ANUL XXV
43
(1 068)
Sîmbătă
23 octombrie
1982
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

PERMANENTA ACTUALITATE

O reprezentare grafică a săptămînii pe care o încheiem ne poate duce cu gîndul la acele spații continuu mișcate și dense care nu lasă loc între ele decît să se audă abia respirat foșnetul timpului. O incordare de spirit, imagine în relief a unei întregi linii de efort și conduită, se resimte la dimensiunea fiecărei zile și clipe trecute. Tabloul ca atare ne sugerează și ideea de unitate și puterea de acțiune, și capacitatea enormă de concentrare și cuprindere a vieții în toate datele sale esențiale. Definitoriu, raportul cu timpul se resimte însă cel mai des. Căci trecînd la explicația economică și socială a acestei reprezentări, iată, în mijloc de toamnă cum sîntem, ne aflăm într-un anume fel sub arcul propriei noastre încordări. O sărbătoare a recoltei se petrece pe cîmp sub bune auspicii de rod întreg și bogat, făcînd din fiece zi și fiece noapte o variantă în succesive direcții ale unei adevărate munci industriale, în context cu celelalte preocupări economice majore care decurg din însuși imperativul înfăptuirii exemplare a sarcinilor și obiectivelor din acest an. Ceea ce, în imediată perspectivă, poate să însemne și o trainică punte întinsă spre țărmul celuilalt an, structurat la dimensiunile unor noi exigențe și împliniri, așa după cum bine se știe s-a dezbătut și decis la recenta Plenară și a dobîndit motivări de amploare prin cuvîntarea secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Și iată, în istoria sa de lucru, o țară a cărei distincție, la zi, poate fi dedusă și urmărită prin însăși activitatea la nivelul cel mai înalt, prin preocupările și ritmul demersurilor președintelui său ca și prin amploarea și profunzimea acestora vizînd noi reliefuri, noi dimensiuni ale muncii și vieții poporului nostru. Practic, după vizita de prietenie întreprinsă în țara vecină și prietenă, Bulgaria, secretarul general al partidului a efectuat zilnic vizite de lucru în unități și întreprinderi economice impulsionînd, de la fața locului, concret, activitatea de înfăptuire a obiectivelor stabilite de Congresul al XII-lea al partidului și dînd soluții și orientări de principiu pentru accelerarea acestui proces de care depinde însăși soarta prezentului pe care ni-l construim.

Consfătuirea de lucru de la C.C. al P.C.R. și problematica de natură economică și socială concretă, cu sublinierile și măsurile de rigoare cuprinse în cuvîntarea pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu a rostit-o cu acest prilej, completează agenda destul de bogată a acestei săptămîni și dă acelei reprezentări grafice pe care o propunem un argument de conținut. Organizată din inițiativa secretarului general al partidului, consfătuirea se înscrie în suita întîlnirilor de lucru ale conducătorului nostru cu cadre de conducere, specialiști, oameni ai muncii din toate sectoarele de activitate și consacră pe mai departe un stil propriu conducerii societății și sporirii eficienței, a responsabilității față de îndeplinirea sarcinilor și hotărîrilor stabilite. Așa cum s-a subliniat, consfătuirea a pus cu pregnanță în evidență faptul că industria noastră socialistă este capabilă să soluționeze toate problemele pe care le ridică actuala etapă de dezvoltare și să înregistreze noi indici de calitate și eficiență, să facă totul pentru realizarea obiectivelor pe acest an și pe întregul cincinal. Exigențele noi care se pun își au un temei puternic în însuși scopul general al construcției societății și validează practic un model economic echilibrat, în continuă ascendență. Asemenea activități, asemenea accente sînt specifice acestei etape și aduc mereu în prim plan rolul hotărîtor pe care îl are în întreaga noastră muncă și viață secretarul general al partidului, președintele țării.

Și dacă ne gîndim că tuturor acestora le urmează încă o vizită într-o țară prietenă, Iugoslavia, și că între timp se desfășoară și alte activități menite să ne suscite atenția și că, definitorie pentru această conduită de lucru prin care se caracterizează în întregime țara, atunci nu e greu să conchidem că pulsul deosebit de viu și accentele de fond pe care le desprindem sînt acelea consacrate deja de viitorul eveniment major, Conferința Națională a P.C.R., moment important în viața partidului și a națiunii, a întregii noastre societăți. Criteriul eficienței, al noii calități, al competenței care trebuie să caracterizeze toate domeniile de activitate primește așadar zilnic o probă a materialității sale esențiale, constituindu-se într-un permanent reper în actualitate.

Luceafărul

„Rod" – sculptură de Justin Năstase

ÎN ÎNTÎMPINAREA CONFERINȚEI NAȚIONALE A PARTIDULUI

TEMPLUL CULTURII

S-ar părea că există o fatalitate a întîmplărilor ; evenimente aparent înlănțuite după legile haosului ori capriciului cîte unei persoane fizice urmează, de fapt, drumul unei logici de fier. Adesea ne scapă sensurile acestei logici; în timp ea se arată, însă, cu toată implacabilitatea. Evocat acum, după douăzeci de ani aproape, episodul ce urmează îmi apare înfricoșător de exact supus ordinei care nu iartă, nu uită eroarea ! Era vorba de construirea unei case de cultură... Edili grăbiți să-și vadă în beton, ceea ce puseseră pe hîrtie, tăiaseră viitorului edificiu cale largă spre viitor. Puseseră rigla pe harta orașului și trăseseră salve. Salve teoretice anulînd căsuțe modeste, salve care, peste puțină vreme, urmau să răzuiască tot pămîntul acela, și să-l facă pat bun pentru temeliile casei de cultură... Așa a reintrat în actualitate, pe calea unei pieiri iminente, neînsemnata ca valoare materială fosta locuință a unui fost profesor de liceu. Numai că profesorul acesta de liceu găsise cîndva firul prin care străbania lui de geniu se torsese de la caierul eternității poporului și-l dusese, ca om, în aula Academiei Române. În alte vremi, părînd depărtate și ireale și, probabil, inutile, constructorilor pripelii.

Astfel un bun gînd pentru cultură a declanșat o bătălie pentru cultură. A construi casa de cultură? A dărîma ceea ce fusese casa profesorului? Argumente pro și contra... Între cele pro, cu greutate, unitatea arhitecturală a orașului, stilul, echilibrul... Între cele contra : nevoia de a avea înaintași. Nevoia de a putea întoarce privirea înapoi, la dreapta ori la stînga și a descoperi că, în drumul ei, cultura noastră nu e singură. Nevoia de a pune talpa casei de cultură pe pămîntul viu al celor dinainte, nu spre a-i strivi, anula, ci în scopul înălțării din statura lor. Întîmplarea evocată în aceste rînduri patetice n-a fost lipsită de dramatism. Și puțin a fost ca drama să nu se prefacă în tragedie. Ireparabilul să se producă. Acel puțin a purtat un nume de om : George Călinescu. În patru rînduri de deasupra iscăliturii sale săptămînale, Călinescu a povestit opiniei publice ce va să se petreacă. Și nu s-a mai petrecut.

S-a întîmplat altfel, după firea lucrurilor. Casa profesorului a rămas pe talpa ei ; casa de cultură s-a ridicat în umbra iradiantă de lumină a acestei

Platon Pardău

Continuare în pag a 2-a

Rondelul luptei pentru gînd

Lui Vasile Pârvan

O luptă pentru mai mult gînd
Pe colbuite căi sacrale
De mult urcînd și coborînd
Pînă la vetre augurale

Decît a morților de rînd
O, nu e mai curată vale !
O luptă pentru mai mult gînd
Pe colbuite căi sacrale

Din vechi aud cum crește blînd
Iarba-n poienile natale...
Lari și comați văd respirînd
Calde lumini memoriale :

O luptă pentru mai mult gînd

Pan Izverna

REMEMORĂRI

PEDEAPSA

Eram adolescent cînd l-am văzut pentru prima oară în orașul acela de provincie și ani de zile l-am urmărit întîmplător sau deliberat cum se plimba în amurg, totdeauna în amurg și totdeauna în aceiași zonă a falezei cuprinsă între ruinile vechiului pod distrus în timpul războiului și un grup de case cu acoperișurile ascunse de coroanele înalte ale copacilor.

Adunam doi-trei prieteni de cartier și-l pîndeam de departe ascunși în iarba înaltă sau cățărați în copaci, cuprinși de fiorul curiozității și de un fel de frică necunoscută, instinctuală.

Era mic de statură dar vînjos, îmbrăcat mereu în aceeași salopetă decolorată, cu părul roșu, o culoare nefirească, cu fața plutind într-un vesnic extaz, un zîmbet cîntînuu, un fel de fericire nătîngă, agîntîndu-se permanent, mereu la pîndă parcă, întorcînd capul în toate părțile, atent la ce se întîmplă în jur.

Ne încitau strigătele sale ascuțite, scurte, și mai ales însoțitorii singuraticei sale plimbări : doi cîini imenși, viguroși și viol, un buldog cu dinți puternici, cu falc le căzute într-un rînjet disprețuitor și crud, și un cîine lup, un lup alsacian inteligent și agil.

Se oprea din cînd în cînd cu fața cuprinsă de fericirea aceea nătîngă și scotea strigăte scurte, caraghioase spre cîinii care se opreau odată cu el.

Erau un fel de comenzi numai de ei știute, poruncea ceva cîinilor deoarece, în funcție de inflexiunile strigătului, aceștia fie că se repezeau înainte ca și cum ar căuta un dușman nevăzut, fie că se făceau una cu pămîntul rămînînd nemișcați, fie că-l înconjurau mirînd cu ferocitate, gata de atac.

Nu ne-am putut apropia niciodată de el deși doream acest lucru. Cînd depășeam o anumită distanță cîinii începeau să mirîie nervoși, apoi să latre cuprinși de furie.

Nu eram singurii care-l pîndeam. De multe ori, am văzut un om între două vîrste cu fața brăzdată de o cicatrice urîtă, cocoțat într-un ciot de salcie, pe marginea apei, cu o undiță în mînă. Omul acela nu venea acolo să pescuiască. Stătea neclintit și privea spre silueta insului îmbrăcat în salopeta aceea jerpelită, urmărindu-i fiecare mișcare. La un moment dat ciudatul pescar a venit însoțit de trei inși înarmați cu ciomege enorme.

S-au sfătuit multă vreme ascunși de ciotul de salcie privind spre locul unde insul cu păr roșu și salopetă jerpelită stătea înconjurat de cîinii săi fioroși.

Au trecut anii, am plecat din orașul acela, aproape că am uitat întîmplarea cînd, într-o zi, întorcîndu-mă pe acele meleaguri, am ieșit să mă plimb pe malul apei, pe faleză de beton, modernizată, cu mici cabane turistice răsărite pe pajiștea verde.

Pe o bancă, privind spre curgerea rîului stătea fumînd gînditor omul cu cicatrice. L-am recunoscut imediat. L-aș fi recunoscut chiar și fără cicatricea care-i sfîșiia chipul. I-am dat bunăziua și l-am întrebat pe ocolite dacă-și mai adu-

Mircea Micu

Continuare în pag. a 6-a

TÎNĂR ÎN AGORA

Pastel contemporan

Dimineață rece de toamnă. În aerul tare îți trosnesc plămînii de sănătate. Cîmpia a dormit toată noaptea cu capul sub aripă, ca o pasăre. Departe, prin ceața lăptoasă se simte zbătîndu-se banul de aur al soarelui. Este vremea cînd pocnesc boabele de strugure și se adapă caii la fîntîna cu cumpănă de la marginea satului. (Este uluitor cum au regenerat caii la sate. Nu e tablou idilic ci fapt gîndit sănătos).

Brusc apare soarele violent și la lumina lui se vede pînă departe la morți. Cîmpia feerică strălucind ca o rochie de stambă multicoloră întinsă la uscat pe malul rîului în care se răcoresc seara țărăncile tinere asunzîndu-și frumusețea de ochii hrăpăreți ai băietanilor veniți cu caii la scăldat. Lanuri de porumb braț la braț cu cele de floarea soarelui. Întinderi cu sfeclă de zahăr și soia.

Oamenii au mîncat la capul locului și acum sînt demult pe rînduri. Se disting bine: copii, basmale, pălării. Pe cei din lanurile înalte nu-i mai văd decît salcîmii de-acasă, rămași să vegheze gospodăriile proprii. Sub umbra lor păsările ciugulesc boabele zvîrlite cu noaptea-n cap pe bătătură.

Acum nu mai fierbe apa în bidoanele de plastic ca-n toiul verii. Și nici soarele nu-ți mai trage creierii la rîndea ca-n iulie. Pe albastrul insolit nori alburii ca zmeiele copilăriei se ivesc și dispar. Combine greoaie gem în lanurile de floarea soarelui tușind zgomotos pînă seara tîrziu cînd le iau locul tractoarele venite în schimbul de noapte la arat. Chemări și fluturări de mîini între oameni de parcă unii din ei s-ar îmbarca în mari călătorii asemănătoare celora în care pleacă păsările grăbite de plugul brumei.

Vin camioanele și știuleții zboară peste obloane. Sfecle rotunde ca prepelițele mult rîvnite de vînători. Șoferi străini de locurile noastre veniți în campanie din părțile unde sînt militari al lui cutare și al lui cutare. Se-ncheagă discuții. De unde să știe ei despre ai noștri. Se mai face o glumă. Se rîde și se muncește zgomotos.

În drum spre siloz cîte-un porumb strivit pe șosea se zbate pînă la apusul soarelui cînd țăranii intră-n sate călări pe grîjile de a doua zi.

Marin Lupșanu

MIRESELE CĂRȚILOR

Octombrie de an mare-n grîne, tot și-adînc în porumb, gras în plinătatea tuturor fructelor, legumelor ; năzdrăvan în ciorchinele viinului și-al uleiului ; în ierburi de trei coase, an prea darnic ;

Și-a fost în Cetatea Soarelui, o sărbătoare a recoltei spiritului : belșug de carte cu idei, abundență de carte a simțirii, la care și noi ne-am dat partea noastră de lucrare, dar despre alții este cîntecul nostru.

Și să vedem iarăși semnele.

Într-una din cele zece zile, consacrate, în octombrie, cărților românești, adică de limbă română și de părinți români, au fost aceste întîmplări :

În sală mare, printre coloane, lume dela muncile orașului și dela muncile satului, dar în straie de sărbătoare și în gînd al lucrării : ceremonie asupra muncii pentru carte, între cărți, asupra învățătorilor și pildelor : ale cărților despre oameni, pentru oameni ; ale cărților din oameni și-ale oamenilor cei din cărți ; și-acestea precum vasele sacre, pe policioarele lor : care cu cenuși, care cu sămînță : atît de-ale minții, cît și de-ale sufletului.

Sărbătoarea recoltei de carte, belșugul de pagină tipărită, cel de-o bună vreme nu îndeajuns, căci, iată, fericit e și trainic e poporul care caută și cere carte mai multă decît i se poate da...

Și iată oameni puternici : vor mai multă carte, decît știu carte și cunosc...

Ceremonie a cărții pentru cinstiții cei ce-au scris-o și pentru cetitorul cel plin de răbdare, căci nu e mai plăcută îndeletnicire...

Și mai erau acolo și ceilalți, și celelalte, mulți : printre care, de șase ori zece, cei cele, demni și bine cunoscători și cu tragere de inimă, și cu îndemnul minții, trăitori din ce le-aduce cartea — librari și librărese 60 ; pîinea cea de toate zilele cîștigîndu-și-o din mult curatul comerț al cărții, din prea nobilul negoț de carte.

Ai tovarășei Victoria Cristea, și tineri, tinere, mulți și vîrstnici cîțiva, prin mîinile cărora trec aceste columbe mesagere, purtînd numele noastre, ideile noastre, lacrimile firii noastre, cele de autori, mici sau mari, însă acolo, pe mesele lor, ce nu-s de zaraf și vînzători de porumbei în templul altuia ; primind o soartă în bună parte însuflată de către aceștia, acestea, zișii librari, zișii librărese.

Adică tălmăcind, cărturari, cărturărese,

Ion Gheorghe

Continuare în pag. a 7-a

REFLEX

Grija față de cultură

Se știe, fizionomia fenomenului cultural-artistic românesc a cîștigat mult în suplețe și motivare politică, ideologică, fapt care-i dă și o distincție aparte și un loc specific, cît se poate de concludent, în practica vieții noastre materiale și spirituale. Nu-i însă locul aci să dezvoltăm argumentele unei atari considerații și nici nu știu dacă ar mai fi necesar să facem aceasta. Pentru că adevărul este cît se poate de evident și el ține, la urma urmei, de sinceritatea observației. Și de corectitudinea intenției, ar mai fi de adăugat. Oare, numai de atît?

O pace a fenomenelor sau între fenomene ar fi greu de imaginat. Liniștea aplatizantă ar fi greu de întors către un cîmp fertil sau către un scop de idei. Ce ne facem însă cu liniștea denigratoare — căci este și dintr-aceasta — și ce ne facem cu această spargere din cînd în cînd a liniștei prin care ies mici gheizere de invective sau se încearcă, pînă la confuzie, alunecarea de teren dintr-un perimetru care este prin excelență al spiritului ? Nu mă refer la prea bine cunoscuții și consecvenții nostri denigratori din afară, deși și aceasta-i problema, ci la acest soi de mică urzeală care se țese în geometrii de pâianjen în interiorul fenomenului cultural și cine se prinde, se prinde — nu e așa ? — suflă prin fisurile piramidei vieții literare și se uită căznit la piramida operei literare. El transformă justețea actului critic în moft și se elogiază pe sine de fapt, atacînd. Nu contează ce, atîta vreme cît conduita sa înseamnă sau poate să însemne orice. Atît, deocamdată, la acest capitol, pentru că nu vrem nici noi să ne grăbim cu concluziile, mai ales că între valoarea operei literare și valoarea vieții literare distincția care este necesară operează în cele din urmă timpul. Dar nici fataliști nu putem fi, sau naivi, și să ne facem că totul

A. I. Zăinescu

Continuare din pag. a 2-a

ÎNTÎLNIRILE «LUCEAFĂRULUI»

În cadrul Decadei cărții românești, la invitația Consiliului județean pentru cultură și educație socialistă, scriitorii Sânziana Pop, Mihai Ungheanu și Ion Longin Popescu au fost oaspeții cititorilor din orașul Zalău, cu care s-au întîlnit în sala Casei de cultură a sindicatelor, la Casa armatei, la Întreprinderea de conductori electrici emailați și la Muzeul de istorie din localitate. Discuții literare fertile, urmate de lecturi, atît ale oaspeților, cît și ale membrilor cenaclului „Silvania" din localitate, au conferit întîlnirii din județul Sălaj un caracter de dezbatere, atractiv.

RECUNOȘTINȚĂ

De Ziua Armatei

Iubindu-ne adînc prezentul,
de pătimiri noi n-am uitat
și nici de cei pieriți în luptă
sub steagul larg desfășurat.

Cinstim pe cei ce-n clipa jertfei
visau la timpul ce-l trăim ;
pe ei, eroi ai libertății,
prin cînt și oda-i preamărim.

Din faptele înscrise-n cronici,
ca dintr-un limpede izvor,
ne soarbem forțe noi de luptă
în zbor semeț spre viitor.

Clădind o nouă Românie
sub comunistă, mîndră stea,
cu crez fierbinte-n fericire
noi pe eroi nu-i vom uita.

Ioan Costea

Critica și actualitatea literară

Cînd nu este negată violent de scriitorul mediocru, nemulțumit de „tratamentul" ce i se oferă, cînd nu este considerată, în lipsa deplină a argumentelor, profitoare „muscă la arat", cînd nu este ignorată cu superioritate sau tolerată ca o rudă săracă de esteticianul suficient, critica literară primește adeseori definiția, măgulitoare, dar adevărată, de conștiință a literaturii. Această definiție înglobează în sine cîteva dintre funcțiile cele mai importante ale demersului critic. Conștiință fiind, adică reflecție lucidă, actul critic presupune mai întîi **funcția ordonatoare**. Cum un critic literar autentic nu poate exista fără a fi dublat sau chiar concurat de istoricul literar, se înțelege că el trebuie să fie mereu disponibil pentru a se adresa, în egală măsură, trecutului și prezentului literaturii. Firesc, el moștenește o scară de valori, rezultat al acțiunii antecesorilor și timpului. Nu este vorba însă de receptarea pasivă a unei ierarhii moștenite, ci, dimpotrivă, de confruntarea acesteia cu exigențele contemporaneității, cu gustul epocii și, în fond, de reordonarea ei potrivit unor criterii estetice adecvate noii sensibilități. În același plan, al valorificării moștenirii literare, critica își exercită o altă funcție, pe care am numi-o **funcția de provocare**. Rămasă doar în rafturile bibliotecilor și citată cu admirație în cutare sau cutare studiu, opera literară riscă să se sufoce în această elogioasă convenționalitate. Îi revine criticii datoria de a o provoca prin noi și noi interpretări, dezvăluindu-i astfel fațete neștiute sau adîncind semnificații doar aproximate. Acest demers provocator se petrece concomitent cu actul lecturii întreprinse de noi generații de cititori. Imaginea pe care o oferă criticul se va confrunta deci cu aceea pe care și-a format-o cititorul. Din această confruntare, indiferent dacă opiniile coincid sau sînt divergente, opera literară este păstrată în permanență în circuitul actualității, putînd să-și exercite astfel **funcția sa modelatoare**. În acest fel, fără să-și altereze prestigiul, opera clasică este mereu contemporană, activă, ieșind din vitrinele muzeelor și implicîndu-se în devenirea umanității. Pentru critic, dimensiunea prezentă a trecutului oferă posibilitatea unor reevaluări adeseori spectaculoase. Este vorba de **funcția restitutivă** a criticii. Opere literare intrate, dintr-un motiv sau altul, într-un con de umbră, insuficient receptate la data apariției sau căzute în uitare la scurt timp după aceea, sînt restituite publicului cititor, însoțite fiind de un aparat critic în stare să repună textul în drepturile sale. Se înțelege că o asemenea operație este posibilă și, mai cu seamă, legitimă doar în cazul valorilor estetice reale. În rest, adică în cazul non-valorilor sau

Valentin F. Mihăescu

Continuare în pag. a 7-a

În pagina a 3-a :

● 25 de ani de la înființarea Muzeului Literaturii Române ● Reabilitarea documentului literar ● «Vîntul veacului» de Ion Biberi ● Poeme de Mircea Micu

CRONICA LITERARĂ

DANIELA CRĂSNARU: «Șaizeci și nouă de poezii de dragoste»

Poezia de dragoste implică în mod obișnuit celebrarea sentimentului, a ființei, a cuplului, cu o anume euforie, chiar atunci cînd aceasta este o suferință. Nu astfel se întîmplă în poezia Danielei Crăsnaru, creație cu caracter eleagic, dar care se travestește, bravînd, încercînd nu o dată să convertească deziluzia în ironie. Cele **Șaizeci și nouă de poezii de dragoste** nu exaltă iubirea, după cum nu depling patetic eșecul ei, cît încearcă o vindecare de pasiunea totală, prin distanțare și luciditate. Demersul exorcizant are ceva amar, pentru că este totuși expresia unei neîmpliniri și a unei renunțări. Poezia care se naște de aici are însă un timbru clar, foarte personal, astfel încît nu interesează în ce măsură ea este ecoul unei experiențe („substitut al realității") și în ce măsură „delict de imaginație". Esențială este calitatea poemelor, în care senzualitatea feminină plină de vitalitate este temperată de intelectualitatea lucidă.

Prima impresie, necontrazisă de altfel, este aceea a unui efort al percepției trădate de labilitatea fenomenelor. Semnele își pierd înțelesul, ființa are sentimentul că totul îi scapă, se pierde, se înstrăinează. Rămîne un „pumn de cuvinte", o senzație de derută, o tristețe neliniștită. Singură retina mai păstrează imagini izolate, suport pentru memoria fragmentară. Percepția este deformată prin refracție, reperele își uită locul. Multe poeme conțin tentativa recuperării, întotdeauna ratată. Rosturile lumii sînt tulburate, contrariind deopotrivă senzațiile și inteligența: „Un copil / bătînd cu pumnii lui mici / în membrana vîscoasă / a zilei / Cadranul fără arătătoare / din buzunarul necunoscutului / îndelung traversînd / un coridor din ce în ce mai îngust. / Imagini care ne suprapun / în absența ta, / peste acest peisaj / imposibil de recuperat".

Poeta pierde „dovezile" propriei existențe, numele însuși devine tot mai străin, o stranie amnezie amenință totul. Replica o dau „exercițiile de rememorare" și cele de „exorcizare" prin care ființa încearcă să păstreze sensurile lucrurilor. Totul însă se îndepărtează de sine, totul este „palidă perifrază", copie infidelă, imagine prin ochean întors: „Să recunosc zădărnicia cuvintelor. / Neputința lor asupra realului / Cuvîntul «moarte», spuneam, / nu e în stare / să facă nici măcar un rid / hîrtiei pe care stă scris / Și totuși / să-ți reconstitui făptura / știind foarte bine / că nu pot schița decît conturul tău / imprecis, / pe care cuvîntul «viață» nu-l va putea / umple niciodată cu viață / Să rezist / rămînînd în deșertul / tragicei utopii, / suprapunînd iluzia setei / peste iluzia apei / Iată singura șansă pe care mi-o dă poezia / Să refac adică legea vaselor comunicante / și să aud susurul vorbelor, / fluidul lor rătăcind / dintr-o parte în alta / a imaginației, / dintr-o irealitate / în alta". Este poemul-cheie al volumului, acela care definește starea de spirit a poetei și sursa unui demers fundamental elegiac deși formula lirică, prin recursul permanent la luciditatea ironică, încearcă o disimulare a sensibilității. Prin această „criză a cuvîntului" poezia Danielei Crăsnaru se întîlnește cu lirica din ultimii ani a Constanței Buzea, cu care se înrudește și prin atitudinea în fața iubirii.

Imposibilitatea perceperii realului, substituirea acestuia prin succesiuni de simulacre, pare a avea o cauză exterioară, pentru că, altfel, poeta are conștiința propriei vitalități. Ființa ei este singura certitudine, concretă, palpitînd, simțindu-și mereu creierul, arterele, sîngele, contracțiile inimii. Și totuși această făptură care se simte pe sine, odată însingurată, pierde bucuria contactului cu lucrurile: „După atîția ani / față în față cu Marea / Ca și cînd aș privi / o ilustrată / și aceea făcută după un tablou / și acela pictat de un orb / din memorie / Așa privesc eu / După patru ani Marea. / Doar pe tine te văd / limpede, limpede / Tu ești vînzătorul de ilustrate / prin care văd lumea / Ești orb / Și nu ai memorie".

În poeziile de dragoste ale Danielei Crăsnaru, dragostea a fost. S-ar părea că înstrăinarea care deformează percepția fenomenelor vine dintr-o pierdere a facultăților datorată unui fel de „vampirism" care a secătuit făptura. Acesteia îi rămîne doar un trup concret, întors însă către sine și o memorie alterată, care încearcă dramatic să se regăsească. Este urmarea unei iubiri al cărei „roman" se recompune în cele șaizeci și nouă de poeme. O iubire în care femeia, pasionată, s-ar fi dăruit total, fără a-și drămui emoția, consumîndu-se patetic și inutil. Inutil pentru că bărbatul — în aceste poezii prezență/amintire — este o ființă inconștient malefică, indiferent-distructivă, pozitivă și în același timp vag feroce, un superb „contabil" care primește ofranda umilinței aproape exaltate a femeii, aproape fără să o observe.

Iubitul egotist este „un zburător oarecare", amestec de ființă banală și de personaj al mirajului interior al poetei, „contabil" și „monarh blestemat" cu „ghiare" pe care însă le ignoră. În preajma lui viața scade ca apa unei arteziene oprite brusc. Privirea lui omoară „cu stranie lentoare", pustiind totul (**La vînătoare-n pădurea fără prihană**). Ochii săi de statuie anihilează totul ca o rază mortală: „Ochii tăi aveau (au) / culoarea Mării Primordiale. / culoarea speranței și a dezastrului deopotrivă: / Fregatele mele (cele care încă n-au eșuat) / plutesc (au plutit) oricum în derivă / Fregatele mele / cu mirodenii din alt tărîm, / cu măruntaiele doldora / de iluzii neprețuite. / vai cum se pierd (s-au pierdut) / ca și cînd n-ar fi fost, / vai cum cel mai concret nisip le-a-nghițit / Le înghite".

„Serenissimul" iubit pentru care poeta revarsă „torente de sentimente" rămîne insensibil. El nu tolerează iluziile, spaimele, emoția, fantezia. Existența lui „aseptică", exactă, a trecut prin incendiul iubirii poetei fără a se încălzi cu un grad. El rămîne egal cu sine în timp ce femeia „vampirizată" de bună voie trebuie să se regăsească, să se vindece, să se recreeze pe sine prin puterea simțurilor accidental dezorientate și prin efortul memoriei. Vindecarea recurge la ironie. Poemele de „după dragoste" observă idolul, acel „ins foarte metodic", „profesorul de concretețe" cu un sarcasm care servește pentru „terapia intensivă". Creat de cuvinte, „zburătorul"-„contabil" este desființat cu aceleași mijloace, pentru vina de a nu fi fost însuflețit cu adevărat. Este o dublă răsturnare a mitului Galateei, rolurile masculinului și femininului, creatorului și creației fiind inversate...

Sultana Craia

CARTEA DE DEBUT

TRADIȚIONALISM ȘI INOVAȚIE

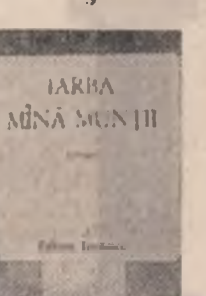

Autor al unei poezii de purificată și ritualică atmosferă rurală, ale cărei „divinități" tutelare sînt **griul, copacul, țăranul, cîmpia, tatăl, țarina, pîinea, laptele,** gălățeanul Ion Trif Pleșa debutează editorial, după zece ani de la publicarea în reviste, cu un volum *) dens și reprezentativ pentru talentul și meșteșugul său artistic. Amintind de lirici ai pămîntului ca Grigore Hagiu și Ion Gheorghe, Ion Trif Pleșa nu este atît poetul satului său natal din unduioasa cîmpie a Covurluiului, cît al unei anume veșnicii născute în zariștea acestuia și trăind în universul lingvistic, tradițional în linia Blaga, al poemelor: „În insula sîngelui meu stau singur / de-atîta vreme și iată / că au rămas, pe cîmp, făcute din pîine, / bărci mari pe care le visăm / cum le cărăm în spinare. // Cerul a dezbrăcat norii; / plouă și cîmpul se întoarce / pe toate fețele de ban prea tare învîrtit, / să le rămînă copilăria bătrînilor / ca o pernă curată / sau ca un ou din care-n loc de pui — / un fir de iarbă a ieșit". Surprinzînd prin prospețimea imaginilor și prin pendularea ageră între concret și abstract, multe poeme sînt, în fapt, pasteluri ale unei lumi țărănești văzute prin ocheanul miraculos al sufletului, adesea aburit de melancolia copilăriei. Aici lucrurile plutesc într-un univers dominat, ca la Chagall, de legile onirice ale metaforei, într-o dulce beatitudine a existenței telurice, paradoxal eliberată prin jocul cuvintelor de greutatea materiei. Deși poezie a forțelor chtonice, versul nu e un chiot dionisiac, ci o zicere uneori solemnă, alteori elegiacă, izvorîtă dintr-o arhaică seninătate a echilibrului om-univers: „Arătura-i clanță, pe ea am apăsat, / osul țăranului în balamaua pîinii se rotește. / Albina la gura mierii de frig n-a tremurat, / țarina își trage pe ea eternitatea și se-nvelește". Poetul nu e ocolit de singurătate și tristețe: în genere izolarea sa e aidoma celei din micile tîrguri bacoviene (**Baladă, Scena pe care m-ați adus și-am cîntat**), iar nostalgia vine din sentimentul încercat în fața neîndurării veacului cu universul satului tradițional („în ochii bătrînilor veacul e cimentul prinzînd a se-ntări"). O notă mai profundă a durerii întîlnim într-un remarcabil poem final, unde, într-un decor rustic auster, sub apăsarea unei ierni fără sfîrșit, ca într-o sălbatică lume scitică, vibrează o ancestrală tristețe de moarte, rostită fără lamentații, cu acea demnitate de rasă străveche împăcată cu tragismul destinului.

Poet al generației sale, Ion Trif Pleșa știe, însă, să facă loc și realului imediat: „Îmi vine să strig ca Ileana Zubașcu, / săracul de mine și de mine, / În amiaza mare trec prin Berești / cu bocanci care rod la călcîi". Spre deosebire de alți congeneri, realitatea sa e mai „poetică" prin jocul liber al imaginației și insolitul privirii, tinzînd uneori spre acel agrest realism vizionar al lui Ion Gheorghe din **Vine iarba** și **Elegii politice**.

De netăgăduit e că la debutul său, Ion Trif Pleșa este deja un poet format care și-a dobîndit o lume a sa și un stil propriu caracterizat de o perpetuă ciocnire a elementelor abstracte și concrete („Somnul vițelor atîrnă de liniște ca un lacăt") și de o rostire sentențioasă în care se numesc relații neașteptate între lucruri printr-un soi de „definiții" lirice: „Setea bătrînilor e șira de spinare a fîntînii; pușca e caierul negru din care nimeni nu toarce; glasul e cîrligul cu care scot adevăr din adîncuri" etc.

Primejdia e o anume fragmentare a poemului în imagini și sentințe, frumoase pînă la prețiozitate, dar ascunzînd arhitectura întregului ca o decorație barocă. Cînd imaginația lingvistică nu suplinește lipsa fanteziei — lucru vizibil în poeziile ocazionale (**Coacere, Drum limpezit, Aprinsul luminii** ș.a.) —, poetul devine un ingenios „fabricant" de imagini, metafora ne mai schimbînd lumea, ci doar îmbrăcînd-o. Purificată de excesul formal, poezia sa e de un efect liric incontestabil: „Pe această casă singurătatea crește ca o pădure / cu rădăcinile atîrnate în odaia unde sînt eu. / Noaptea mă scol de pe pat, pun mîna pe săcure / și tai rădăcinile care atîrnă deasupra capului meu. // Mă retrag într-un colț și îmi fac socoteala / că pe acoperiș singurătatea ar trebui acum să se zbată / dar nici nu termin și alte rădăcini se ivesc / și-mi văd săcurea știrbită și-o las lîngă pat rezemată". Poet adevărat, cu o viziune proprie, Ion Trif Pleșa are de înfruntat tentația ca stilul pe care și l-a cucerit să nu devină deja manieră.

Alexandru Condeescu

*) **Ion Trif Pleșa, „Iarba mînă munții", Editura „Eminescu", 1982.**

CRONICA EDIȚIILOR

Scrisori către Hasdeu (II)

Materialele publicate în primul volum (în ordinea alfabetică a expeditorilor) sînt, unul peste altul, de o mare valoare. De bună seamă că nu puneam semnul egalității între scrisorile trimise de marele filolog Hugo Schuchardt și cele trimise de cutare anonim dar, cum spuneam, semnificative devin și ale ultimului în măsura în care luminează unele părți ale statuii hasdeiene. Și mai grăitoare însă, prin puținătatea lor, devin scrisorile primite de la unii din marii contemporani ai savantului. Iorga, de pildă. Regretăm că numărul scrisorilor trimise de acesta magului de la Cîmpina se reduce doar la patru, ultima probabil o telegramă, între cei doi savanți de vîrste deosebite dar nu totdeauna și de formulă sufletească, ca și de largă deschidere a spiritului — amîndoi au fost enciclopediști în bunul sens al cuvîntului — a intervenit, la un moment dat, o ruptură. Iorga n-a rostit formula (a rostit atîtea altele!) dar putea s-o facă el înaintea lui Brâncuși, el față de Hasdeu cum Brâncuși o zisese față de Rodin: „sub copacii falnici abia dacă mijesc mînătărci și se tîrăsc melci" (după V.G. Paleolog).

Probul **Cuvînt introductiv** al lui Al. Săndulescu, notele atît de severe și exacte ale editorilor, precum și apelul la alte surse (în primul rînd N. Iorga: **O luptă literară**, monumentală ediție scoasă de Valeriu Răpeanu în 1979) ne oferă prilejul unor considerații nu lipsite de semnificație. După cum știm, Hasdeu referise nu tocmai favorabil asupra lucrării lui Iorga, **Chilia și Cetatea Albă**, prezentată la premiul Academiei. Impulsivul încă de tînăr Nicolae Iorga aflase de părerea lui Hasdeu prin raportul citit de Gr. Tocilescu (din comisie mai făcea parte și A. D. Xenopol) și-i trimite o scrisoare academicianului, dealtfel scurtă, cu incipitul somativ (în celelalte două de înainte: „Domnule Hisdău" și „Stimate domnule Hasdeu") „Domnul meu", din care cităm: „Înțelegeți foarte bine că nu mai pot cunoaște de azi înainte pe omul, aibă el un trecut cît de glorios și merite cît de înalte, care-și coboară bătrînețele pînă la asemenea aprecieri și la asemenea sentimente". Ruptură definitivă, dar nici chiar așa! Se pare că Hasdeu nu a știut că lucrarea în cauză aparținea lui Iorga și într-un concept de scrisoare în creion (despre care editorii nu sînt chiar siguri dacă a fost sau nu trimisă) își menține părerile dar nuanțează asupra personalității autorului, dincolo de lucrarea cu pricina: „Dacă știam că e vorba despre d-ta, aș fi avut absolut aceeași părere, dar aș fi tăcut, aș fi tăcut nu numai din cauza simpatiei mele pentru autor, ci mai cu samă dintr-altă considerațiune; și anume pentru că d-ta ești foarte tînăr încă, ai deocamdată dreptul de a te mai potîcni, vei răscumpăra în viitor greșala prin multe lucrări solide și ai și răscumpărat-o deja în parte prin activitatea d-tale din trecut; pe scurt, ești, după opiniunea mea, una din perlele junei generațiuni române. Iată de ce scrisoarea d-tale, în loc de a mă supăra, mi-a făcut numai „o sinceră durere" și eu nu m-aș sfii, din parte-mi, de a-ți strînge mîna cu adevărată amicie".

Dialogul între cei doi titani ar fi fost cu putință! Insistăm asupra acestui scurt epistolier pentru că lucrurile ni se par pilduitoare și pentru ziua de astăzi. De ce încă pletoră sau chiar instituții fac și dreg pentru a rupe dialogul dintre cei mari? De ce interese mici prevalează față de actele fundamentale? Căci, iată, Iorga, ce-și luase „angajamentul" de a nu mai corespunda cu Hasdeu, îi trimite, după șapte ani, în 1906, (scrisorile din care am citat, și din unu și din celălalt erau din 1899) această telegramă: „Hasdeu, Cîmpina 1906. În numele cauzei, al tinerilor și al meu, cu cele mai calde mulțumiri, vă urez încă mulți ani de tinerețe idealistă. N. Iorga". (Observați adresa: da, Hasdeu era o instituție recognoscibilă prin sine, fără stradă și număr!)

De fapt erau „mulțumirile" la telegrama de adeziune trimisă de la Cîmpina de către Hasdeu cu prilejul manifestațiilor studențești din fața Teatrului Național din București, care se opuneau unor spectacole și conferințe în limba franceză. Hasdeu a uitat supărarea ce-i pricinuise Iorga, iar marele istoric a apreciat gestul. Dealtfel (vide copioasele note din ediția Răpeanu pomenită mai sus), Iorga ține să citească el însuși, cu cantabilitatea lui grasiată, telegrama trimisă de Hasdeu și prin aceasta dînd dovadă că polemicile din paginile **Sămănătorului** duse împotriva autorului lui **Răzvan și Vidra** puteau trece pe planul doi cînd în joc erau interese de importanță națională: „Cîmpina. Iubite colege! Fapta studenților a fost un frumos, adevărat avînt francez. Francezii ar fi făcut [illegible]. Felicit însă, nu pe studenți, cari și-au împlinit o sacră datorie, dar felicit pe floarea profesorimii curat românească din care fac și nu voi înceta să fac parte".

Iată-l deci pe Hasdeu trecînd peste orice impedimente sufletești și lăudîndu-i în special pe Iorga, „floarea profesorimii".

Fapta aceasta ne arată că între cei doi titani ar fi fost posibil dialogul, deci și cel epistolar, rămas, cum spuneam mai sus, doar la patru biete scrisori, dacă socotim și telegrama citată, care, într-adevăr, are o importanță de netăgăduit. Ce regal epistolier am fi avut! Amîndoi competenți în știința istoriei, amîndoi erudiți cum n-au mai [illegible] decît francezii și germanii, amîndoi buni români și, totuși, în epocă, ei au fost siliți să combată din tabere diferite, dar într-un același ideal românesc. Excelentul corpus de scrisori către Hasdeu coordonat de Al. Săndulescu ne dă astfel prilejul de a judeca și ceea ce nu a fost să fie dar, după expresia unui filosof contemporan, ar fi putut fi cu putință. Și dacă n-a putut fi atunci, ar putea fi astăzi!...

Dealtfel, trecînd la alt corespondent al lui Hasdeu, din Titu Maiorescu nu ni se păstrează decît o scrisoare către acesta! Ce-a fost între ei, între revistele conduse de unul și de celălalt se știe, dar că subteran se respectau o dovedește această unică scrisoare oficială a lui Maiorescu, la data emiterii, ministrul Cultelor și al Instrucțiunii Publice: „D-le Hasdeu. Pentru solemnitatea predării statuei lui Mihai Viteazul către Primărie, va fi trebuință a se ține un discurs potrivit ocaziei. Vă rog să vă gîndiți din timp la el, căci Primăria, în numele căreia are să se țină, adresîndu-se la mine pentru a-i propune cine să fie invitat și însărcinat cu acest elaborat solemn, eu voi ave onoarea a vă propune pe d-voastră."

Și aici editorii ne atrag atenția că „presa vremii nu consemnează dacă acesta (Hasdeu, n.n.) a răspuns sau nu invitației lui Maiorescu". În orice caz, la data respectivă (23 septembrie 1890) Iorga nu avea decît trei ani și abia în 1968 îi va apărea monografia dedicată marelui voievod întregitor de neam, **Istoria lui Mihai Viteazul** (ediție nouă, îngrijită de N. Gheran și V. Iova in 1968 la Editura Militară).

Iată, deci, cum am putea umple golul pe care îl lasă scrisorile adresate către Hasdeu. Cît despre cele care, fie prin mulțimea lor, fie prin conținutul lor, care adaugă etapelor fapte ale istoriei, urmează să referim în continuare. Iară celor ce nu au înțeles din foiletonul nostru anterior decît bietele noastre critici, urmează să le spulberăm grăbitele iluzii. **B. P. Hasdeu și contemporanii săi români și străini**, volumul întîi, este o carte pentru care editorii merită prinosul nostru de elogii.

Gheorghe Suciu

CUMPĂNĂ

ZECE

I. Eroul zilei?
Bobul de rouă!
II. Noapte de vară:
bostana își visează hoțul.
III. De cînd te aștept
a răgușit cîntînd
gugușticul.
IV. În această vară înăbușitoare
dinții fulgerului se înfig flămînzi în pîinea
unui tunet.
V. Culcat pe arătură un om
îndreaptă cîmpia.
VI. Armura cavalerului —
labirintul lui.
VII. O pernă căzută în piață
de la ultimul etaj.
Urma frunții izbindu-se de piatră.
VIII. Ce are electric între creierul Europei
și soldul Africii!
IX. Tăcerea spațiilor infinite îl înspăimîntă pe
Pascal. E firesc: el intuiește acolo o surzenie la fel de mare pentru orice strigăt
omenesc.
IX. Tăcerea spațiilor infinite îl înspăimîntă pe
Pascal. E firesc: el intuiește acolo o surzenie la fel de mare pentru orice strigăt
omenesc.
X. Cînd cade mărul de pe creanga lui, am
răbdare și aștept pînă cînd urechea mea
prinde sunetul acela profund care-mi
arată că, în sfîrșit, fructul s-a izbit de
centrul pămîntului.

George Alboiu

P.S. Citesc în Dicționarul filozofic **(Ed. Politică, 1978, pag. 430, Maiorescu, Titu): „Susținător al tezei formelor fără fond, el critică instituțiile democratice create după 1848". Ce înțelege cititorul din această propoziție? Că Maiorescu a susținut „formele fără fond". Era mai corect așa: „Maiorescu a emis teza formelor fără fond pentru a o combate". El scrie** În contra direcției de astăzi în cultura română **(1868) unde pune problema formelor fără fond; dar numește o realitate culturală pentru a polemiza cu ea, nu pentru a o susține. Într-un dicționar, comprimarea expresiei este admisibilă atît timp cît mesajul ei rămîne intact. Așa cum este formulată, propoziția este echivocă pentru cunoscători și înșelătoare pentru cei care vor să se informeze. A-l acuza pe autorul articolului de necunoașterea obiectului ar fi o greșeală dar îl putem acuza ori de falsificarea lui, ori de necunoașterea limbii. Maiorescu formulează ideea, dar nu pentru a o susține ci pentru a combate realitatea culturală exprimată de ea. Numind-o, el face o judecată de existență; combătînd-o, el face o judecată de valoare. În expresia Dicționarului aceste două judecăți se confundă. Și o asemenea confuzie este strecurată pe sub nasul nostru în anul de grație 1978.**

REVISTA REVISTELOR

O istorie literară sentimentală

Ne bucură caracterul comprehensiv al celor două pagini de comentariu literar pe care **România literară**, nr. 43, le dedică poeților Adrian Păunescu pentru **Rezervația de zimbri** și Nichita Stănescu pentru **Noduri și semne** sub semnăturile lui Florin Mugur și Eugen Simion. Foarte captivant este și paragraful de istorie literară pe care Eugen Simion îl dedică receptării critice a poeziei lui Nichita Stănescu pe care îl și reproducem mai jos: „El (Nichita Stănescu, nota noastră) s-a bucurat de la început de sprijinul criticii din generația sa și chiar și alții mai vîrstnici sau mai tineri i-au arătat multă simpatie. Negațiile au fost izolate și au venit cu precădere de la poeți care nu i-au acceptat formula lirică. Ultimele poeme au provocat, cu adevărat, mai multe rezerve din partea cronicarilor literari, dar rezervele n-au zdruncinat reputația lirică a lui Nichita Stănescu, adulat, divinizat, de numeroșii lui prieteni. Ce este curios e faptul că adversarii lui literari de ieri se arată indignați azi față de orice semn de ezitare a criticii literare. Sentimentul meu este că Nichita Stănescu, devenind un poet cunoscut, intrat în manualele școlare, începe să fie folosit ca argument în confruntările vieții noastre literare. El însuși cultivă ambiguitatea și încurajează prin articole de circumstanță pe unii din impostorii agresivi care dau roată literaturii și vor să pătrundă în ea cu mentalități foarte balcanice". Deducem de aici că cei care au contestat poezia lui Nichita Stănescu sau pe Nichita, criticul nu face distincția, sînt poeți și cronicari literari, dintre care unii au „negat", alții au avut „rezerve" sau au „ezitat". Oricum calitatea de „adversari" ai poetului sau poeziei lui, criticul nu face cuvenita distincție, revine „poeților". Dacă am lua în serios această mostră de istorie literară „sentimentală" ar trebui să facem abstracție, așa cum ne invită de fapt Eugen Simion, de „rezervele" sau „ezitările" criticii, care, ne-o spune tot el cu logica-i singulară, n-au zdruncinat pe admiratorii poetului. Cu alte cuvinte, deși a avut ezitări și rezerve, scopul criticii a fost atins, de vreme ce admiratorii poetului n-au dezertat. Pentru un istoric literar lipsit de acest instrument logic unic, lucrurile s-au petrecut în bună măsură altfel.

Dar mai întîi să vedem ce rezultat am obține dacă am lua în serios istoria literară sentimentală propusă de Eugen Simion. Pe scurt, deși a avut mulți admiratori, Nichita Stănescu a avut și „adversari", dar mai ales „ieri", care ar fi „impostorii agresivi" de „azi", „indignați" de „rezervele" cronicarilor literari, care deci n-ar fi adversari, la „ultimele poeme" ale lui Nichita Stănescu, cărora „ambiguu" le dedică totuși „articole de circumstanță" cu ajutorul lor aceștia, „adversari" și „impostori", totodată, încearcă să invadeze istoria literară în modul cel mai balcanic. E un tablou la care se pare că Eugen Simion ține de vreme ce l-a introdus fără vreo altă justificare în corpul unui comentariu literar.

Să facem însă și puțină istorie literară nesentimentală: posibilii adversari literari de ieri, și nu prea de ieri, ar fi Ion Gheorghe cu un articol vechi de vreo cincisprezece ani, Gheorghe Grigurcu, și el cu un articol destul de vechi. Cam atît. Nu știm alți „adversari" deci nu ne rămîne decît să conchidem că aceștia sînt cei incriminați de Eugen Simion. Ion Gheorghe, Gh. Grigurcu ar fi indignați conjunctural și „impostori agresivi" care încearcă să intre clandestin în istoria literară păzită de critic. Nu avem știre ca Ion Gheorghe, Gheorghe Grigurcu, vecin de număr în **România literară**, de altfel, cu Eugen Simion, să-și fi manifestat indignarea la gesturile de antipatie pe care critica literară le-a făcut poetului Nichita Stănescu. Chestiunea cu indignarea acestora este deci o pură fantezie, de admis desigur într-o istorie literară sentimentală.

Dar ca istorici nesentimentali vrem să fim siguri că aceștia sînt „impostorii agresivi" și deschidem **Scriitori români de azi**, vol. 1, ediția a doua. Ion Gheorghe e tratat respectuos pe 10 pagini, de unde tragem concluzia că nu el e impostorul. Despre Gh. Grigurcu nu scrie nimic. Oare aici să fi dat peste „adversarul de ieri", „impostorul agresiv" care vrea să intre în literatură profitînd de „ambiguitatea" lui Nichita Stănescu? Să-i fi închinat poetul vreo tabletă de ocazie? N-avem știre despre o asemenea „ambiguitate" semnate de Nichita Stănescu pe adresa lui Grigore Grigurcu. Eugen Simion are tot atîta imaginație istorică pe cît avea și Hasdeu.

Ce rămîne din toată această istorie literară de cafenea? Rămîne gestul lui Eugen Simion de a-l folosi pe Nichita Stănescu ca „argument al confruntărilor din viața noastră literară", cum bine spune. Fapt este că nu „ultimele poeme", cum nostim scrie E. S., au fost contestate de critică, ci volume întregi, ceea ce este altceva. Dar trebuie să înțelegem textul lui E. S.: este vorba de o istorie literară... sentimentală.

Rămîne contestarea ultimelor volume ale poetului chiar și mai ales în paginile pe care le decorează acum Eugen Simion cu indicibila lui istorie literară.

Dar ceea ce este mai interesant nu s-a spus: adică faptul că aceste „ezitări" sau „rezerve", la alegere, s-au produs mai ales după ce Nichita Stănescu și-a permis luxul de a tipări în 1979 un grupaj de poezii în revista **Săptămîna** sfidînd blocada instituită de Eugen Simion și alții ca el în jurul lui Eugen Barbu. Brusc foștii „imnificatori" ai lui Nichita Stănescu, care nu văzuseră niciodată nici o scădere în poezia lui au descoperit că poetului i-a scăzut talentul și că s-a degradat. Și asta nu doar în „ultimele poeme", cum gingaș scrie E. S. ci în ultimele volume, locul de predilecție al vastei dezamăgiri fiind aceeași **Românie literară**.

d. e. f.

„Revista română" nr: 9/1982

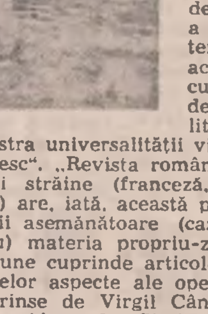

Excelenta „Revistă română", ale cărei numere tematice dedicate avangardei și lui N. Titulescu am avut prilejul să le semnalăm mai demult, dedică o bună parte din nr. 9/1982 aniversării centenarului nașterii lui Vasile Pârvan. Inițiativă demnă de toată lauda căci a propaga în cercuri externe cît mai largi lecția acestei mari conștiințe culturale, gîndirea lui modernă, semnificația artei literare înseamnă a demonstra universalității vigoarea „răspunsului românesc". „Revista română", care apare în patru limbi străine (franceză, engleză, germană și rusă) are, iată, această posibilitate. Ca și în alte ocazii asemănătoare (cazul centenarului Titulescu) materia propriu-zisă a fost divizată: o secțiune cuprinde articole exegetice dedicate diferitelor aspecte ale operei lui Vasile Pârvan, surprinse de Virgil Cândea, Radu Vulpe, Al. Zub, Alexandru-Simion Ștefan, V. Vetișanu, adică istorici și arheologi din toate generațiile, și o altă secțiune intitulată: „Testimonia", unde contemporani români și străini ai celebrului savant (cum ar fi G. Călinescu, T. Arghezi, N. Iorga, J. Carcopino, T. Vianu, Al. Busuioceanu, O. Han, I. Bianu, T. Teodorescu-Braniște, Onisifor Ghibu, Gorham P. Stevens), descriu eseistic sau portretistic personalitatea lui V. Pârvan în ipostazele ei biografice. Impresia care derivă de aci este copleșitoare, „scînteia sacră" a lui Vasile Pârvan fascinase pe toți aceia care se simțeau în stare s-o privească. Meritul „Revistei române" e de a fi colecționat, cu pregnanță, tot ceea ce se putea spune mai valoros în acest moment, despre savantul prea de timpuriu dispărut, și de a fi dat un excelent tablou al eredității pârvaniene. Despre opera de căpătîi a unui declarat emul al lui Vasile Pârvan, G. Călinescu, autorul „Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent", recent apărută într-o ediție revăzută, „Revista română" dă cîteva indicii valoroase. O tabletă de Al. Rosetti dedicată acestei cărți, un interviu, semnat de Vl. Udrescu, cu Aurel Martin, editorul „Istoriei", și o recenzie temeinică a lui Valentin F. Mihăescu, dau o imagine suficient de clară a acestui eveniment din cultura română, pe care, poate, „Revista română" ar trebui să-l comenteze mai amplu într-un număr tematic. Rubrici de interviuri, un carnet de expoziție și o recenzie a Doinei Rodina (la traducerea nouă a lui Faust) completează acest număr omagial „Pârvan" care e și o admirabilă inițiativă jurnalistică.

A. S.

BREVIAR

■ **CAIETELE „ARCADIA".** Pe linia unei frumoase tradiții deja consolidate, cenaclul „Arcadia" al ziarului „Tribuna Ialomiței" editează un nou „caiet" literar, al cărui sumar, de data aceasta, este consacrat tinerilor autori ialomițeni Ion Ianole și Șerban Codrin. Mai puțin cunoscut, Ion Ianole, profesor la Liceul industrial nr. 2 Slobozia, se recomandă atenției iubitorilor de poezie printr-o suită de poeme a căror principală însușire este notația lapidară, echivalînd, de cele mai multe ori, cu autentice „fișe" dintr-un virtual „jurnal liric", nu lipsit însă de o anume aplecare spre încifrare cu **finalitate ideatic-simbolică**: „alunecau înghețate / clipe — / mărunte în cercuri / secționau degetare / [illegible] / dinți preschimbați / ochi nestăpîni / în salbe de sunet / ardeau / arătătoare-nesațe / în coame de leu" (**Androcles**). Șerban Codrin, scriitor tînăr mai „lansat", este prezent cu o interesantă comedie de moravuri, **Pe drumul Parisului**, în două acte, scrisă în cunoscuta sa manieră radicalizant-patetică, și cu o suită de **incantații lirice**, a căror reală valoare este posibil de apreciat prin raportarea la volumul de debut **Imnuri către soare**, recent apărut la editura Albatros.

■ **CE MAI SPUNEA KANT...** Cel mai recent interlocutor al rubricii **Convorbirile „României literare"** este Augustin Buzura. De n-am fi riscat exagerata lui lungime, de fapt titlul prezentei note s-ar fi cuvenit să arate cam așa: Ce mai spuneau Kant, Rebreanu (Liviu și nu Vasile, evident), Eminescu, Creangă, Dostoievski, Blaga, Sîncai, Howard, Huxley, (naturalistul sau scriitorul ?), Maslow, Camil Petrescu, Marin Preda, Ortega y Gasset și... Octavian Paler". Procedînd astfel, am fi relevat din capul locului compactul arsenal „intelectual" în virtutea căruia eruditul, prolificul și extrem-dificultuosul (la lectură) prozator își strunește elanul reflexivo-confesiv. Adevărul este, totuși, că opțiunea pentru numele lui Kant, inserat în titlul notei, are o anume justificare, pentru că iată cum sună fraza în care este invocat numele filosofului: „Kant spunea despre cei care-și fac statui în timpul vieții că le este frică de posteritate". Mai departe, iată și două fraze a căror sinceritate confesivă nu poate fi pusă, în nici un caz, la îndoială: a) „Nu știu dacă paginile mele îmi vor supraviețui și nici nu mor de curiozitate"; b) „Firește, nu am reușit să fiu foarte clar întotdeauna, uneori din cauza mea (alteori, din a cui ? n.n.); într-un secol al rachetelor am tras de multe ori cu tunuri artizanale, de cireș". Nu este deci nevoie de prea mult efort de psihanalizare spre a stabili raportul de revelatoare compatibilitate dintre „zisele" lui Kant și mărturiile lui A. Buzura. Sigur, viitorul istoric literar procedînd metodic, va putea extinde operația, apelînd și la „zisele" celorlalți autori invocați, deosebit de stimulative fiind, sîntem convinși, mai ales „zisele" lui O. Paler. În altă ordine de idei, ne exprimăm sincer regretul că A. Buzura, cu impresionanta sa erudiție, nu a găsit numele de autoritate indiscutabilă pentru a ne convinge că între verbul **a consolida**, pe de o parte, și verbele **a schimba, a adecva, a moderniza**, pe de altă parte, există un amenințător (pentru cine ?) abis.

■ **OMISIUNI INEXPLICABILE.** Este de-a dreptul reconfortabil ca în fiecare dimineață, fix la ora opt, să asculți „sumarul presei", inițiativă demnă de toată stima a posturilor noastre centrale de radio. Ascultînd emisiunea în cauză, ne simțim, parcă, părtași, de dimineață, la evenimentele înscrise în calendarul vieții ce ne înconjoară cu toate compartimentele ei, inclusiv cele spirituale. Ne-am obișnuit, deci, cu această scurtă dar și percutantă emisiune, încît sîntem literalmente atenți chiar și la ce spune despre o anume publicație. Ce ne facem, însă, cînd din cauze absolut inexplicabile, din cînd în cînd, avem neplăcuta surpriză de a constata că din „inventarul" confratelui comentator lipsește tocmai publicația cu pricina? O asemenea întrebare ne-a urmărit — pentru a cîta oară? — și sîmbătă, 16 oct. a.c. cînd, de pildă, despre ultimul număr al revistei noastre nu s-a suflat un cuvințel.

Cronicar

Templul culturii

Urmare din pag. 1

vecinătăți. Nu poartă numele profesorului, ceea ce bine s-ar cuveni pentru ambii termeni ai întîmplării devenită expresie a raportului vechinou, tradiție-actualitate, în construcția culturii. Legea implacabilă s-a împlinit, și, azi, reflectînd asupra timpului trecut nu prea demult, gîndind cu experiența bărbătească, aspră, de acum, să nu cădem nici o clipă în eroare: pe această lege este plămădită toată cultura românească. Vorbim — și e firesc să-i spunem și așa — de un proces complex de recuperare a culturii române, de curățire a ei de zgura falsificărilor interesate și piticismelor ignoranței. De restituirea limbii române (întîia mare regăsire vie!), de regăsirea cîntecului popular, a psalmului, poemului și castelelor mirifice și eterne de vorbe numite teatrul românesc, romanul românesc... Da, e bine să punem la bilanțul activ al unei inteligențe colective, complex intelectuale, toate aceste renașteri, întîmplate, însă, de la atitudini moderne, văzute de pe piscuri care nu obstaculează perspectivele, ci le amplifică. Dar să nu ignorăm din perspectiva aceleiași înțelegeri scump plătită, adesea tragic dobîndită, că drumul culturii nu poate fi deturnat, brazda ei adîncă nu poate fi astupată, rodul cel adevărat, mai devreme sau mai tîrziu, pîrguiește pe ram. Evocînd și invocînd vechea întîmplare, adevărata bătălie în care s-au jucat reale destine omenești în epocă, mă gîndesc la semnificația ei secundă, cea mai importantă, și anume la triumful culturii, la dubla victorie a culturii românești actuale: de a nu se fi desprins de izvoarele ei, de a nu fi rămas aservită sorgintei. Dovedindu-și puterea de înnoire, forța și rezistența, nu numai în competiția cu timpul și cu comandamentele slujirii omului într-o epocă bulversată, de răscoliri și reașezări, cultura a cîștigat marile spații de astăzi prin consecvența prin care și-a apărat templele, întîi și întîi de confuzie și afiliere la interese individual-pieritoare. Care ar fi zmuls-o destinatarului ei legitim, poporul.

Grija față de cultură

Urmare din pag. 1

merge strună și că timpul, chiar și acela viitor, nu poate fi grăbit. Îmi amintesc, apropo de această fatalitate, o scenă nu tocmai plăcută dintr-un străvechi lăcaș de istorie și civilizație unde, pe stîlpii interiori de susținere, putea fi descifrată și iscălitura lui Byron. Oficialitățile încadraseră în chenar acest semn al trecerii poetului pe acolo, făcuse un popas mai înaintea baricadelor luptei din Elada. Și cineva, nu spun cine, și-a scos frumușel briceagul și dă-i zor să se semneze și el. Lasă-mă, dom'le, mi-a răspuns supărat cînd l-am oprit, eu sînt ateu — ați înțeles că eram într-o mînăstire! — și dacă asta sînt, ce mai vreți?

Dar era, am stat și eu și m-am mai gîndit pe urmă, un ateu așa de-al dracului, omul, și cu atei din ăștia fără nici un Dumnezeu nu poți decît să dărîmi, nicidecum să construiești. Pentru construcție sînt de preferat acei atei care se bazează pe convingeri izvorîte din cunoaștere, pe știință și nu pe ignoranță, căci aceasta în cele din urmă face jocul bunului plac. Poți să ignori și cu bună știință ceva dar atunci avem de-a face cu sinceritatea observației, cum spuneam, și cu gradul de corectitudine al intenției. În acest fel imaginea construcției sufe ă din perspectiva propriei sale finalități. Cel mai mult și mai mult, greul și candoarea acestei corectitudini cad însă în seama celui ce scrie. Grija față de cultură înseamnă nu numai producerea valorilor culturii ci și receptarea și apărarea lor.

25 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA

MUZEULUI LITERATURII ROMÂNE

REABILITAREA DOCUMENTULUI LITERAR

M. UNGHEANU : Muzeul literaturii române sărbătorește douăzeci și cinci de ani de existență. În perspectiva acestei experiențe, care considerați că este programul muzeului ?

AL. OPREA : Aș începe prin a aminti cele spuse de Perpessicius : Muzeul literaturii române cată a fi lăcașul în care „flacăra verbului românesc să continuie să ardă, să lumineze, să încălzească"... Pentru realizarea acestui deziderat se cuvine, desigur, ca manuscrisele marilor scriitori să fie păstrate cu toată grija, și totodată, investigate științific și valorificate. Într-una din însemnările sale, tot Perpessicius divulga faptul că Muzeul literaturii „ascunde în scutecele lui un institut de cercetare...". Nu este vorba de a se dubla funcțiile institutelor existente, intrucit, în cazul nostru, cercetarea se subsumează unui studiu aplicat și intern al arhivelor literare, depistîndu-se textele inedite, reconstituindu-se „biografia" operelor-variante, versiuni, „vîrste" ale manuscriselor etc.

Am amintit aceste operații pentru a se înțelege mai bine de ce un punct esențial în programul Muzeului literaturii române a fost și rămîne **reabilitarea documentului literar.** Am în vedere atitudinea depreciativă a unora față de actul investigării arhivelor, identificat cu aglomerările anoste de date brute, neierarhizate, în vreme ce, așa cum reieșea din cele spuse mai inainte, activitatea noastră aspiră către o viziune modernă, antipozitivistă, de „laborator", care, reconstituind opera în dinamica proceselor ei genuine, o obligă parcă să se nască din nou sub ochii noștri...

Mai intervine ceva : practicile dogmatice care au existat într-o anumită perioadă din istoria culturii noastre s-au caracterizat prin interpretarea fragmentară și tendențioasă a documentelor. Prin urmare, eforturilor noastre se adaogă ale celorlalți cercetători din țara noastră — în special în anii de după Congresul al IX-lea al P.C.R. —, menite să restabilească adevărul istoric obiectiv, cu toate prerogativele sale.

— Muzeul de literatură constituie o apariție obișnuită în toate țările ?

— Nu, nici în toate țările și nici cu același profil. Cel mai răspîndit este tipul de muzeu consacrat unui scriitor : la Paris — Muzeul Victor Hugo sau Balzac, la Londra — Dickens etc. Instituții centrale preocupate de conservarea și valorificarea patrimoniului literar național au luat ființă, îndeobște, în țările socialiste, tălmăcind, desigur, mutațiile structurale survenite, aici ocrotirea vestigiilor spirituale ale poporului devenind o problemă a întregii națiuni. Astfel muzeul din Varșovia poartă numele lui Miskiewics, cel din Budapesta al lui Petőfi, dar ele acoperă suprafața întregii literaturi din țările respective. Cu atît mai mult au acest caracter muzeele care prin însăși titulatura lor revendică un statut național. În ordinea înființării, Muzeul literaturii române este unul dintre cele mai „bătrîne", înaintea sa, după cîte știm, înscriindu-se Muzeul literaturii cehe din Praga, fără a mai vorbi, firește, de Muzeul literaturii ruse care, constituit pe baza unei vechi colecții, datează din 1936. Cel mai tînăr este Muzeul literaturii bulgare care a luat ființă în urmă cu cîțiva ani, pe baza transformării unei secții a muzeului orașului Sofia.

Cu aceasta n-am epuizat lista tipologiilor muzeale. Am mai putea menționa și pe cea de „complex muzeal", cazul din Weimar, unde există și casele memoriale Goethe și Schiller, și biblioteca Goethe și arhiva Schiller, după cum ființează un institut de cercetare, totul fiind pus sub semnul valorificării moștenirii clasice germane.

Dacă vom ține seama că, în ultimii ani, în cadrul I.C.O.M., s-a înființat un Comitet Internațional al muzeelor de literatură, vom putea conchide că față de rolul și importanța acestor muzee a început să se manifeste un interes crescînd în întreaga lume. La reuniunile Comitetului iau parte observatori din numeroase țări care încearcă să valorifice experiența acumulată în acest domeniu încă inedit.

— Muzeul de literatură este o realitate muzeistică nouă, în raport cu alte muzee — de pildă, cel de artă —, care s-au impus de multă vreme în opinia publică. Care sînt raporturile cu celelalte muzee ; vă avantajează sau vă dezavantajează comparația ?

— Ați atins un aspect nevralgic. Propriu-zis, muzeul de literatură conține, în sine, un paradox, căci muzeul, de orice fel ar fi, înseamnă vizualizare, situarea în spațiu a unor obiecte, în vreme ce literatura se exprimă prin cuvînt, mai exact, prin cuvînt scris. Așadar, se cere o transgresare de planuri, o „traducere" a mesajului scris în limbaj expozițional. Ceea ce creează un real handicap. Ați amintit de muzeul de artă. Se observă lesne că acest muzeu își este suficient sie însuși. Respectiv, ajuns în fața unui tablou celebru, vizitatorul poate să-i recepteze direct și integral mesajul estetic (întreaga-i frumusețe), de unde veșnica întoarcere la operele preferate. În expozițiile noastre rămînem însă, în chip fatal, la elemente exterioare — coperți de cărți, file de manuscrise ș.a.m.d. —, lumea de frumuseți inefabile a textului creației urmînd a fi descoperită prin lectură (în biblioteci sau acasă). Ceea ce putem noi să facem este doar să încercăm a sugera sensurile tainice ale fenomenului literar, apelînd la mijloacele unor arte apropiate : grafica, scenografia etc. fără a mai vorbi de întreaga tehnică a mijloacelor audio-vizuale.

Pornind de la analogia cu clasicismul și romantismul, într-o comunicare făcută în cadrul Comitetului Internațional, mi-am permis să dezvolt ideea că Muzeul literaturii prezintă o structură „deschisă", în vreme ce la celelalte muzee se poate vorbi de o structură „închisă" — o judecată de constatare, desigur, nu una de valoare.

— Nu se poate totuși nega atracția în sine pe care o exercită și documentul literar. Dovadă atitea expoziții ale Muzeului literaturii române care au interesat și interesează marele public.

— Aveți dreptate. Este vorba de acel farmec al manuscriselor, elogiat în cuvinte poematice de Perpessicius. Să ne amintim că și Paul Valery, comentînd Expoziția mondială din 1937, de la Paris, și scoțînd în evidență cît de greu le-a fost organizatorilor să prezinte fenomenul literar, datorită caracterului său abstract, greu traductibil în imagini vizuale, saluta, totodată, inițiativa expunerii manuscriselor unor scriitori celebri, paginile de laborator artistic îngăduindu-ne să percepem documentul „primului act al efortului intelectual", acolo unde „se inscrie rînd pe rînd, duelul spiritului cu limbajul, sintaxa cu zeii, delirul cu rațiunea, alternanța așteptării și precipitarea — întreaga dramă a elaborării unei opere și a fixării instabilului".

Tocmai prin valorificarea variilor documente care alcătuiesc arhivele de scriitori, am încercat ca, în expoziția de bază a muzeului (găzduită în 12 săli), să dezvăluim vizitatorilor „fața ascunsă" a literaturii, divulgîndu-le istoria secretă a elaborării unor opere, travaliul artistic neîncetat, de-a dreptul eroic, care stă la baza capodoperelor scrisului românesc. Am apelat, bineînțeles, și la serviciile graficii, ale diverselor „replici" : machete, mulaje ș.a.

— Ce ne puteți spune despre modul în care Muzeul literaturii din București popularizează opera scriitorilor români peste hotare ?

— Iată un tabel de expoziții făcute peste hotare : **Eminescu — poet național :** Praga, Weimar, Berlin, Viena, Düsseldorf ; **Eminescu — în viziunea lui G. Călinescu :** Roma, Milano, Torino ; **I.L. Caragiale — om de teatru :** Weimar, Varșovia, Lodz : **Tudor Arghezi — poetul :** Roma, New-York, Weimar ; **Mihail Sadoveanu și izvoarele operei sale :** Roma ; **Panait Istrati : — Izvorul românesc al operei :** Nisa, Valence, Tunis, Vouvry (Elveția).

Într-o confruntare cu valorile scrisului românesc se cade să recunoaștem că aceste date nu ne mulțumesc pe deplin.

— Întorcîndu-ne la „handicapul" de care ați vorbit, trebuie să înțelegem că multitudinea de acțiuni — teatrul „Manuscriptum", Rotonda 13 etc. —, unele deosebit de originale, sînt menite să sporească gradul de atracțiozitate, suplinind faptul că expozițiile nu pot oferi echivalentul integral al operelor literare ?

— În intenția noastră aceste acțiuni au rolul unui sistem de oglinzi menite să reflecte și să amplifice sensurile tainice ale exponatului literar, sau, pentru a folosi o metaforă, sînt flăcările care joacă asupra comorilor tăinuite, atrăgînd atenția asupra lor.

Mă folosesc de această întrebare pentru a preciza că tot ce se face la muzeul nostru oricît ar părea de „paramuzeal" este pus în slujba patrimoniului literar. Ați apreciat caracterul original al unor acțiuni. Între acestea se înscrie, nici vorbă, „procesul Caragiale — Caion", în cadrul căruia venerabili oameni de cultură, în frunte cu academicianul Șerban Cioculescu, au acceptat să îmbrace robe „istorice", într-un proces **sui-generis.** Dincolo de atracțiozitatea în sine a formulei, noi am urmărit reconstituirea dosarului acestui proces, incluzînd ultimele documente descoperite în arhivele timpului. Rotonda 13 ? Ei bine, ea vine să completeze cu amintiri ale scriitorilor de azi ceea ce ne spun documentele despre scriitorii de ieri.

Repet, toate inițiativele noastre cultural-artistice au în vedere investigarea și întregirea comorilor documentare existente în plan național.

— În legătură cu patrimoniul muzeului ne puteți da o cifră aproximativă a valorilor ce-l constituie ?

— Peste 120 000 de piese. Aici sînt incluse mapele de documente, cărțile — fondurile de carte veche și carte rară, bibliotecile scriitorilor, volume cu dedicații, ex-librisuri, —, mobilier : birouri, obiecte personale ș.a.m.d. care ne îngăduie să reconstituim atelierele de creație —, o pinacotecă — opere de artă plastică care-i reprezintă pe scriitori sau care au aparținut scriitorilor, — fototeca, fonoteca etc.

— Referitor la manuscrise, așteptăm cîteva exemple.

— Deținem manuscrisele sadoveniene, în totalitatea lor. Întreaga arhivă Macedonschi. Un important lot de documente I.L. Caragiale cuprins în fondul Paul Zarifopol. Mai amintesc arhivele sau fondurile : Ion Vinea, Vasile Voiculescu, Camil Petrescu, Panait Istrati, Oscar Walter Cisek, Alfred Margul Sperber etc. Sîntem pe cale de a întocmi — cu ajutorul neprecupețit al fiicei poetului Dorli Blaga — întreaga arhivă de documente Lucian Blaga ș.a.m.d.

— Este cert că Muzeul literaturii române face parte dintre instituțiile culturale vii, care nu se preocupă numai de adăpostirea și conservarea importantelor vestigii ale trecutului ci și de valorificarea lor, în multiple forme. Una dintre acestea, pe care n-am discutat-o, și care este poate cea mai spectaculoasă, este aceea a tipăriturilor. Dacă nu mă înșel, numărul volumelor publicate pînă în prezent în cadrul Bibliotecii „Manuscriptum" a ajuns la cifra de 8. Ultima apariție editorială pe care am văzut-o este volumul „Dialoguri. Contribuții la valorificarea moștenirii clasice și romantice în literatura română și germană", realizat în colaborare cu Așezămîntul cultural din Weimar.

Ține o astfel de prodigioasă activitate de „specificul" muzeului literar ?

— N-o să credeți, poate, dar așa e. În dezbaterile din cadrul Comitetului Internațional al muzeelor de literatură, locul cel mai important îl ocupă problemele cercetării științifice și ale tipăriturilor editate. Așezămîntul muzeal din Weimar sau muzeul Schiller din Marbach am Neckar au acumulat o experiență importantă în realizarea de ediții critice și varii culegeri de documente.

— Există vreun muzeu din străinătate care editează o revistă periodică de tipul „Manuscriptum-ului" ?

— Nu, celelalte muzee scot diferite publicații, fără a avea structura „Manuscriptum-ului" și, mai ales, fără a beneficia de condițiile ei grafice. La reuniunile Comitetului, „Manuscriptum" constituie un prilej de „invidie" colegială, oferind, totodată, o dovadă elocventă a atenției care se acordă în țara noastră muncii de întregire și de valorificare a patrimoniului literar național.

— Cea mai importantă acțiune întreprinsă de muzeu rămîne, incontestabil, continuarea ediției academice a operelor lui M. Eminescu din care colectivul d-voastră a tipărit, pînă în prezent, volumul VII (proza literară), încununat cu Premiul Academiei, și IX (publicistica între 1870—1877). Ce ne putați spune despre prezentul și viitorul ediției ?

— Se află în coli de tipar volumul XIV (Traduceri filozofice, istorice, filologice și științifice). A fost predat volumul X — prin care se continuă seria publicisticii. Dacă Editura Academiei va ține pasul cu noi, există posibilitatea ca în 1989 — anul Centenarului morții poetului național — ediția să fie încheiată, în articulațiile ei esențiale.

— O întrebare cu care s-ar fi cuvenit poate să începem ; cînd a fost înființat Muzeul literaturii române și care au fost antecedentele nașterii sale ?

— În 1957, sub direcția și autoritatea științifică a regretatului academician Perpessicius.

S-a pornit de la documentele literare strînse la Uniunea Scriitorilor, începînd din 1950, de la centenarul nașterii lui Eminescu. Am putea afirma că patronul spiritual al muzeului a fost și rămîne poetul național.

— Nu încape îndoială că, în acești 25 de ani, Muzeul literaturii române a repurtat succese însemnate, fapt pentru care colectivul său merită toate felicitările.

Dacă ar trebui să situați această activitate a muzeului sub semnul unei metafore, capabilă să sugereze și programul de viitor, care ar fi aceasta ?

— Aș apela la metafora folosită cîndva de Adrian Păunescu care-i ceruse unui redactor al revistei „Flacăra" să scrie un reportaj despre muzeul nostru, văzut ca o „uzină" de cultură. Suprema noastră aspirație ar fi aceea că Muzeul literaturii române să devină, în sensul plenar al cuvîntului, una dintre „uzinele vii" ale culturii contemporane.

M. Ungheanu

Al. Piru, D.I. Suchianu, Șerban Cioculescu, Iorgu Iordan și Alexandru Bărlădeanu, invitați la Rotonda 13 închinată lui G. Ibrăileanu.

M. Ungheanu, Edgar Papu, Șerban Cioculescu și Paul Cornea, juriul care a acordat premiul „Manuscriptum" volumului de documente Mateiu Caragiale.

«Vîntul veacului»

Înțelegerea contemporană a vieții culturale, rod al unor îndelungi cercetări săvîrșite în cursul ultimelor secole, a numeroase etnii primitive sau evoluate, presupune integrarea în mănunchi a tuturor valorilor spirituale și tehnice, elaborate în cursul evoluției marilor comunități sociale. Viziunea actuală asupra culturii este, așadar, organică, structurală și, folosind un termen cu circulație mai restrînsă, diacronică. Viața unei națiuni înseamnă tradiție și istorie. Trecutul, prin dobîndirile generațiilor succesive în cursul secolelor, reprezintă dinamismul care, singur, condiționează efervescența spiritelor creatoare de valori. Acestea, pentru a fi eficiente, vor trebui să fie actuale în conștiințele contemporanilor : de aci, obligația acestora de a descoperi, păstra și răspîndi în viața culturală mărturia activității creatoare a înaintașilor. Înfăptuirea practică a acestui principiu este înființarea de muzee naționale și regionale, care să sintetizeze în expoziții sistematizate aceste mărturii ale trecutului.

Muzeul a devenit astfel o instituție de cultură, oferind vizitatorilor colecții îngrijit organizate, documente și valori esențiale ale trecutului și vieții actuale, îngăduind o viziune sintetică a unei evoluții sociale, de ordin preistoric, arheologic, de arhive de stat (ne gîndim la imensul **Tabularium** din Forul roman, din partea capitolină !) — istoric, artistic, științific, tehnic, sau cuprinzînd, în evocări sugestive, viața și opera marilor personalități creatoare ale trecutului.

★

Din mulțimea muzeelor românești răspîndite pe toată întinderea țării, Muzeul literaturii românești (înființat în anul 1957) sub direcția academicianului Perpessicius, și aflat, în prezent sub direcția scriitorului Al. Oprea, se remarcă, prin bogăția documentelor, rigoarea sistematizării și semnificația națională. Nu ne aflăm în fața unei acumulări neutre de documente expuse sub geam. Trecutul evocat nu este numai catalogat, în înregistrarea impersonală. Al. Oprea are o înțelegere de adîncime a scriitorilor și operelor. Se adaugă acestor expuneri explicitări amănunțite, prin metode variate, prin referințe pătrunzătoare și subtilă intuiție privind procesele psihologice ale elaborării artistice și personalității scriitorilor. Se afirmă înțelegerea evoluată a unui critic care își propune să reveleze, după cum o mărturisește, **Fața nevăzută a literaturii.**

Scriitorii prezentați și discutați în cadrul muzeului sînt, în același timp, integrați în ambianța lor culturală, în evoluția lor artistică, în ciclul metmorfozelor lăuntrice, implinite de la biografie la operă, acestea din urmă fiind ajunse la forma lor definitivă.

Organizat prin această metodă, **Muzeul literaturii române** nu este o instituție limitată la o singură orientare. Activitatea muzeului este multiplă, diversificînd prin incidențe diferite de examen, mulțumită unor colaboratori de prestigiu, interesul documentar al scrisului românesc, prin publicarea de texte literare inedite, revelate de revista trimestrială **Manuscriptum**, întregită prin colecția de volume cu același titlu, cu diferite lucrări, documente și evocări, prin publicarea a două ample simpozioane intitulate „13 Rotonde" cărora se adaugă apariția volumelor VII și IX ale operei lui Eminescu, editate în colaborare cu Editura Academiei Române.

Activitatea, semnalată, de altminteri, fugitiv de noi, în aceste rînduri, a muzeului, se întregește prin grija integrării literaturii românești în contextul culturii universale.

„Vîntul veacului" nostru, — dacă ne amintim cu exactitate cuvîntul cronicarului, — adincind valorile naționale, le proiectează, în același timp, și dincolo de hotare. Izolării relative dintre națiuni și continente din secolele trecute, ca și lipsei de interes a marii părți a oamenilor de cultură față de operele literare ale unor țări depărtate în spațiu, au făcut loc, în prezent, prin efectul rapidității mijloacelor de transport și a instantaneității propagării știrilor, unei unități de cultură planetară, susținută, de altminteri, prin organisme internaționale.

Muzeul literaturii române nu se putea limita, astfel, la actualizarea operelor literare ale trecutului, în conștiința connaționalilor. Colaborarea cu instituțiile literare streine și difuzarea operelor românești peste hotare a constituit o preocuparte permanentă a direcției muzeului. S-au organizat, astfel, în colaborare cu institutul din Weimar : **„Dialoguri** — contribuții la valorificarea moștenirii clasice și romantice a literaturii române și germane", ca și numeroase expoziții peste hotare (Berlin, New-York, Viena, Düsseldorf, Roma, Praga, Varșovia, Tunis, Lodz etc. etc.) pentru a face cunoscute figurile dominante ale literaturii naționale (Eminescu, I. L. Caragiale, Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, Panait Istrati).

Cărturarii români și streini au subliniat „admirația pentru acest muzeu, care dă viață tuturor epocilor și tuturor marilor figuri ale literaturii române" (Claude Pichois), confirmînd validitatea orientării dominante a muzeului, afirmată de Perpessicius, care recunoscuse faptul că „scriitorul (român) a fost pururi prezent în oricare din etapele istoriei noastre naționale", arătînd că : „Muzeul literaturii române proiectează un puternic fascicol de lumină asupra marilor personalități" — metodă de lucru și înfăptuire aflînd adeziunea a numeroși cărturari români (Iorgu Iordan, C. Daicoviciu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Mircea Malița, Al. Balaci, Edgar Papu, Virgil Teodorescu...)

Subliniind semnificația înfăptuirilor Muzeului Literaturii Române, ne îngăduim să revenim asupra oportunității unei inițiative pe care o socotim obligatorie, deopotrivă pentru stadiul actual și pentru viitorul culturii românești. Ne gîndim la înființarea unui **Muzeu al Cuvîntului românesc.**

Dacă nu putem avea o imagine în mișcare și un ecou al vocii lui Eminescu, Creangă sau Maiorescu, socotim că avem obligația morală față de generațiile deceniilor viitoare de a înregistra, păstra și difuza, prin film cinematografic și magnetofon, imagini și vorbiri ale personalităților culturale ale prezentului — pentru a le prezenta, la cerere, marelui public și a le transmite posterității.

Ne permitem să menționăm că în capitala Franței există încă din anul 1911, o „arhivă a cuvîntului" francez și că în anul 1972 am avut prilejul de a asculta, o dimineață întreagă, recitări de poeme sau pasaje din discursurile mai multor oameni politici francezi dispăruți (Aristide Briand, Raymond Poincaré, artiștii (Sarah Bernhardt), poeți (Paul Valéry, Apollinaire) etc., vizitînd **Muzeul cuvîntului, Fonoteca Națională,** din Paris.

Ne îngăduim în același timp, să adăugăm că am făcut o propunere de înființare a unui **Muzeu al Cuvîntului românesc** încă din anul 1966 în ziarul **Scînteia** (4 decembrie) și că am revenit asupra-i într-un eseu, publicat într-un volum recent.

Ținem să adăugăm că înființarea acestui muzeu de mare semnificație culturală și națională, nu ar comporta, din partea oficialității, sacrificii bănești : Radiodifuziunea și Televiziunea au, în arhive, un mare număr de înregistrări, din care se pot obține copii. Se pot organiza noi impresiuni.

N-ar trebui, în afară de aflarea unui local apropriat, decît un director ales printre oamenii de mare cultură și energică inițiativă ai țării — de care literatura noastră tînără nu duce lipsă — înconjurat fiind de o mină de colaboratori competenți.

De altminteri, Al. Oprea, directorul Muzeului literaturii române, a recunoscut și folosit însemnătatea acestei metode a reactualizării personalităților reprezentative ale trecutului românesc, inițiind și în această privință, un început de drum. Muzeul a obținut, prin mijlocirea Radiodifuziunii, impresiune a vocii lui Octavian Goga, recitind poemul „Oltul", conferințe ale lui Nicolae Iorga ș.a., pe care le pune la dispoziția grupurilor de școlari care vizitează expoziția de bază.

Sînt mărturii impresionante ale personalităților de mare factură a literaturii noastre, mai cu deosebire receptate fiind de sensibilitatea fremătătoare a tineretului. Prin aceasta, se dovedește faptul că Muzeul literaturii române este o instituție vie, cu aderență în conștiințele celor ce vor reprezenta viața de mîine a țării.

Începutul, astfel organizat dar limitat la figuri ale literaturii noastre, va trebui, în convingerea noastră, amplificat pentru a cuprinde toate tărîmurile de manifestare ale spiritualității și inventivității tehnice românești.

Ion Biberi

POEME DE MIRCEA MICU

Licitație

Casa părintească vîndută la licitație
După cum rezultă din ultima citație :
Două camere, grădină și loc de fineață
pustiu...
Doamne, fă-mă din nou, să fiu viu,
Să pot recupera sau măcar să asist
La acest negoț neînchipuit de trist.
Deci nu voi mai avea nimic decît un
apartament
Plătit lună de lună consecvent
Pînă în anul două mii....
(În curînd n-o să aveți de la cine lua banii
copii... !)
Eu am să fiu mort. Atît de mort, încît
De numele meu o să se vorbească urît.
Se va zice că am fost un ins fără sens
Care a compus poezii și-a trăit prea „intens".
Se va zice că n-am fost în stare
Să iau casa părintească din nepăsare.
Deocamdată sînt viu. Casa s-a vîndut...
Jumătate din mine e iarnă și lut,
Jumătate nici n-are preț,
Deși străbunicul meu a fost stareț la Rămeți.
Ce-ați zice voi, prietenj puțini, dacă într-o zi
Lume s-ar săvîrși
Scîrbită de faptul că un biet poet din Ardeal
Nu și-a putut salva casa părintească
Proptită ca o nădejde în coasta unui deal ?

Din altă iarnă

Dar ninge peste noi ca-ntr-un pustiu...
O să ne-acopere curînd zăpada.
Corăbieri, schimbați degrabă rada
Cît mai aveți timonierul viu.

Se prăbușesc zăpezi. Dumnezeiri
De alb pufos căzînd ca-ntr-un dezastru.
Închis în mine, singur ca-ntr-un castru
Mă tem de somnul Marei veșnicii...

Ninge ca-n basme vechi. Se-mprospătează
Carpații grei ca niște urși de bronz.
Neaua, giulgiu speranței, memorează
Neliniștile lanului de orz.

Astfel uitat, ca-n pragul primei zile
A lumii populate doar de iezi,
Voi îngheța cu mama în pupile
Gîndind la spaima vișinilor verzi.

Zodie

M-am născut în ianuarie tîrziu
Și doar din întîmplare-am rămas viu.
Dîndu-mă vieții, mama, fără vrere
M-a scufundat în marea de tăcere.
Erau zăpezi, zăpezi purificînd
Trupul meu de ied curat și sfînt.
Ce zi de ianuarie pe care
Aș șterge-o bucuros din calendare...

Scrisoare de la bunicul

„Nepoate, eu pe bicicletă circul
Să văd de nu sosește cumva circul.
Ni s-a promis că în curînd, nepoate,
Vom rîde gratuit, pe deșelate.
Sînt oameni pe la noi care de-o vreme
N-au rîs de fel, avînd alte probleme.
Mulți n-au văzut nicicînd un circ în viață.
Nu știu ce-i un atlet, ce-i o paiață,
Cum se-ncordează omul rupe fiare,
Cum joacă ursul sîrba-n trei picioare.
Am auzit că au și-o damă goală
Și de atunci am cam intrat în boală.
Vecinul meu, tîmnatec și zevzec,
Și-a scos toată dobînda de la CEC
Și vrea să o ofere la dameză
Doar să se vadă tras cu ea în poză.
De cum se-naltă soarele în suliți
Stă satul gură-cască strîns în uliți.
De-aceea-ți scriu nepoate, că ești mare,
Crezi c-o să-avem asemenea onoare ?
Să vină Iosefini în persoană
Să scoată lei din nas, din blugi o goamă ?
Și dama aia goală, goală, goală,
Cu pielea mult mai albă ca o coală !
Dacă-i așa, primește-o pe vreo lună
La tine-n București și pe mama bună.
Că eu, aici, pe bicicletă circul
Și-aștept să ni se-arate, totuși, circul..."

Tragi-comică

Mă mir că n-am murit de tot,
că se mai poate să se poată
să mă transform încă-odată
într-un ridicol Don Quijote.

Mă mir că nu m-am împușcat
exact și fix în tîmpla stîngă,
cadavrul cineva să-mi stringă,
cu eleganța lui cu tot.

Mă mir că sînt atît de viu
încît mă caut ca o fiară
în toamna asta tutelară
cînd scade luna și-i tîrziu.

Mă mir că mai exist sperînd
în trandafirul ce-și răsfață
roua din zori, ca o viață
a celor care nu mai sînt.

Necunoscuta

Cum se numește femeia
care trecînd în amurg prin grădini
ca o devastatoare lumină
a ofilit florile
umilindu-le... ?

maria urbanovici

Subteranele privirii

* *
*

S-a terminat și banda,
s-a terminat și ața,
în curînd se va termina și frumusețea
din pîntecul fierbinte.
Recunosc aici pe hîrtie,
pe acest eșafod
albit de inexistența evenimentelor
cît de feroce-i banalitatea,
cum se așterne pe mine
ca tartul pe dinți,
ca praful pe obiecte,
și eu stau veșnic la pîndă
să împușc momentul descătușării.

* *
*

Caminitto, señorito
(rostesc cu ochii holbați nicăieri)
mă distruge acest toreador
îmi vine să fug prin butoniera lui de la tunică
să-mi fac ștreang din cozile acestor lei
care nu mă vor, refuză să mă încolțească
un mizilic spun ei, un mizilic
și stau paparudă fără nici un strop de ploaie.
Azi nimic, mîine nimic.
Desigur principala condiție să ajung la iubitul meu
este să toc mărunt
iarba fiarelor ca în vîrful fiecărui deget
să mi se prăbușească un castel.
Nu mă mai adorm poveștile cu conchistadori
cînd întorc capul să văd cine doarme în leagăn
călăul viselor mele trage trapa
și mă salută complice.

* *
*

Îndurare,
fie-ți milă
aș vrea să mă strămut într-un ochi de elefant,
a început să-mi miroasă afecțiunile țîșnite din piele
o pachiderm sfios și copitele mele serios zguduite
pe scara Richter pot mingiia din trei în trei zile
scoicile plimbîndu-se-n aval.

Sau dacă nu...
vestmînt de tăciune și smalț să-mi comanzi
cîrduri întregi de cocori înnoptează
pe umerii mei,
steaua deșertului e poveste adevărată
cînd îți înmoi buzele în oceanul strîns
în chingile vastelor curți interioare.

Uite guguștiocul ciugulește din eternitate
mingiie cioara de pe gard, îi face curte
la temperatura de 34 grade Celsius,
în privirile lor netocite de fluxul firesc
al sentimentului înălțător, răsună fanfara,
atacă acordurile virgine într-un război
cu puțin timp înainte declarat.

* *
*

Muselinele se învrăjbesc pe pulpe,
capul Gorgonei spînzură drept —
la umbra acestor petale
miroase infernul.
Și nufărul acum se trezește să-nflorească.
Acest peisaj e bătut în romă
cu piroane,
doar uneori mai filfîie cîte-o aripă obosită,
atunci călăul în spatele cortinei
trage trapa,
în liniște licuricii
se aud sfios
cum descompun lumina.

* *
*

Lame ascuțite, cai nărăvași
lovesc fără pinteni
în coastele arborilor,
le adun fructele să hrănesc
răbdarea de pachiderm
a ta, și a ta
și a ta,
luxuriante ideile mustesc
cu o coroană de poie pe cap
Măcar o dată
îi trece fiecăruia prin sînge
loetonul de gală
al regelui Lear.

Scrisoarea a treia despre poezie

JURNAL DE POET

Cei mai vechi au știut, ca și astăzi puțini o știu, că Logosul, Cuvîntul este hrană esențială a ființei umane.

Dacă a te hrăni zilnic din roadele pămîntului te asemeni altor viețuitoare, ceea ce ne singularizează este puința de a trăi plenar din ființa Logosului apărut în istorie, întrupat în ea, devenit pîine, Brot und Wein cum pune în vestitul său poem Hölderlin.

Această hrană substanțială a dus la deslegarea limbilor, la apariția graiurilor popoarelor, precum se spune despre noaptea de sînziene că se deslegă limbile păsărilor devenind cîntătoare. Pe măsură ce o seminție trăiește din cuvînt, se hrănește cu forța Logosului, ea se statornicește în istorie, renaște și rodește devenind popor făurind istorie, izvor de spiritualitate, hrană altor culturi și spiritualități. Avem mărturia sigură cum în jurul Dabarului, Logosului, seminții nomade și palide istoric au devenit neamuri viguroase, iar de două milenii încoace de cînd Logosul a devenit hrana zilnică în Europa mai întîi, apoi pe tot pămîntul etnii încerte la un nivel spiritual mai sărac, seminții fără grai au început să-și articuleze ființa, să devină popoare pîlduitoare. Miracolul spiritualității europene, singurul miracol al spiritului care poate fi numit ca atare, este cel datorat ființei Logosului întrupat în istorie care stă la temelia științei și tehnicei moderne a zborurilor cosmice.

La o întîlnire cu tineri specialiști în electronică, la o mare întreprindere bucureșteană, o tînără soție îmi spunea ce să facă să-și aducă înapoi bărbatul fugit de acasă, de lîngă copii. Prima reacție a fost : Trimiteți și cuvîntul după el, aruncați ancora Cuvîntului după el, dați foc în inima Dumneavoastră Logosului și vîlvătaia acestei mistuiri îl va ajunge într-un miez de noapte în vis sau priveghere la o răscruce a sufletului său hăituit și-l va întoarce acasă. Dacă în cuvînt există acea forță rubitoare care mișcă și deșartă constelațiile, cum spune Dante, acest Logos mistuitor va mișca într-o zi și inima împietrită a unuia dintre Dumneavoastră. Și de aceea aveți nevoie de poezie, de cuvîntul marilor inspirați ca să vă puteți ține casele întregi, ca să le puteți izbăvi de la cutremurările acestea ce se ivesc în viața fiecăruia. Nu ne putem juca în nici un fel cu cuvîntul. Ironia, zeflemeaua, îl depărtează din inima noastră iar cînd avem nevoie de forța lui, el, Logosul este departe de noi.

De ar fi cu putință să vă deschid sufletul măcar cîtorva spre această hrană epiousios ființală transfigurată în miezul căreia arde sămînța eternității ! Căci ne mistuie iubirea pentru suferințele Dumneavoastră care pot fi lecuite cu flăcările cu oleiul blînd, cu mireasma jertfitoare de sine a Cuvîntului atîtor texte milostive ale omenirii. Citiți poeziile tîrzii mai ales ale lui Voiculescu, acea carte ultimă a sonetelor bunăoară și ea vă va deschide drum spre celelalte.

Să mă iertați că vă atrag atenția asupra lui Constantin Brâncoveanu ; dacă nu găsiți ce au scris alții poate dați de cartea mea închinată lui Brâncoveanu și copiilor săi, Imnele Țării Românești, cineva din acest oraș a avut bunătatea să-mi spună că are sub pernă această carte din care citește mereu : poate vă va spune și Dumneavoastră ceva din ce este mai adînc în sufletul Dumneavoastră. Căci puterea poeziei nu este în sine ci ea este numai mijlocitoarea, poate sau nu declanșa acel foc interior Logosul sălășluit adînc din zorii copilăriei cu intîiul plîns ce v-a adus pe lume. Poate de aceea ajunge la inima celuilalt numai acel cuvînt simplu, despovărat de orice slavă deșartă de sine în care eul subiectiv a devenit jertfă de sine din iubire mistuitoare.

Căci Logosul ca mijlocitor asta înseamnă : este și el nostru, rămînînd și esența ființei.omul ca logofor ființează la adevărata sa dimensiune.

Am fost invitat zilele acestea la un spectacol de muzică și poezie de către poetul Adrian Păunescu, la Circul din Capitală, arhiplin de tineri. Cum Păunescu a venit mai tîrziu, mai ales muzica era cea ascultată. Vedeam aici ce putere răscolitoare se ascunde în melos, cît de primejdios poate fi pentru suflet numai melosul. Din aceste pricini el a fost mereu îmblînzit, subordonat, mai bine zis întemeiat, Cuvînt în Logos. Cuvîntul are rostul fundamental civilizator, îmblînzitorul părții irascibile și poftitoare din sufletul omenesc. Neîntrînd cuvîntul în lucrare sufletul se aprinde întru deslănțuirea sa.

Sosind, Păunescu a recitat odă în metru antic de Eminescu și iată cum toată această deslănțuire s-a potolit, a intrat în lucrare partea sufletului din triadă care stă la originea legilor morale, apoi am putut citi în liniște un poem tocmai despre dessălbătăcirea ființei omenești prin jertfa Logosului întrupat în istorie. Mi-am amintit despre întorsătura pe care o dăduse Pitagora unei petreceri prin înlocuirea unui melos deslănțuit orgiastic cu Cel doric liniștitor, care ridica ființa întru sacralitate. Dar despre acestea mai din aproape vom vorbi cu alt prilej.

Ioan Alexandru

stefan stoian

În amurg

—a mai fost sau nu la noi ?

— Cinstit să fiu nu, da e nebun de-a binelea și ca toți ăștia se înfurie de mama focului cînd le-o spui.

— Știu, zise, bineînțeles, însă în bune, ce face?

— Păi azi era gata să mă omoare, ca și cum eu aș ține tare mult să trăiesc, nu tîn, domne. Aruncă chistocul pe care apoi îl călcă apăsat cu piciorul. Stătea rezemat de peretele netencuit al casei, plînsul îl podidea încet.

— Stai tăicuță, îl luă ușor pe după umeri, stai că poate te scap eu.

— Că de ce n-o vind, ce așa ceva e de vîndut?, și mingiie cu palma lui sbîrcită peretele.

— O să trebuiască să-mi spui dacă e furios sau stă mai mult pe gînduri.

— Păi zile întregi nici nu-l simți și apoi dintr-un fleac îl apucă năbădăile. Ani întregi m-am chinuit și eu și răposata să-l scăpăm de nenorocita aia de nevastă-sa, iar el, în loc să ne mulțumească, ne sîcîrea, nebunul.

— De băut bea ?

— Ziua nu, uneori, seara, cînd vine cu tot felul de anturaj, tot felul de golani ca și el cu studii, dar de care banii fug ca de dracu. Vin și, femei, niște miorlaite, nici cartofii nu știu să-i prăjească cum trebuie, mi-au ars toate tigăile. Femei din ziua de azi, vai de mama lor.

— Ce hram poartă, e cumva ruda matale ?

— Cum nu, e fii-miu. I-am ținut atîta amar de ani prin școli, ca el acuma nici să nu îmi mai dea voie să vorbesc. Cum vine cineva la noi mă încuie, cică îl fac de rîs față de lume. Acu spune și dumneata...

— Păi eu cu ce te pot ajuta, dacă era un străin mai treacă meargă, dar e copilul dumitale, de el numai moartea te scapă tăicuță.

— Eu căsuța nu mi-o vînd și dacă n-o vînd nenorocitul ăsta mă omoară.

— Ei te omoară, să fim serioși.

— Am vrut să-l bag în pușcărie, chiar am strîns bani, că vorba aia ce faci în ziua de azi fără bani. Am bani, da n-am martori, că el e zmecher nu înjură în gura mare. Bagă-l în balamuc că te plătesc, n-o faci de pomană, cît îmi ceri atîta dau.

Îl privi mai atent și văzu că nu mai plînge, buza de jos îi tremura ușor.

— „Ce-i aia cît ceri atîta dau, mai întîi dă și vedem noi, că de vorbe"...

La cei treizeci și nouă de ani ai lui, peste douăzeci și-i pierduse în meserie, acum cu greu mai putea primi lecții de viață, le știa mai pe toate. Bunăoară știa cînd și de cine să se lase insultat, și mai ales cît, învățase că de multe ori era mai bine să faci pe proctu' căci în ultimul timp desteptii avea parte mai mult de belele, știa să-și laude șefii de la obraz, fără să roșească nici pic, desigur putea cu ușurință să spună una și să creadă exact pe dos ; nu făcea nici cel mai mic efort, chestia asta îi intrase pur și simplu în sînge. Adică cum să ridici un deget dacă nu simți plutind în aer ceva, cînd toți trag de tine de te prind la înghesuială iar ușile se deschid numai cu piciorul ? Nu mai ținea vrăjala, se hotîse și el, nu mai mult ca alții doar atît cît îi trebuia ca să se stimeze în sinea lui.

— Ascultă tataie, mai dă-i dracului de bani, îi tot dai cu cît mă costă. Ce mai faci în ziua de azi cu banii, îți faci casă, hai îți cumperi și mașină, pe urmă ce mai faci ? Te tot duci la veceu o viață întreagă. Mai dă-i în măsa, să fie la ei acolo.

Bătrînul înțelese bine despre ce era vorba, scoase la iuțeală suta pe care o avea împăturită în patru.

— Bei și matale o bere îi spuse, după care se uită în jur cu grije iar cînd o depuse în buzunarul halatului de molton răsuflă ușurat.

— Nu trebuia, făcu șoferul.

— E plăcerea mea, zise bătrînul. Zău.

★

După ce dădu colțul casei se opri să își aprindă o țigare Amiral. Chiar în dreapta lui era o fereastră luminată, bătu. După un timp se aprinse lumina într-o cameră alăturată ce avea o ușă care dădea afară, pesemne bucătăria. În prag apăru un bărbat înalt în pantaloni scurți.

— Ce vrei ?

— Ce vreți adică, hai s-o luăm așa că e mai bine.

— Okei, pe cine căutați ?

— Știu că e un bolnav la dumneavoastră pe care trebuie să-l duc la spital de urgență. Sînt de la salvare.

— Care bolnav ?, o clipă ezită, a, da, poftim înăuntru. Părea să își fi reamintit brusc despre ce era vorba. La noi e cam deranj, dar sînt sigur că o să ne scuzați...

— Ce să mai întru, nu e cazu', e cumva vorba de dumneata ?

— Firește că de mine, tata e nebun sadea, de cîte ori a vrut să dea foc casei și voi vreți pe mine să mă internați, chestia asta mi se pare foarte logică. Da poftim înăuntru domu' nu sînt chiar furios, am o nebunie pașnică, de-a-dreptul comună, ceva foarte răspîndit. Intri, pardon, intrați ?

— Nu mai intru, aș bea un pahar cu apă, dacă aveți rece.

— Rece n-am dar o las să curgă. Presupun că de nu e altceva la mijloc v-a chemat idiotul ăla bătrîn, trebuia să ajungem și aici.

Chiuveta era după ușă, undeva la stînga, deacolo se întoarse bărbatul astupînd cu statura lui intrarea.

— Și de cîte ori nu i-am spus, hai domnule să vîndem, zona tot e în demolare, să vîndem gînă nu ne rămînă cartea de imobil. Am luat și autorizație, de pomană. Vîndem, ne împărțeam banii și fiecare își vedea de ale lui. O mai las ?

— Lăsați că beau direct de la chiuvetă, așa fac și acasă. Permiteți.

Se dădu puțin într-o parte.

— Firește, poftim.

După ce bău o burtă zdravănă se șterse la gură cu batista și privi în jur. În bucătărie domnea dezordinea ; teancuri peste teancuri de vase murdare, tigăi cu untura sleită, coji de pîine uscată și de ceapă, sub chiuvetă un maldăr de sticle goale. Într-un cui ruginit de aburii de la ciorbe atîrna o icoană cu geamul slinos, întens pătat de muște.

— Stați puțin jos, mai bine mergem în casă, aici e înfiorător.

— Lasă bătrîne, spuse și se așeză. Pot fuma ?

— Stați că aduc eu țigări. Deschise ușa care dădea în camera alăturată, se întoarse cu un pachet de chinezești : doi cai. Vreți ?

— Nu, mersi, că tușesc. Am stat și eu p-aici, sînt tot din Vitan.

— Dacă nu știam de la un coleg că se demolează mai zic, dar știu sigur, am și avantajul că se mai dau încă autorizații. Vreți cumva un Nes ?, păcat. Toată lumea mă sfătuiește să vînd și nu pot, casa e pe numele lui. Cum îi vorbesc de casă cum mă amenință că pune foc. Trebuie internat de urgență.

— Cine trebuie, bătrînul ?, aha, dar știi cum e în ultima vreme, dacă ești bătrîn nu se înghesuie nimeni să te primească, că, vorba aia, le ridici mortalitatea. Îi face o injecție sau cel mult îi dă o pilulă și îi-l trimite înapoi.

— Sau nu mi-l trimite. Se aplecă puțin în față dînd să scoată un portofel din buzunarul de la spate.

Îl opri punîndu-i ușor mîna pe umăr. Aproape îl mingiie, privirea însă se subțire amenințător. Totul dură exact cîteva fracțiuni de secundă ; atît cît mîna să coboare din ce în ce mai destinsă după umăr și palma să găsească musamaua rece și grasă ce acoperea masa. Privirea își pierduse brusc din intensitate ; se mută încet pe peretele din față regăsind icoana afumată și pătată de muște care, descoperi abia acum, atîrna strîmb în cuiul ruginit de aburii ciorbelor.

— Parcă îți-am spus că sînt tot de pe aici. Nu îți-am spus că sînt din Vitan ?

— Și ce dacă sînteți de pe aici, n-am înțeles ?

Omul zîmbi ușor contrariat.

Și iar privirea i se subțire amenințător, îl privi net în ochi cu o intensitate aprigă, violentă, inconfundabilă. Apoi scîrba i se strecură în priviri, o scîrbă tranșantă la început, nedesmințită care cu vremea, cu secundele ce curgeau încet, măsurînd parcă două timpuri diferite, se transforma în milă. Un fel de „vai de capul tău de zmecher din ziua de azi, zmecher pe puncte".

— Te superi dacă te întreb cîți ani ai ? Și în gînd, ce rost mai are, nu are nici un rost. Un nenorocit ca ăsta pe vremea mea stătea numai în casă, nu punea piciorul în cartier că-l omorau gorobeții, acum tot orașul e plin de ei.

— Lasă domne chestia asta cu vîrsta. Ce, vîrsta-i un merit, să fim serioși.

Normal, așa erau toți, luaseră pulsul vremurilor, cum nu le convenea ceva cum o întorceau ca la Ploiești. Simțiseră că cei puternici și drepți nu își mai pot apăra dreptatea, că dreptatea fugise peste noapte la gînari și la jigodii. Parcă se dase un ordin în sensul ăsta.

— De ce zîmbești, vă tot lăudați cu ce-ați trăit, cine v-a pus s-o duceți greu, noi v-am pus sau voi sînteți proști. E pur și simplu ridicol să pretinzi ca toată lumea să treacă prin ce ai trecut tu. Nu mai rîde domnule că mă înervezi.

— Și, făcu o pauză destul de lungă, avu chiar timp să scoată țigarea din pachet, s-o scuture de cîteva ori de masă, după care îi căută privirea, și dacă te enervezi ce faci ? Ți-l trimiți pe taică-tu la balamuc contra doi poli. Puse țigara pe care abia o aprinsese pe marginea unei farfurioare plină ochi de mucuri. Și iar îl privi în ochi, dar ceva mai blînd : ce-ai zice dacă ți-aș băga eu cratița asta pe cap ?

Celălalt se ridică brusc în picioare și se îndreaptă spre ușă. Se ridică și el, dar nu în grabă, nu zorit, ci chiar alene, cu o anume nepăsare lentă, rău prevestitoare, nepăsarea lui de altădată. „Ar fi trebuit pînă acum să-l fi îmbrăcat în pumni pe viermele ăsta".

— Du-te domnule, du-te cu Dumnezeu, ești un idiot incurabil, ieși imediat afară. După ce ești cretin mai faci și pe șmecherul, șterge-o frumușel, că de bacșiș nici nu mai poate fi vorba, valea. Numai tu nu-mi dăduși lecții de viață. Hai, fă pași.

Simți strînsoarea mîinii, dar nu opuse nici un fel de rezistență, ba chiar îl ajută pe celălalt, se lăsă dus spre ușă. Chiar așa, chiar nimic nu mai rămăsese din el, îmbătrînise atît de mult sau era frica. Nu, avea să constate, nu frica topise vechea lui sete de adevăr și de dreptate. Setea aceea inexplicabilă și nepieritoare ce coborîse din generație în generație pînă la el și de dragul căreia cîndva... Totuși frica nu-i da tîrcoale, ar fi simțit mirosul ei irespirabil cum îi ia în stăpînire plămînii, cum îi întoarce pe dos mațele. Nu, nu se numea teamă ce simțea acum, de fapt se jigodise, cît de ușor și pe nebăgate în seamă se jigodise și el însă curios, jigodeala în loc să-l scîrbească, să-l facă să-i fie greață și silă, ei bine jigodeala asta îi făcea plăcere, îi da chiar satisfacție. „Oi fi tu lichea, se gîndea, dar uite că eu sînt de o sută de ori mai lichea ca tine, fir-ar măta a dracului de papițoi". Aproape că-i venea să sară într-un picior de bucurie.

Desene de Elena Constantinescu

★

Bătrînul urcă anevoie scara mașinii, se așeză pe banchetă și trase ușa. Apoi oftă prelung.

— S-a aranjat, gata, o putem lua din loc.

— A bănuit ceva, întreabă șoferul ?

— De unde. Cînd i-am spus că m-am hotărît să mă internez nu mai știa săracu ce să-mi dea și ce să-mi facă. Altfel nu are suflet rău.

— Și-n plasă ce ai ?

— Păi, pijamaua lui, aparatul de ras și toate celelalte, așa cum am vorbit.

— Atunci să-i dăm drumul. Viri cheia în contact, motorul trase cîteva rateuri, dar în cele din urmă se așternu pe tors mașina zvîcni înainte. La colț opri să acorde prioritate unui tramvai ce venea dinspre Cauzași. Bătrînul aruncă o privire prin geamul din spate.

— Săracu, are plasa cu boarfele mele, nici nu știe ce-l așteaptă.

— Cei spui ?

— Ziceam de el, că nu știe unde-l ducem. Și-l arătă cu capul.

— Da ce, domnule, acolo nu trăiesc oameni, stai blînd, și acolo tot oameni trăiesc, unii dintre ei se fac chiar bine.

Din tranzistorul așezat pe bord picura în cabină un cîntec, un cîntec de dragoste. „Dragostea, de unde atîta dragoste, gîndea șoferul".

După un timp pe bătrîn îl podidi ca din senin plînsul.

— Ce-i tăicuță ? dai apă la șoareci.

— Eee, mă neică mă, oricît aș încerca eu, singele apă tot nu se face mă.

— Dracu să vă mai înțeleagă, spuse șoferul și își mai aprinse o țigare Amiral.

Străbătu o alee lungă mărginită deoparte și de alta de castani bătrîni. Pe aici plouase, se vedea, căci se făcuseră din loc în loc bălți în care se oglindea luna pe care cauciucurile mașinii o tot spărgea în mii de cioburi vineții.

teatru

Făt-Frumos din lacrimă

Pe cînd în foyer se mai discută despre spectacol și se primesc felicitări, undeva la etaj păpușile au adormit... Învăluite în somn vor rămîne pînă la reprezentația următoare... Coborîte din nou în dreptunghiul magic al scenei vor închipui iară și iară basmul cu *Făt-Frumos din lacrimă*. Viață le dă un grup de entuziaști artiști ai *Teatrului Tăndărică* : Gheorghe Fundătură, Sonia Giba, Gina Nicolae, Melania Petrescu, Cristina Popovici, Mihai Prujinski, Valentina Roman, Elena Săndulescu, Ștefan Săndulescu, Brîndușa Zaița Silvestru, Valeriu Simion, Ana Vlădescu — experți în minuirea marionetelor și deopotrivă versați interpreți care își împrumută vocile și temperamentul eroilor. Pe banda magnetofonului care păstrează conturul sonor al poveștii și-au alăturat glasurile și Constantin Gabor, Radu Vaida, Ștefan Velniciuc și Ion Caramitru. Celui din urmă revenindu-i menirea de a rosti cu timbrul său inegalabil minunate versuri (selectate de Vladimir Simon). Versuri ce potențează aura de poezie a spectacolului gîndit și realizat cu har excepțional de Margareta Niculescu ca o insolită antologie a unor *motive* eminesciene înlănțuite într-o sucesiune de imagini teatrale — temerară tentativă de a transcende basmul în lumea abstractă a conceptelor susținute de genii bune și genii rele aflate într-o dramatică confruntare în care sînt puse la încercare calitățile fizice și capacitățile sensibile. Totul desfășurîndu-se într-un tărîm imaginar al irealului, într-un timp imemorabil al creației primordiale. Într-un spațiu relativ al unei galaxii ipotetice al cărei simbol material orbita-semicerc turnat, roată a universului în perpetua devenire, carusel al vremii mereu repetate — se dezvăluie a fi pusă în mișcare de forța însăși a omenirii. Spectaculos final de reprezentație în care din adîncul scenei urcă către lumina reflectoarelor cei ce au dus pe umerii lor întreg eșafodajul demonstrației.

Autoare a măștilor, a păpușilor și decorului, Doina Spițeru are meritul de a fi încercat să materializeze inefabilul, lucru care i-a reușit de minune dat fiind talentul ei de scenografă. Un elegant balet în acordurile inspirate ale muzicii lui Ștefan Niculescu se naște din joaca tijelor care dau verticalitate fiecărui personaj în parte, ca și elementelor de recuzită. Ingenios este concepută intervenția mîinilor care fie manevrează bîta sau buzduganul, fie împrăștie mărgăritarele purității. Chipurile-măști, siluetele-costume sugerează remarcabil caracterele. Cîteva exemple doar : hidoasa fizionomie a mumei pădurilor cea nebună — o expresie de neuitat printr-un palpit morbid frumusețea fragilă, diafană a Ilenei Cosînzene, asprimea colțuroasă, metalică a Genarului și a calului său cu negre elitre sau supletea inaripatului cal al lui Făt-Frumos, hazliile capete ale temutului motan. Un rafinat ecleraj contribuie la iluzia cinematografică, la maniera estompată de redare printr-un ecran de pînză care filtrează universul eterat sau lumea acvatică. Pe firul acțiunii motivațiile dramatice urmează ritmuri cînd terifiante, cînd lirice — o alternanță sincopată în care se întretaie momentele încercărilor la care e supus protagonistul în drumul său spre liniște și fericire (lupte aprige, cavalcade amețitoare, cumplite amenințări), cu acele clipe de răgaz în care sentimentele află calea inimii apropiindu-i pe eroi, *basmul putînd să deschidă cu chei de aur și cu-a vorbelor lui* vrajă drumul spre prietenie și dragoste — aspirații din totdeauna și de oriunde.

Irina Coroiu

film

Octombrie

Într-o toamnă atît de lungă și care pare că nu mai vrea să plece, aromind pădurile și subțiind aerul cu lumina ei dulce, nu ne mai surprinde nimic. Ce a fost să ne surprindă, ne-a surprins demult, așa că, iată, am scăpat și de grija asta. Mai ales că nici nu ne mai amintim de cînd nu am mai fost invitați la o discuție sinceră, inteligentă, cu cei ce realizează programele noastre de televiziune, cum se mai întîmpla pe vremuri. Acum lac să fie, că broaște sînt destule, par să ne spună unii realizatori de emisiuni, și bune și rele, ca și cum nu i-ar privi cei ce dau drumul la televizor sau îl închid cu cheia în cămară. Dacă în teatru, în film, în muzică, dialogurile cu presa sînt firești și suficiente, în televiziune ele lipsesc cu desăvîrșire ori se petrec în spatele unor uși închise unde nu-i este dat oricui să ajungă. Sau sînt inventate ca în piesele de teatru, redactorii pretinzînd să fie ascultați cum că ei au piinea și cuțitul în mînă, ceea ce e foarte îndoielnic mai ales în ceea ce privește piinea. Ar mai fi și motivările care sînt de cele mai multe ori puerile : „Nu se dă în colegi" (ca și cum cronicarul ar fi coleg nu cu telespectatorii, ci cu „ambidextrul" Satmari sau cu Pumnea), „s-au spart reflectoarele, am avut pană de cauciuc operatorul avea brațul scrîntit etc.", „a fost cu totul altfel, dar..." ș.a. Mai ne este dat să auzim din unele surse că telecronica noastră a plăcut lui X pentru că îl critica pe Y, ori că nu i-a plăcut lui Z care ar fi spus că nu cadrează. Ecouri serioase nu avem din Dorobanți în nici un fel, așa că în lipsa lor vom da de aici înainte cuvîntul telespectatorilor care ne scriu. Ce ne scriu ei, veți vedea, tot ce putem spune încă de pe acum e că multe din cele scrise de ei nu corespund deloc cu imaginea pe care și-o închipuie unii despre ei înșiși.

★

Aceeași excelentă emisiune rămîne „La sfîrșit de săptămînă" simbătă, pe lîngă care „Albumul" de duminică este ca o aripă de pasăre în supă de roșii, deși Marin Traian face eforturi demne de toată stima ca s-o facă să zboare. Emisiunea nu este bună, cum cred naiviii, numai pentru că în ea apare Kermit cu trupa sa, ci pentru că e bine gîndită, bine adunată, făcută cu nerv, chiar împinsă de la spate cînd trebuie. Desigur, Tudor Vornicu nu este un spontan și nici un „coseur", cum crede, dar un foarte bun organizator este, importante fiind aici și rolurile redactorilor care îi înconjoară cu discreție și devotament, exceptînd-o pe Bety Mondanos. Iat-o însă și pe aceasta din urmă inaugurînd o rubrică îndelung așteptată, inspirată din vechea și minunata noastră „fonotecă de aur". Am putut auzi, și pe unii chiar vedea, personalități ilustre ale spiritualității românești trecute în neființă : Elena Văcărescu, N. Titulescu, Iorga, Călinescu, Blaga, Tudor Arghezi, Minulescu, Zaharia Stancu. Episodul ne-a emoționat, fiind un privilegiu să poți auzi și vedea nemuritori. Adăugînd această rubrică celei de poezie, și celei de confesiuni ale poeților (după Nichita Stănescu, acum Gh. Tomozei) și „semnalului" de duminică al Lianei Molnar și altele, observăm cu ochiul liber că preocupările cultural-artistice ale celor de la varietăți sînt mai mari și mai interesante decît ale celor de la redacția de profil, unde, din praful depus pe birouri de ani de zile am putea face un deșert.

Iulian Neacșu

alexandru văduva

PRIMEJDIA

Am simțit-o din zori și in zadar, auzind ciocănituri in ușă, n-aș fi deschis, in zadar n-aș fi răspuns la telefon ; chiar și injurindu-l de departe pe poștaș, cu televizorul și radioul inchise, fără ziare, tot nu mai aveam cum să scap de acea senzație, care se indesea in jurul meu ca o ceață, pătrunzindu-mi prin pori, aproape sufocindu-mă. Era **primejdia**, mă găsise, la fel cum il găsise și pe tuicu tot in zorii unei zile de vară, in urmă cu mai bine de o sută de ani...

La fel o simțise și el, desigur, pătrunzindu-i pina in oase ; iar cind auzise și un glas indemnindu-l **mină poșta, Anghele, mină iute**, fără ca in jur să fie țipenie, găitanele de pe haină și cioareci parcă au luat foc, adincindu-i-se dureros in carne.

Minase ca un nebun poștalionul pe șoseaua care ducea spre Strehaia, iar pitpalacii de pe moșia lui Dăbuleanu aveau glas de buhai ; n-a oprit nici la fîntină, să adape caii, căci doi hareți, așezați pe capetele cumpenei, se dădeau huța...

Cind se intoarse, avea pină și privirea prăfuită. Muma Mina, care-l așteptase in poartă, n-a mai intrebat nimic, ci s-a dus in pimniță cu niște treburi ; suflarea care-i izbise obrazul mirosea a fier incins și arsură.

Tuicu, după ce-și turnă două căuce cu apă in cap, vru să se tolănească in grădina din spatele casei, dar acolo își găsi ciinele, pe Zbirlea, incăierat cu jigodia neagră și lățoasă, pripășită in curte, dracu știe de unde, de citeva zile ; nici cu ciomagul nu putuse scăpa de ea. Vru să-i despartă cu o lovitură de picior, dar, cine știe de ce, scuipă numai și, fără vreun gind anume, ieși din curte. Ulița i se păru pustie, așa că nu vorbi cu nimeni.

Cind își dădu seama că incepe să se intunericească, trecuse cu mult de Răscruci, trecuse de Lacul Ciorii și era pe pămînturile boierului Vulpescu. Privi cu un fel de mirare spre șirele de paie, ca și cum n-ar fi mai fi văzut așa ceva. Aproape de sub tălpi zvicni o vulpe prizărită, fulgerind ruginiu spre pădurile statului.

In aceeași clipă simți din nou **primejdia** și ințelese că nu avea ce căuta acolo, la ceas dinspre noapte, nu numai singur, dar nici măcar cu vreun ciomag in mină. Poate că vrusese să meargă in Birlogeni, la soră-sa, dar pină acolo era drum de trei ceasuri bune, așa că ar fi luat calul.

Miriștea foșnea ușor, greierii țiriiau ca in toate verile lumii, dar, de dincolo de sunetele firești, incepu să se audă, infundat incă, ceva ca un fel de rasuflare uriașă și grea.

In minte ii răsună, fără rost, un glas fonfăit, **'chinați-vă, bă proștilor**, și se-nchină ; in gură i se răspindi cocleala unei spaime de copil iar miinile și picioarele incepură să-i amorțească. Gifiind, asudat, nici nu știu cind a reușit să se cațere in virful unei șire de paie. Celelalte, din jur, își pierduseră conturul in negura care nu era numai a nopții.

Bănuia tot mai aproape răsuflarea aceea, parcă a unor foale de neinchipuit așa că își trase in sine simțurile, iar acolo își află muierea, tinără, in catrințele și ciupagul cu riuri și fluturi, potrivindu-și tulpanul pentru horă ; il află și pe tată-su, frecind cu mătăcină buturugile stupilor și privind prin salcimi după roiurile scăpate ; mumă-se descinta blind azimele scoase din țest ; caii poștalionului, ridicau colbul șoselelor ; găsi pină și linii, somnii, roșioarele pe care le prinsese, cu speia, in apa Motrului...

Cind deschis ochii, luna uriașă, jăruită, lumina tulbure, arunca umbre lungi. Gifiiala aceea cumplită ii indurera timpanele și, privind către pădurile statului, i se păru că deslușește inaintarea unei matahale neguroase, ceva semănind cu o căpiță de fin. Un tremur de nestăpinit ii cuprinde trupul, iar ce ii incleșta fălcile era, desigur, **primejdia**, pe care o mai bănuise, poate, numai in nopțile copilăriei, neințelegind, nevrînd să creadă...

Se bătuse cu tilhari și cu urși, fusese luat de puhoaiele Jiului și intrase in flăcări, dar niciodată nu-i fusese frică, ințelegind că toate își au rostul lor, intr-o lume firească...

Incepu să simtă in față răsuflarea năpraznică, amestecată cu geamăt, și atunci, cu o sforțare care-i năpădi trupul cu stropi mari de sudoare, reuși să slobozească un strigăt mai lung decit drumul pe care-l făcuse pină aici ; își chema ciinele, dar sunetele care-i scobiseră pieptul spuneau și despre știubeiele răcoroase din cimp, despre vacile din șopru, despre hora-nainte pe care i-o plătea lui Iulie țiganul, duminica, in fața circiumii, cind auzea jianca sau bordeiașul, despre via neculeasă, despre arțarii din vale...

Vlăguit, se intinse in virful șirei de paie, cu privirea incleioșată, cu oasele parcă din ceară, cu singele amorțit. Mai departe, cine știe cită vreme, văzu doar ca prin vis apropierea matahalei, ocolurile din ce in ce mai strinse pe care le dădea in jurul său. Mai inaltă decit o căpiță de fin, nu putea totuși să-l ajungă și atunci incepură niște salturi ciudate, care invălmășeau vălătucii neguroși ; naiba știe ce acopereau, doar uneori intrezărindu-se ceva innebunitor de alb. Gemetele erau adinci, parcă urcate din adincul pămintului, iar răsuflarea aștepta prăbușiri.

Mirosea cumva, a smoală incinsă, a baltă stătută și a incă ceva, parcă a pat in care abia a născut o femeie. Nu s-a intrebat niciodată de ce nu incercase matahala să se cațere, așa cum făcuse el, pină in virful șirei de paie. Bănuise doar cind, incetind cu salturile, incepuse să scormonească pămintul pe dedesubt.

Poate că arătarea era de-a pămintului și puterea i se oprea in fața paielor care purtaseră rodul, piinea, păstrind ceva din sfințenia acesteia ; poate că nu avea dezlegare decit asupra celor care atingeau pămintul..., imi spun eu acum, după mai bine de o sută de ani, in timp ce simt **primejdia** in jurul meu, ii simt cercurile tot mai strinse, iar răsuflarea imi devine de fier incins și arsură...

Șira de paie incepuse să se clatine, tuicu nu mai putea să-și miște nici măcar limba in gură pentru inchinăciune, cind se auzi lătrat lung, schelălăit și, după puțin timp, hărpăind, apăru Zbirlea, urmat de potaia de pripas, neagră și lățoasă, care i se tot repezea in grumaz.

Incepu apoi o luptă invălmășită, din care tuicu ințelese că, indirjit, ciinele său se bate și cu matahala și cu celălalt ciine. Zbirlea dispărea uneori in vălătucii neguroși ai arătării scoțind la iveală fișii grețoase de albe, apoi se intorcea repezit la potaia care-l incolțea pe la spate ; asta fugea, incercind să-l atragă cit mai departe, dar Zbirlea zvicnea din nou spre matahală, cu colții rinjiți, scormonind cu ghiarele, incercind să sfișie. Lătrăturile se amesticau cu horcăieli tot mai chinuitoare ; uneori Zbirlea, dat peste cap, părea scăpat dintr-o strinsoare, balele ii atirnau ca niște țurțuri și tot mai greu făcea față la atacurile celuilalt ciine...

Cerul incepea să se lumineze cind, șovăind, intr-un fel de impleticeală, arătarea porni să se retragă către pădurile statului. Vălătucii de negură păreau zdrențuiți, iar miriștea aspră ii smocuia. Zbirlea mirii scurt la javra lățoasă, care fugi. Un albastru străveziu incepu să lămurească totul, odată cu zarva de zori a pădurii. Ghemuit pe șira de paie, tuicu adormise pur și simplu...

Se trezi cu soarele-n ochi, ud de rouă. Cind cobori, Zbirlea, culcat la poalele șirei de paie, scheună ușor. Avea o ureche sfișiată și singe inchegat pe unde fusese incolți. Tuicu se gindi să-l ia in spinare, dar ciinele, scincind, se ridică singur și o luă inainte, spre casă.

Soarele era sus cind ajunse in sat, buimac incă și cu mersul ca după un chef indelung. Aburul dulce al azimei abia scoasă din țest se impletea cu cel de țuică tocmai trasă la cazan. O fată, cu vadra purtată in cap, pe oblanic, ii dădu binețe, privindu-l mirată.

Intră in ogradă, bău fără sete un căuc cu apă, apoi urcă in pod. Luă pușcociul cu care venise din război, il cercetă și-l incărcă fără grabă. Coborind, il mingiie pe Zbirlea, iar acesta il urmă in grădină. Acolo, printre aracii de fasole, il află pe ciinele acela de pripas, lățos și negru ; își arăta colții și avea ochii roșii. Se apropie și-l ochi lung, cu grijă. Apăsă pe trăgaci, dar, odată cu detunătura, ințelese că n-a rezolvat nimic, că **primejdia** este tot mai deasă in jurul său, tot mai deasă...

Tuicu era ud leoarcă și mirosea a nebun.

(fragment din volumul „Praful de pe tălpile noastre...")

dumitru bălăeț

Scrib să se-apropie

Cel cu cerneluri alese, cel cu daltă să vină,
cel cu floarea in minte, cu pasărea,
cu arc și săgeți și piramidă
in trei linii sculptată la sfirșitul
sacrului nume !

Faraonul să stea inchis intre grelele ziduri,
somnul lui fără stele in mumia de jad
să aștepte alți zei din subpămintenele
lumii tenebre !

Ci el, cel imprăștiat in colbul zidurilor,
in noianul pustiei invirtejit,
să se adune din nou dintre pulberi
la invocarea cuvintului,

in magia luminii să-l văd cum se-apropie,
scrib tutelar, cu cerneluri alese,
cu dalta in mină și floarea minții lui,
și pasărea, și arcul, și săgeata, și piramida,
in trei linii sculptată la sfirșitul
sacrului nume.

Cerb cu pădure

Poate goana clipelor mi-l va inapoia pe april,
arc arunc de priviri in lungul și-n latul
pădurilor,
către crestele albe, către marile guri
ale Timpului, unde boncăluitul pe culmi
se imprăștie pină la stele

Și dacă goana clipelor mi-l va inapoia pe
april,
precum după multă sete cerbul intimpină
iar izvoarele și cu genunchi plecați
le sărută in lacrima lor ne-nceputâ și sfintă,
le clatină blind

Pădurea deasupra se apleacă și ea pe
grumazu-i
visează sorbind nu din apele reci,
ci din singele lui auroral ingindurat
ca o cunună de jar și de vis
prin vecernii.

Cu prima durere pornită suav dinspre timple,
un fluier in sus simte el, chemare și timbru
nevăzutelor crengi spre-nfrunzire
Și zvonul ciudat al acelor zvicniri
il avintă in muget răscolind din tipare
pădurea

Primul copac ii sapă in timple fintiini,
cel de-al doilea ii picură-n ele sămința vrăjită
și se face el mai puternic de-acuma,
pe cit ii crește deasupra pădurea,
se bifurcă mereu rămurind către stelele reci,
emblemă jinduită de umbre.

Și cind geme pădurea in gind și fluierele ei
le aud iar dinspre rădăcini nevăzute urcind,
cunună de jar și de vis auroral
prin vecernii
Arc arunc de priviri către crestele albe,
către marile, intunecatele guri ale Timpului,
poate goana clipelor mi-l va inapoia
pe april
Pe cind la piept aș fi putut să-ți dorm, o, soră,
cu un munte deasupra.

Sora soarelui

Egal cu zeii de-aș fi fost, eu singur
n-aș fi dorit mai mult decit lumina
din zorii zilei, să te văd pe tine
cu pletele curgind asemeni Lunii,
in magic dar invăluind Pămintul.

Și eu pitiș să vin prin lunci și caii-mi
tot sforăind, să-ți impletesc cununa
prin care să te fur, plutind apoi ca gindul
spre salvator lăcaș și mindru, al păunilor.

Acolo nici iscoditorii razelor de prin tărimuri
nemaiputind ajunge, prin timp rămași
asemeni Cosinzenei, ai să domnești palatele
acelea
de munți și turme mari in zorii zilei.

Veghe de templu

Visam să intru in veghea aceea de templu,
albă,
și tu m-ai lăsat, Mnemosina, doar pe treptele
inalte
in Leuce să sufăr.

Bătaia de suliți din stele venea mai pieziș
printre cariatide și singur să le intimpin eram
prin abisul de umbre.

Insula o simțeam in jurul meu rotunjindu-se
ca o inimă indurerată pulsind impreună cu
arborii
bătuți de furtună.

Și atunci te-am rugat să astimperi puzderiile,
visul creștea in alt fel mai ciudat și nestins
la izvoarele necuvintului.
Noaptea toată am plins cu valurile mării mai
singur,
trupul de lut din care eram s-a prelins
deodată
cu lacrimile mele in mare.

Și rămas-a la porțile visului numai insula albă,
Leuce visam, — și dincolo de insulă marea cu
valuri,
cerul cu stele și Timpul.

traian t. coșovei

Noi șlagăre mondiale

Noi șlagăre mondiale,
melodii deconcertante de ieri și de azi,
succese de aproape pretutindeni, comici ai ecranului
inveselind fotografiile străbunicilor din pereți, —
dosare ale petrolului
din care n-ai putea incălzi nici măcar cafeaua de dimineață
și lumea isterizată care iți cere să exiști cu incăpățînare,
să soliciți, să dai interviuri, să cotizezi, să imparți
afișe, să vorbești despre ipostazele noi
ale artei de-a tăcea.

Și iarăși șlagăre bestiale
intrindu-ți in casă cu ranga și gura de lup, —
sunete industriale ritmate pină la uzura morală a
mecanismului poetic.
Mici intreprinderi de prelucrare a deșeurilor
conectate atent la fiecare fir de păr al tău
(dimineața, pieptănindu-te, lași pe covor o grămadă de
falimente usturătoare)
o intreagă industrie disputindu-și fiecare
centimetru din tine :
nasturii — pentru fildeșul lor,
ghetele — pentru pielea lor prețioasă,
ochii — pentru verdele care acuză,
gura — pentru tăcerea de aur.

O liniște oarecare

Am stat și m-am gîndit la păstrăvii care inotau intr-o
limbă străină.
Le-am văzut spinările lungi infiorate
de-o emoție crestată cu briceagul roșu al singelui direct in
metalul apei.
Și m-am gindit că din toți puternicii lumii, urcați
intr-un avion și azvirliți in spațiu,
nu mai rămine decit un punct tremurător — atit de mic
incit aș putea să-l șterg din greșeală de pe sticla ferestrei.
O vrăbiuță — bucată de ficat dizolvată-n alcool.
O vrăbiuță pe-un fir de telegraf — și prin fir
tocmai se-anunță scufundarea Titanicului,
pocnetul de la Sarajevo, ultimul desant al debarcării
și iarna-i pe-aproape și cohortele de monștri, dormind,
ridică un miros dulce-acrișor.

Și asta n-a fost incă nimic.
Departe, un oraș se desface ca un păianjen luminos,
insingurat mortal.
Voalind pelicula memoriei. Solarizind neantul, retușind
pină la adolescență chipul morții lingă mireasa de singe și
nervi
(frumusețe comercială. Ambalaj pentru omizile
prafului de pușcă incurcate in părul tău, iluminind
clorofila lui blondă)

Am stat și m-am gindit la păstrăvii care, inotind,
dădeau un sens, o liniște in hieroglifa apei.
Era o liniște oarecare. Un gind oarecare apăsind — și tu,
un guler de vulpe răsucit la gitul viclean al istoriei.
Un firicel de praf adormit pe-o cratiță roșie,
nouă,
strălucitoare.

Eu nu știu nimic despre îngeri

Eu nu știu nimic despre ingeri, dar cred
că ei se nasc din marea ta indiferență

Din umbre. Din restul bătăliilor pierdute.
Din personaje de sience-fiction. (S.F.) O lume ascunsă
dincolo de nori. Nimic mai mult. Fermieri vorbind englezește.
Plantind tutun și sfeclă de zahăr. Sau enibahar.
Sau orice altceva ce mi-ar putea smulge
un singur gind despre tine.

Eu nu știu nimic despre ingeri, dar lasă-mă
să-ți fiu măcar umbra, măcar spiritul protector
din dreptul vitrinei in care te oprești să-ți aranjezi părul
printre lupii cu pungă și urșii Panda năpirliți din
lipsă de interes.
Lasă-mă să-ți fiu tristețea care te sfișie ca pe-o cămașă.
Fără martori, ca un monstru sacru intins pe coperta
unei reviste de mare tiraj.
Deasupra — totul se petrece după vechi legi astronomice.
Precise. Faste : cită frunză la atita iarbă.
Totul calculat dinainte ca și această dorință inexplicabilă
de a trece in cuvinte spinările verzi ale plopilor.

„Orbitoare. Puțin spus. Fără nici un regret, fără
nici o lucire de speranță".

Adică —
aerul lor lipicios atingindu-te, lipindu-se de rochia ta,
strivindu-ți ochii, buzele, sinii.
Fără nici un regret. Fără nici o lucire de speranță
că ceva s-ar mai putea salva,

Eu nu știu nimic despre ingeri și totuși
te inchipui aici —
alunecind prin fereastra ta cu echere de liniște,
prin spinările verzi ale plopilor cu dungi galbene de
somnolență.

Prin amiaza in care, deodată,
iți văd trecutul impingind pe acoperișuri mobile vechi
răsturnind porțelanuri, tacimuri — răscolind
prin cutiile cu bijuterii de familie.

Eu nu stiu nimic despre ingeri — dar leagănă-te,
leagănă-te și adormi in hamacul roșu al inimii mele !

Ultimul cartuș

Uneori te trezești noaptea :
lumina aprinsă, radioul deschis inchiriat de biziitul
altor civilizații.
Ca dintr-o gogoașe de mătase iți smulgi capul din pernă.
Undeva ești, ai fost, ai fi putut fi.
Cu foarfecele limbii tunzi gardul viu al unui cuvint vechi,
ieși in oraș —
inghiți săbiile dulci ale alcoolului, ințelegi
interdicția de a te apleca peste fereastră in germană, in rusă.
Din carnea violetă a ferestrelor sar scintei.
Zidurile scrișnesc, asfaltul șoselei naționale geme,
țigla miriie, acoperișurile se impotrivesc oricărei ploi.
Mari abatoare dezafectate se scufundă la marginea orașului
unde zgircitul alb al zidăriei nu mai tresaltă de mult,
unde cimpul ridică din greu haltera ierbii.

O mănușă de fum acoperă totul.
Cinematograful din colț trage rafală după rafală, —
ultimul cartuș păstrează-l atent pentru tine
cind noaptea te mai trezește lumina aprinsă,
cuvintul care iți stă ca un os de pește in git,
cișmeaua defectă care urlă in ceață,
sirena de patru care nu mai rezistă,
istoria care se repetă.

Nici un cîntec

Nici un cintec nu mai alungă pisicile spaimei
din mansardele unui cartier părăsit.
Străzi orbite de faruri, ferestre in lanțuri tirindu-și păcatul
de-a fi văzut și iubit.
Și de-a fi impărțit cu tine același cer despicat in albe cărări
inghețate :
destinul de ciine sub destinul de pod arcuit
peste dărimături de eternitate.

Doar o emoție mai trage bandaje de zgură și fum
dezvelind un mormint din cotoare de măr pentru eroii
unui vierme de-o clipă
(...inserarea intreagă-i o viță intinsă in cirlige de fier,
un cozmăț din atom in atom și-o risipă
de materie oarbă inchisă intr-o cușcă de lemn răstignit).

Și nici un citec nu mai alungă pisicile spaimei
din lațul de intuneric al unui cartier părăsit.
E toamnă și-n toamnă biserici de gumă șterg tot ce-am
greșit,
cu bastoane de-argint, sub glugi de fum tămiios,
tirind după ele milogi, șandralii, bagabonți, mațe-fripte
mormăind din psaltiri și din scripte
și ochind prin vitrine umbre și șoapte, adormite pisici—
hirburi dugoase plesnind ca din bici
incit tavanul serii părea un imens giuvaer prea indepărtat,
prea rece.

Și totul trece.
Și totul revine aproape deodată. Și secunda de-acum
deschide firava stare de-a fi cu chei potrivite
după mersul impiedicat al stelei din cerul de suflete
interzise, oprite
și intoarse din drum.

Totul se indesește inspre trecut, Ca un fum,
doar case de zid ingropate de vii in liniștea amiezei.
Doar briciul toamnei singerind pe-un obraz din vechime.

Și nici un cintec nu se-ntoarce să alunge spaima, —
mușcatele, aici, se inroșesc din faima unei inchipuite crime.

plastică

Jucăriile unei clipe

Demonstrația ce o face sculptorul **Al. Călinescu-Arghira** in recenta sa expoziție (Galeria „Simeza") pare să se conformeze unei mai vechi concepții **de stil** aparținind lui Meyer Shapiro, care traducea barocul prin „ansamblul de forme de expresie ale cărei caracteristici pun in evidență natura artistului dar și mentalitatea unui grup. „Sugestie pe care Rene Wellek (anticipat, insă, de Croce și chiar de Eugenio d'Ors) a amplificat-o impingind barocul pină in sfera de manifestare a unui mod de existență, a unei viziuni asupra lumii, a unei filosofii. Convergenta de atitudini ce abilitează credința, că omul a căpătat senina certitudine că poate face lucrurile mai bine decit natura și că aceasta a fost definitiv invinsă de artificiu. Aspirație proprie lui „uomo universalis" al Renașterii, dar care dăinuie atavic in creator ca un fel de nostalgie a purității (morale, estetice și, desigur, formale).

Tiparul cultural apare, astfel, deosebit de generos și imagineria sculpturală a lui Arghira ilustrează cu pregnanță un asemenea scenariu baroc. Artistul se reconstituie pe sine secvențial, cu pudoare aș spune, animind un univers ale cărui conturuiri sint tutelate mereu și mereu de ogiva perfectei aspirații. Nu intimplător artistul recurge la simbolul arcadei gotice, al absidei, al ferestrei, interpretat ca spațiu genetic și nu ca loc de siluire a luminii. In orizontul lor nu e loc decit pentru ideal și puritate ! Și, poate tocmai de aceea artistul insuflețește aceste spații cu simboluri ale candorii, ale armoniei, ale fertilității, ale păcii : pruncul, madona (sau muza sau mireasa), calul pămintului, peștele apelor. Valuri infiorate de vint ori de indicibila curgere a timpului apropie consistența materială, stenică a metaforelor sculptate de vibrația abstractă, dar atit de fluidă a armoniilor sonore ale lui Purcell sau Albinoni. **Calm, echilibrat și puritate,** acestea mi se par a fi, **intr-un aer de generoasă reflexivitate**, suma notelor ce se lasă descifrate azi din derularea „jocurilor unei clipe", cum inspirat și le-a botezat artistul.

Firește, această stare de spirit o regăsim coerent exprimată in ceea ce am putea numi **resurecția barocă a stilului** — cutezător, colorat, imaginativ — in atit de dispersata modernitate a existenței curente. Act pe care sculptorul și l-a insușit cu rafinat discernămint și cu o surprinzătoare vivacitate a formelor, dar și cu un incitant meșteșug al juxtapunerilor de materiale : piatră și porțelan ; lemn și bronz argintat ; lemn și gips ; piatră și lemn aurit...

Sint citeva asemenea „jucării ale clipitei", imaginate de Arghira, ce dețin o personalitate magmară iradiantă, din care se desprind, in subtile filiații de idee și formă, toate celelalte lucrări : „Templu care naște templu care naște templu" (sugestie metaforică mai mult decit explicită), „Loja" și „Ceva din teatrul Globus", apoi „Legenda", „Haiku", „Toga", „Răsfăț" (de o intensă căldură a afecțiunii conținute), „Trifoi", „Portretul unei clipe", „Calul cu chip de călăreț" și altele. Arta de a-și reține auditoriul și a dialoga cordial cu el este pentru Călinescu-Arghira, in această ultimă ipostază expozițională a sa, mai mult decit exersarea virtuoasă a unei maniere.

Corneliu Antim

P. S. Ne face plăcere să consemnăm sensibila receptivitate manifestată de coordonatorii galeriei „Artind", ca urmare a sugestiilor formulate de noi in acest colț de pagină cu citva timp in urmă. Exponatele artiștilor ceramiști Mariana și David Olteanu, din cadrul secției de creație a intreprinderii de sticlărie și faianță Sighișoara, ca și atmosfera de ansamblu a sălii de expoziție sint azi in măsură să reabiliteze inspirat funcțiile acestei unice galerii bucureștene destinată designului.

muzica

Argumentele unei vieți

A apărut recent in Editura muzicală o largă culegere din corespondența lui Frederic Chopin, in versiunea românească și selecția poetului și omului de cultură Ion Potopin cu titlul „Muzica unei vieți". Despre caracterul intreprinderii, traducătorul Ion Potopin lămurește incă de la inceput : „Cu mai mulți ani in urmă am parcurs cele trei volume de corespondență chopiniană cu impresia care s-a impus de la primele pagini, că citesc un roman realist, cu un conflict puternic in care erau angrenate personaje cu o structură psihologică unitară, pe un fundal social dintre cele mai tulburătoare". Asupra semnificației majore a acestui demers cultural asumat de Ion Potopin nu mai e nevoie să insistăm. Dincolo de o prezentare a arhitecturării cărții insă să insistăm asupra trăsăturilor unui semen de geniu cuprins in viitorile unei epoci vibrind pe revoluție, pe de-a-ntregul implicat in durerosul destin al neamului său. Și intr-adevăr, enunțată din primele rinduri ale Prefeței dimensiunea funciară a geniului chopinian rămine patriotismul iubirea de Polonia trăită la o intensitate egalată poate, pe un teren drag nouă, cititorilor, numai de incandescența premoniției lui Bălcescu. De observat din texte este dimensiunea discretă, infuză, firească a patriotismului chopinian : devenirea Poloniei este un laitmotiv in scrisorile lui și ale prietenilor polonezi, afirmat cu neostoită incredere și statornicie, mai mult cu durere decit cu emfază, participind firesc la cariera compozitorului. Vehemența cedează insă intimitatea speranței, caracterului senin și ușor legănat al ariilor poloneze, dorului de casă : toate sint trăsături civice, politice ale sensibilității muzicale chopiniene. Se ridică aici intrebarea pentru cititorul cunoscător al creației muzicale : ce legătură poate fi intre muzică și scrisori, pentru prima oară intr-o ordonare coerentă pe spații intinse, in românește ? Iar in subsidiar, pentru traducătorul Ion Potopin, cum trebuie să opereze alegerea („Ce criterii pot să guverneze o chirurgie atunci cind organismul este perfect sănătos...?) Cele două intrebări strins inrudite merg mină in mină. Dacă, pentru traducător, răspunsul e ușor de dat insă greu de infăptuit (altfel spus, selecția implică aici decisiv infringerea ezitărilor : secționarea — „am intervenit asupra unor detalii de ornamentație exterioară, am smuls citeva din frizele comune, cu motive reluate, ...am intervenit și asupra unor incursiuni descriptiviste..."), pentru cititorul in fața cărții, a chintesenței biografiei intelectuale și afective chopiniene, legătura intre delicatețea motivului muzical și subțirimea rafinată a scrierii corespondenței, intre volutele elegante ale stilului muzical și limpezimea sinceră a „stilului" existenței, este mai mult decit vădită.

Cartea are la temelie cele trei volume de corespondență abnotate și traduse in franceză de Bronislas Eduard Sydow in colaborare cu Suzanne și Denise Chainaye și Irène Sydow, respectind impărțirile cronologice : *Aurora (1816—1831)*, *Ascensiunea (1831—1840)*, *Gloria (1840—1849)*. Este greu de restrins in puține cuvinte meandrele biografiei chopiniene — să-i surprindem incărcătura de sens am incercat deja. Trebuie insă menționată acuratețea științifică cu care autorul, comprimind pletora de informație și referiri biografice, informează cititorul, in notele de subsol, de imprejurările și legăturile necesar a fi cunoscute pentru ințelegerea corespondenței. Foarte important de semnalat este, dincolo de acribioasa muncă de restituire deschiderea innoitoare a cărții : se incearcă aici o completare a textelor intr-o modalitate inedită. Cartea se incheie cu un poem al (de data aceasta) poetului Ion Potopin, Pro Chapin. Nu este căderea noastră să ne pronunțăm asupra lui. Nu vom face decit să transcriem una dintre strofe ca peremptoriu (și „critic") gest de admirație : „Doar tu / putea să-ți spună bulgărul de glie / cuvintele rostite in tăcerea / pădurilor, vestmintele lăsindu-și / prea grele, poate, vara, prea ușoare / in viforele iernilor.

Viorel Crețu

ALEXANDRU MACEDONSKI

Utopism S.F. și scepticism existențial (2)

Continuînd a „construi" inimaginabilul palat, Macedonski își exercită virtuțile abundent imaginative cu aceeași dezinvoltură fantasticizantă, și atunci cînd, părăsind viziunile „cultiste" consacrate, se orientează in direcția sugestiilor propuse de „artele" ce abia incep a se zămisli sub semnul răsunătoarelor descoperiri tehnico-științifice ale epocii. Este, astfel, cunoscută și atracția sa pentru o nouă „minune" precum cinematograful, de care se pasionează în asemenea măsură incit in 1911 dă la iveală un adevărat scenariu cinematografic (conceput după tehnica dublă a filmului mut: **„aparition graphique"**, adică textul ce trebuie imprimat pe peliculă, și **„cinemas"**, adică descrierea scenelor ce urmează a fi filmate), inspirat de propria nuvelă **Comment on devient riche et puissant.** Nepierzind din atenție nici acel „mic tren subteran, ale cărui stațiuni se deschid în subsoluri", vehicul ce „inlesnește serviciul, ce se face astfel cu repeziciune dintr-o parte a palatului în alta", să arătăm că cea mai șocantă dintre „dotările" fabulosului edificiu se bizuie tocmai pe „minunile" cinematografiei: „E de prisos a vorbi de luxul cam rece dinlăuntrul lui, dar asupra unora din falsele ferestre ce se intilnesc ici colo in incăperi, se poate stărui cu oarecare luare aminte. La drept, ele nici nu sunt ferestre, deși au toată infățișarea lor, ci numai niște pînze cinematografice ce te trec mările și oceanurile spre a te purta cind într-o țară, cind în alta și a-ți da putința să le vezi, pe rind, minunile".

Însă, luind seama la substratul confesiv al scrierii, imbibat intr-un scepticism nevindecabil, apare de la sine înțeles că fastuozitatea descripției va fi curind subminată. Procesul incepe odată cu descrierea unei alte incăperi, de data aceasta elementul magico-tehnicizant făcînd loc unei viziuni fantastic-feerice, guvernată de o spiritualitate discret demoniacă: „Remarcabil mai este în zisul palat că una din sălile lui este sferică și că cei mai mari meșteri turnători de sticlă au izbutit s-o facă pe loc din una și aceeași inchegare de cristal, pe care au schimbat-o apoi in una și aceeași oglindă.

Hăul pe care această sală il înfățișează este spăimîntător, și se zice că cine s-ar pomeni fără veste în ea ar putea ușor să-și piardă mințile".

Nemilosul act de „ucidere" a iluziei și, drept urmare, de descalificare voită a insăși tehnicii descriptive adoptate, se produce in pasajul următor, cind sarcasmul moralizant se substituie complet elanului imaginativ: **Cartea cărților**, singurul volum din biblioteca palatului, nu conține altceva decît „filele" ce reprezintă „titlurile de rentă ale mai tuturor statelor", justificindu-se astfel numele purtat de opul in cauză. Aceasta fiind situația, autorul ajunge la incheierea că este inutil a mai persevera in efortul său de neintrecut „constructor", revenind la adevărata stare de lucruri („Dar cite n-aș mai putea spune despre fermecatul meu palat, dacă, cu toate sutele de milioane ce am cheltuit pentru a-l ridica, nu s-ar intîmpla ca tocmai in acest moment să voi să fac o țigară și, deschizîndu-mi tabachera, să n-o găsesc pe ea intr-insa").

Chiar dacă similitudinile cu, de pildă, descripțiile fastuos decorative din **La Maison d'un artist** a fraților Goncourt sint puternic sesizabile (vd. Adrian Marino, op. cit. p. 542), totuși **Palatul fermecat** își vădește identitatea artistică aparte grație ineditei relații dintre viziunea epic-descriptivă de ansamblu, utopic fantasticizantă, și tema morală, caracteristică prin desăvirsitul ei scepticism confesiv.

Dacă in **Palatul fermecat** elementul utopic științificizant este, totuși, expresie unei „imixtiuni" menite să argumenteze impresia de fabulos a descrierii, cind e vorba de povestirea **Oceania-Pacific-Dreadnought** (a cărei versiune franceză, apărută în publicația semnificativ numită „L'Industrie vélocipedique et automobile", datează din 1911), situația se schimbă radical. Avem, acum, de-a face cu o utopie S.F. în sensul strict al cuvîntului În spirit jules-vernian, motivul insolitei bucăți este acela al „orașului plutitor". Din unghi „tehnic" privită, elaborația macedonskiană vizează gigantismul uluitor, nu lipsit însă de apetitul pentru inventarierea și expunerea elementelor concrete, menite a conferi temei „științific" „ciudatei concepțiuni". Din abila compulsare a acestei duble categorii de date rezultă o revelatoare „obiectualizare" a descrierii și relatării. Costind „2 miliarde pe cari companiile de însemnătate maritime, asociindu-se, le ceruseră prin subscriere de acțiuni de la publicul lumei intregi", uriașul **Dreadnought** este mai degrabă un imens „pod umblător", „a cărui platformă se uită foarte de sus la valuri, căci le predomină de la o înălțime de 50 metri", avind o suprafață „deopotrivă cu întreaga intindere a Parisului"; în același timp, însă, descripția de aspect „tehnicist" se află la loc de cinste: „spăimîntătoare plută", ce pare deasupra valurilor ca „o bestie de apocalips", se sprijină „pe o pădure de stîlpi de oțel, între ale căror imperecheri se aflau, la distanțe calculate, roți cu un diametru de 20 de metri, și ce nu intrau în apă decît pe jumătate deoarece biconvexitatea lor pintecoasă cuprindea aer comprimat", furnizat, acesta, de numeroasele „uzine de producere a forței adunate de la cele peste 10 000 de motoare".

La rindu-i, „orașul plutitor" propriu-zis este imaginat din aceeași perspectivă gigantescă, agrementată de prezența unor noi detalii „tehnice": „lungi palate cu cite un singur cat, zidite din piatră ușoară ce se numește spumă de mare sau din aluminium"; spre a se rezolva dificila problemă a circulației — pentru un milion de pasageri! —, sînt construite străzi „podite cu plăci de aluminiu", „secționate pe mijloc", și in stare „să se miște singure pe roate și pe șine puse dedesubtul lor — o secțiune într-o direcțiune, a doua în alta — iar aceasta cu o iuțeală de 6 km pe oră" etc. În fine, însuși subsolul „orașului fără pereche" este atent prezentat, avind în vedere faptul că „Dintr-insul energia pe care numeroase uzine o răspindeau în toate suburbiile intreținea mișcarea ziua și noaptea, fie că ea s-ar fi schimbat în lumină orbitoare, fie că s-ar fi făcut căldură sau adiere răcoroasă încărcată de parfum".

Judecind după faptul că prozatorul ține atît de mult să-și susțină „teza" argumentind-o cu o rigoare „științifică" ce nu pare a accepta nici un dubiu (să reținem, in acest sens, chiar și unele trimiteri „bibliografice" de specialitate, precum aceea privitoare la incercarea francezului René Bazin datind încă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea de traversare pe un mic „oraș plutitor" a Canalului Minecii", pentru moment putem fi înclinați a crede că chiar se tinde la edificarea unui univers epic efectiv circumscris fantasticului de „anticipație".

Nicolae Ciobanu

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Marți, 13 octombrie 1982, la sediul Uniunii Scriitorilor, a avut loc o seară omagială dedicată memoriei lui Zaharia Stancu, la împlinirea a 80 de ani de la naștere. Au participat scriitori și redactori ai unor reviste de literatură, lucrători din aparatul central al Uniunii și al Fondului Literar. Au fost prezenți, deasemenea, Nadina Stancu, soția celui omagiat, prozatorul Horia Stancu, fiul scriitorului, precum și alți membri ai familiei. Manifestarea a fost deschisă de Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor. Personalitatea și opera marelui scriitor au fost omagiate de Șerban Cioculescu, Fănuș Neagu, Domokos Geza, Mircea Iorgulescu, Valeriu Râpeanu, Madeleine Fortunescu și Andriana Stanu. Actorul Ștefan Radof, de la Teatrul „Nottara", și poetul Romulus Vulpescu au susținut un recital din opera lui Zaharia Stancu.

O sfîșiere care eliberează

S-a scris (și din fericire se va scrie mereu, curiozitatea omenească fiind nesfîrșită iar dificultatea problemei cu adevărat redutabilă) despre relația dintre scriitor și opera lui, despre căile, misterioase ori aparente prin care evenimentele vieții (și mediului ambiant, desigur) ale unui poet îi pot înriuri arta, despre natura (socială, politică, morală) a acestor influențe etc., etc. Că lucrurile au o importanță deloc minoră, atît pentru sociologia, dar și pentru filosofia creației ca și pentru determinările interne și externe care-i dau specificitatea in cadrul mai general al actelor și valorilor umane, stau mărturie polemicile dintre adepții unui punct sau altul de vedere, polemici care nu o dată capătă vehemență dusă pină la intoleranță reciprocă a adversarilor, din păcate nu numai o dată depășind planul ideilor.

Cum in acest colț de pagină nu se încearcă nicidecum fișe de istorie literară sau de estetică pură, (este vorba totuși de o atitudine mai puțin rigidă a autorului, eseistică, nu? — cu aceasta nu vreau insă să-i cer lectorului rabat de la logică și de la bunăcredință — așa cum ar trebui s-o facă mulți care confundă libertatea eseului cu libertatea de a bate cimpii) nu pot totuși să nu amintesc faptul cunoscut de toată lumea că la noi „cearta" a inceput cu cei doi intemeietori de școală critică, Maiorescu și Gherea, și pe toate tonurile, pînă în zilele continuă la toate nivelele și noastre.

Mă rog, de faptul că autorul nu este un „produs" al mediului în care trăiește și că deci nici opera sa nu poate avea statutul de „produs secund" al acelui mediu, astăzi nu se mai îndoiesc nici mințile cele mai rebarbative la teorie, la meditația calmă asupra valorilor specifice ale artei.

Cercetările mai noi asupra textului literar și care sînt consecința firească a unui mai conștient, mai responsabil și deci mai acut profesionalism al criticii, au adoptat, e drept, un ton mai neutru, mai tehnic în analiză și nu puțini dintre tradiționaliști" s-au speriat, uitînd că alarma și atacurile decisive pentru deschiderea acestor noi căi țin de experiența de la începutul secolului a unor artiști ca Proust și Joyce, T.S. Eliot sau Virginia Woolf etc. Este citată, adesea și pe drept cuvînt, pentru relativa

PRIVIREA LUI ORFEU

autonomie a operei față de biografie celebra formulă a lui Proust din **Contra lui Sainte-Beuve**: „Cartea este produsul unui alt eu decît cel pe care-l manifestăm in obiceiurile noastre, in societate, în viciile noastre (...) Sainte-Beuve va inaugura faimoasa metodă, care, după Taine, Bourget și atîția alții, este gloria lui, și constă în aceea că, pentru a înțelege un poet, un scriitor, **trebuie să chestionăm cu aviditate pe cei ce l-au cunoscut, l-au frecventat,** cei ce ne vor putea spune cum se purta cu femeile, etc., adică tocmai în toate ocaziile unde eul adevărat al poetului nu este în joc" (s.n.). Desigur, cel ce a scris **În căutarea timpului pierdut,** ca mai toți novatorii, este absolutist (iar de cele mai multe ori nemilos cu marele său inaintaș) dar cum să nu te tulbure ideea raportului univoc biografie-operă cind peste 25 de pagini ale eseului proustian (p. 10) citești aceste rinduri: „Un poet legat de Sainte-Beuve, ce ție nu-ți place decît pe jumătate și față de care se știe că criticul a dat dovadă de admirația cea mai clarvăzătoare este Baudelaire. Chiar dacă Sainte-Beuve a fost mișcat de admirația, respectul, gingășia lui Baudelaire, care-i trimitea cînd versuri, cînd turtă dulce și îi scria scrisorile cele mai exaltate despre **Joseph Delorme, Les Consolations, Lundis** îi adresa scrisori afectuoase, el nu a răspuns niciodată rugăminților repetate ale lui Baudelaire de a scrie măcar un singur rînd despre el. Cel mai mare poet al secolului al XIX-lea și care îi era și prieten, nu figurează în **Lundis** unde atîția conți Daru, D'Alton Shee și alții își au locul lor".

Dar că in geneza și analiza operei, datele pe care le putem cunoaște despre biografia autorului lor, despre modul și căile aparente în care omul își influențează arta, ce știm despre Lautremont ca să ne explicăm **Cîntecele lui Maldoror?** Faptul că poetul, de cele mai multe ori, nu suportă amestecul, pînă la un punct impudic, al celor două eu-ri ale sale — unul exterior, perisabil, neesențial și altul interior, autentic, proiectat în eternitatea operei sale — îl găsim invocat și de Eminescu pe un ton sarcastic in **Scrisoarea I**: „Astfel încăput pe mîna a oricărui, te va drege, / Răle-or zice că sunt toate cîte nu vor înțelege... / Dar afară de acestea, vor căta vieții tale / Să-i găsească pete multe, răutăți și mici scandale — / Astea toate te apropie de dînșii... Nu lumina / Ce în lume ai vărsat-o, ci păcatele și vina, / Oboseala, slăbiciunea, toate rălele ce sunt / Într-un mod fatal legate de o mînă de pămint, / Toate micile mizerii unui suflet chinuit / Mult mai mult îi va atrage decît tot ce ai gîndit". Aceste versuri rezumă abstract acelasi protest împotriva abuzului de biografism în exegeza operei, inconfortul natural al artistului de a fi privit printr-un ochean de care el s-a eliberat și de care, în mare măsură, se simte deja străin.

Dan Laurențiu

Prima istorie literară românească (II)

Însemnătatea „Conspectului" produs de Vasile Gr. Pop depășește însă cu mult intuițiile încă haotice despre critică și istorie literară, despre eliminarea „culturalilor" din istoria de valori și altele de același fel pe care azi le admitem aprioric. Cit „călinescianism" embrionar era acolo s-a putut vedea cu ușurință, mai interesant fiind a urmări acum infățișarea propriu-zisă a literaturii române așa cum o fixa, întîia dată la 1875, V.Gr. Pop. Omul pornea de la ideea că literatura ar fi, in general „primitivă", adică populară, „epigrafică" și, in fine, alcătuită din „documente și opere complete", laice și eclezlastice. Istoriile literare care l-au urmat au dezvoltat cu precădere cea de-a treia categorie, mai mult G. Călinescu și mai puțin N. Iorga: apte a intra într-o istorie „estetică" sint, după aceștia, mai cu seamă producțiile hotărit artistice. Folclorul, epigrafia — iată elemente pe care istoria literară din ultimul secol le-a pierdut pe drum. Cu toate acestea, in concepția lui V.Gr. Pop ele nu puteau lipsi căci acest pionier se sforța să înceapă cronologia literaturii române cu mult mai dinainte decît o vor face urmașii. „Complexul intîrzierii" nu se născuse la acea oră și „Conspectul" socotea drept o intiie formă de literatură română pe aceea produsă în Dacia antică. O literatură in acea provincie romană a existat fără indoială, deși asupra acesteia ne lipsesc deocamdată urmele organizate. Cîte ceva a fost și înainte de romanizare și dacă socotim pe scriitorii greci din Scythia minor s-ar putea vorbi de literatură chiar înainte de era noastră. Mai încoace, probele sint și mai concludente, cercetarea, e drept lentă și adesea eroică, tinde acum să-i dea dreptate lui V. Gr. Pop. Pentru acea vreme, ideea lui era uimitoare deși nu inexplicabilă: spusese ceva despre acestea Hasdeu, inițiatorul adevărat al unei astfel de mișcări fusese, în 1837, Kogălniceanu (in Rumänische oder Wallachische Sprache und literatur"). Acești precursori nu o dată mai dezlegați de prejudecăți decît noi, gîndeau grandios și fascinant. Negurile care acoperă intîile manifestări literare, crede V. Gr. Pop și crede bine, ar putea fi împrăștiate prin considerarea „tradițiilor" drept literatură (în folcloristică se descurca, de altfel bine, în limitele vremii lui.). Dacă nu „folclorică", adaogă V. Gr. Pop atunci acea, să-i zicem, **„literatură protoromână"** ar fi, prin definiție, eclesiastică. Așa și era, a demonstrat-o abia acum Ioan Gr. Comon și pare-se că sugestia veche a lui V. Gr. Pop are o vitalitate mult mai mare decît s-ar putea crede.

Autorul știe de Neagoe Basarab (despre care se va pronunța, în 1879 și Hașdeu), văzut ca un adevărat erudit al epocii sale", prețuia pe Coresi, „Palia de la Orăștie", pe Gr. Ureche (al cărui letopiseț ar fi dat „prin această atît de însemnată scriere o putere mare literaturii noastre"), pe Varlaam (cu polemica în jurul „Cazaniei",), pe Miron Costin („prin istoric vestit și totodată primul poet român"), pe Dosoftei („înzestrat și cu talentul poetic") /.../ întrecînd prin ușurința limbii și eleganța expresiunilor pe Costin"), pe „ilustrul cronograf" Dimitrie Cantemir, „cel mai erudit al timpului său", pe Niculce, pe Antim Ivireanul, pe „neuitatul istoric" Petru Maior și pe Samuil Klein, Văcăreștii, Gh. Șincai („prin el literatura prinde aripi mai puternice făcînd o transgresiune la secolul al XIX-lea"). Nu cred că s-ar putea rectifica, în condiții de obiectivitate, acest tablou stabilit de Vasile Gr. Pop de unde nu lipsește nici o figură impunătoare a literaturii române „vechi"; de altfel, nici G. Călinescu nu mizează pe alte valori. S-ar putea obiecta că literatura „veche" avea scriitori puțini și că valorile, cîte sînt, sînt bătătoare la ochi, observație, de altfel fără temei aici la 1875 de-abia se restituiseră colecțiile de cronici (prin osirdia lui Kogălniceanu) iar sentimentul ierarhiilor propriu-zis estetice nu despărțise net „artistul" de „cultural". Intuiția lui V. Gr. Pop față de valori era însă indiscutabilă și o probează, încă o dată, imaginea pe care ne-o dă asupra literaturii de după 1800. Coloana vertebrală a epocii e, în optica lui, formată din Heliade, C. Negruzzi, Bolintineanu, Alexandrescu și Alecsandri; ce s-ar mai putea adăuga? Din mulțimea de „literați" mărunți și de scriitori merituoși Vasile Gr. Pop îi alegea pe aceștia spre a reprezenta „periodul întîi al renașterii literare". Istoricul nu se oprea aci, el se aventura de îndată printre contemporani. Privite de acum, din perspectiva „epilogului", dată de istoriografia literară care l-a urmat, judecățile lui Vasile Gr. Pop sînt neverosimile prin profonditate. Omul nu era „junimist" dar prenumăra în „conspect" pe mulți autori de la „Junimea", unii chiar „infertili": Pogor, Th. Rosetti, Ianov. Știa, așadar, că nu se poate face abstracție de „Junimea", observînd, chiar, într-un loc, că „junii" depărtați de „Convorbiri literare" sînt puțini deși credea că unii dintre junimiști sînt împinși prea departe de „idei cosmopolite". „Independent", Vasile Gr. Pop avea ideea că marii scriitori ai vremii lui sînt Eminescu, Maiorescu, Hașdeu, Macedonski, Slavici. Examinînd acest șir nu avem șocuri de nici un fel și ar fi de mirare că lipsesc de aci Caragiale și Creangă. Totuși, Caragiale nu debutase la acea oră, în teatru.

Despre Eminescu cel care publicase pînă atunci relativ puțin aprecierea este, urmînd pe Maiorescu, superlativă: „Unul din cele mai frumoase talente, și am putea zice chiar cel mai important talent ivit pe scena nouă de mișcări a literaturii noastre". Într-un moment cînd Eminescu era privit mai degrabă ca o bizarerie, a-i fixa un astfel de loc in istoria literaturii e semn de maximă acuitate. Maiorescu îi trezește un deplin entuziasm: „Numele T. Maiorescu înseamnă — după constatarea a multi — o epocă in mișcarea literară a românilor". Hașdeu, admirat mai cu seamă pentru cantitatea monumentală a operei (care „ar putea forma vreo 20 tomuri") e un alt idol: „Acest insemnat scriitor întrece prin valoarea scrierilor sale, mai ales istorice, pentru profunda sa erudițiune, mai pre toți istoricii români de pînă astăzi". Despre Slavici, „acest june talentat", Vasile Gr. Pop găsea un cuvînt pozitiv: are „o limbă ușoară, populară, talent original și o judecată profundă (...) calități împreunate cu o inteligență și erudițiune". V. Gr. Pop credea, și critica de după el nu l-a urmat îndeaproape, că Slavici avea erudițiune de critic serios pe terenul istoric: examenul de azi îl confirmă. Tînărul Macedonski, care nu avea mai mult de 22 de ani, e intîmpinat cu urale: „De dorit e, ca Al. Macedonski să-și imprime toate poeziile sale intr-un volum, căci ar forma un buchet frumos în literatura noastră." Presimțirea unei cariere înconjurată de ostilitate ni se pare azi pur și simplu uimitoare: „Junele poet, cu toată activitatea sa literară, cu toate elogiile ce i s-au făcut, a fost și este încă prada calomniatorilor". Inaptitudinea politică a lui Macedonski îi apărea clară: „Ceea ce cu drept cuvint i-am observa lui Al. Macedonski este ca să nu se lase tîrit în valurile politice (...) ci să urmeze pur calea literară, pe care-și poate cîștiga un nume mare". Hotărît, Vasile Gr. Pop avea o afară din comun intuiție. A spune despre tînărul Eminescu că e un mare poet, a observa că Macedonski are un talent ieșit din seriile curente, a ști sigur că Maiorescu și Hașdeu, inși exclusiviști care nu se suportau reciproc, sînt in realitate mari contemporani, a socoti că Slavici e talentat și erudit și că Ion Creangă există ca scriitor deși nu publicase literatură, ei, bine, aceste judecăți nu sînt puțin lucru, ele insemnează enorm pentru un tînăr precum Vasile Gr. Pop, nu doar un intelectual cu simț istoric ci și cu indubitabilă vocație propriu-zisă critică. Ar fi extravagant să admitem că acest „conspect" nu are și erori, majoritatea constînd în hiperbolizarea, totuși moderată, a cîte unor autori pe care posteritatea nu i-a calificat. V. Gr. Pop n-avea „organ" pentru N. Filimon și I. Ghica dar exalta pe G. Missail, G. Bengescu, Petrache Poenaru, H. Myller, pe I.V. Adrian (amicul lui), pe D.M. Preda, pe S. Niculescu, pe Eufrosina Homoriceanu și Ioan Cartu, nega, cu brutalitate, pe Iosif Vulcan și I. Pop Florentin. Nu sînt, cu toate acestea, stridente tulburări de ierarhii ci, mai degrabă, șovăiri inerente unei istorii literare „contemporane", care studiază fenomenul în mers, fără o cît de mică perspectivă istorică. Nu mai puține sînt, să zicem, erorile lui Eugen Lovinescu, neglijabile la acesta, ca și la V. Gr. Pop prin valorile stabile pe care le revelează. Totuși, lauda lui C. Negruzzi și I. Mandinescu nu pare excesivă. Ar fi inexact să apreciem în acest „conspect" ideile in ebuliție proprii incepătorilor de drum, precizia diagnosticianului, „imparțialitatea". Vasile Gr. Pop era și un istoric literar de felul lui G. Călinescu cultivînd biografismul amplu și pitoresc, baroc, aproape epic. El ne-a decris pușcăriile lui Bolliac, vinătoarea lui N. Rucăreanu, duelurile lui N.T. Orășanu, „tropismele" lui Al. Pelimon care călătorește vara și imprimă iarna ce a scris peste an, viața prelatului Veniamin Costache, ucenic la popii greci, bătut la talpă ca școlar. Nici contemporanii nu scapă: V. Gr. Pop știe că T. Boian stă la moșie și s-a retras din literatură, că G. Missail lucrează opere „colosale", că Laerțiu își rescrie fragmente, publicate, dintr-un roman, că V. D. Păun scrie de zece ori mai mult decît publică. Accentul colorat, biografic și verva formulistică — acestea sînt călinesciene. V. Gr. Pop nota „stăruința de fier" a lui Iancu Văcărescu, „nutrimentul" cărturăresc al lui Mumuleanu, înfățișa pe Millo prigonit de rude, pe Dora d'Istria, izolată într-un mariaj internațional, pe Anton Pann, poetul „junilor de la prăvălii", pe M. Zamfirescu, cel care „îmbrățișează cariera de birocrat". Sagacitatea, agravată și de perfectul simplu, epic, (deși istoricul literar nu era oltean), biografismul colorat, vivacitatea curioasă de toate și gureșă, acest într-un cuvînt „călinescian" demonstrează încă o dată că stilul lui G. Călinescu e, în fapt, stilul criticii literare românești, detectabil la N. Iorga, la Ibrăileanu, la D. Russo, la, acum, iată, Vasile Gr. Pop.

S-ar mai putea face și alte semnalări: omul avea păreri moderne și saluta verslibrismul (pg. 82), știa de Th. Gautier (ca critic), era de părere că renașterea românească nu pornește de la 1848 ci, din 1812, 1821, 1838 (ceea ce de-abia acum am admis și noi) iubea în general, pe scriitorii „poligrafi", cu inițiative în toate domeniile, presimțind, poate, necesitatea muncii eroice cu orice preț, dădea note bune unor tineri (G. Tocilescu, B. Florescu, D.A. Laurian, G. Dem Theodorescu) pe care istoria literară i-a confirmat și, cît privește pe Leon Negruzzi și Ioan Mandinescu, stimulează și azi pe cercetătorul fără prejudecăți să procedeze la o „revizuire". „Conspectul" lui Vasile Gr. Pop este, așadar, o istorie literară excepțională și, de aceea, ignorarea ei pare fără putință de tăgadă, de neexplicat. Totuși, o explicație ar exista: sub raportul concepției, V. Gr. Pop era un istoric de emanație hașdeiană ale cărui intuiții, privitoare, mai ales, la epocile vechi posteritatea nu le-a urmat. Fără ereditate in concept, omul avea să rămînă doar prin exactitatea neverosimilă a unor judecăți și, ca să zic așa, prin adincimea unor formulări. Însă „judecățile", inițial „eroice", se colectivizează cu vremea și par, la o privire înapoi, banale; cît privește „formula" rămîne întotdeauna acela care spune mai colorat, mai profund și memorabil. „Anonimatul" visat de Vasile Gr. Pop este, iată, condiția istoricului literar.

Artur Silvestri

AUTOPORTRET SPIRITUAL

La cea de a zecea carte a unei fertile cariere culturale, Valeriu Râpeanu reconfirmă o inzestrare și o formație intelectuală multilaterale, interdisciplinare. Literat, desigur înainte de toate, autorul **Interferentelor spirituale** este, în același timp, istoric (exegezele despre Iorga și Gh. Brătianu sint cele ale unui specialist), critic muzical și istoric al muzicii, istoric și critic al artelor. Evantaiul larg al preocupărilor dă temeinicie și fermitate judecăților și opiniilor sale, evitind viziunea restrictivă, simplificatoare și superficială, căci spiritul uman creator nu este alcătuit din compartimente zăvorite, ci dintr-o unitate constituită pe principiul interdependenței și complementarității. Specializarea ingustă nu este altceva decît ignoranță. Începîndu-și cariera cu două monografii literare (despre G. M. Zamfirescu și Alexandru Vlahuță), Râpeanu își extinde in cărțile următoare, aria preocupărilor și investigațiilor.

Cea mai recentă carte a sa, **Tărimul unde nu ajungi niciodată**, ilustrează aceleași virtuți intradisciplinare, obiectul eseurilor constituindu-l literatura: franceză, germană, americană: Malraux, Montherlant, Mauriac, Boisdeffre, Anouilh, Robles, Gibson, Thoman Mann; muzica: Enescu, Menuhin, Marcel Mihalovici, Monique Haas, ș.a.; artele plastice: Brâncuși, Erik Satie, iar ultima diviziune a cărții: **Itinerare nordice** cuprinde numeroase pagini de impresii din expoziții, emise de un spirit fin, cunoscător al domeniului. Prima reflecție ce ni s-a impus, după parcurgerea celor cca. 300 de pagini ale culegerii, se referă la ceea ce am putea numi opțiunile spirituale ale autorului, convergind, coroborate și cu celelalte cărți ale sale, către ceea ce am putea numi generic, un autoportret spiritual. Prin ce s-ar distinge, cum ar arăta un atare autoportret? După opinia noastră, principala trăsătură o constituie preferința pentru valorile clasice, impuse, care și-au dovedit rezistența, test al echilibrului intelectual, obținut printr-o selecție severă și un gust exersat, rodat de cultură. Respingind programatic insurgența facilă, menită să epateze pe novici, snobi, și impostori, acceptind insă inovația adevărată, de adincime, ca o condiție a progresului artistic, autorul alege, credem, alternativa cea mai constructivă in cultură. Nu lipsesc din lista de mai sus scriitorii care sparg tipare consacrate, cum este Malraux cu ale sale **Antimemorii**, pe marginea cărora se glosează cu comprehensiune și totală competență. Vrem să spunem, dealtfel, că fragmentul din carte consacrat lui Malraux, autor bătătorit la roi de atîția galofili zeloși, este unul din cele mai complete și mai avizate din cîte am citit. O microsinteză, completă in liniile ei esențiale, asupra omului și scriitorului care a fascinat epoca jumătății noastre de veac. Personal cred că prețuirea operei literare și nu eseistice este redevabilă enorm personalității puternice, de conchistador intelectual și civic a autorului ei. Altfel îmi pare, recitită astăzi, cam schematică.

Valeriu Râpeanu a călătorit mult, a străbătut lumea in lung și-n lat, este un om „umblat", care a adus și aduce însemnate servicii culturii noastre actuale. Pe unele dintre personalitățile despre care vine vorba in carte le-a cunoscut direct, le-a luat interviuri; s-a intreținut îndelung, s-a împrietenit cu ele. Cu discreție și decență, nu face insă caz de aceste raporturi, nu detaliază imprejurările spre a se scoate pe sine in relief ori, cum procedează atîția confrați ridicol de vanitoși, să-și convingă cititorul cît de onorat și emoționat s-a simțit confratele din Franța in fața vizitatorului bucureștean. Nu o dată Râpeanu se dovedește un portretist dotat, știind, din cîteva descrieri și gesturi, să inchege o imagine greu de uitat. Iată cum il „zugrăvește" pe François Mauriac, in momentul in care primește oaspeți din România: **„Cu brațele deschise, expansiv, cu un zîmbet cald și — după cîte am înțeles mai tîrziu — necircumstanțial, François Mauriac a topit, prin această prezență cordială, sfiala și emoția noastră. Chipul lui era aidoma celui din fotografiile mai vechi: slab, înalt, cu o infățișare ascetică aproape, o expresie spiritualizată. Ochii adînciți in orbite au cînd căldura invăluitoare a unui bunic afectuos, cînd sclipesc căutînd să oprească in zbor o idee. Și mai e încă ceva care iți fixează atenția: miinile, cu palmele și degetele lungi, osoase, descărnate aproape, subliniind, cu eleganță, dar și cu discreție, fiecare gînd. Miini de vrăjitor parcă, de șef de orchestră ce-și fascinează interlocutorul, dindu-i sentimentul că muzica de acolo izvorăște și acolo se termină..."** Subscriem întru totul la acest inspirat, dar mai ales exact portret, ca unul care l-am vizitat, de asemenea, pe Mauriac, încă in 1963, insoțit de profesorul francez Alamard, care a avut gentiletea să mă prezinte, în timp ce predam româna la Sorbona. Impresia ce mi-a lăsat-o, după o oră de convorbiri, n-a fost, o mărturisesc cu franchețe, formidabilă. Mai degrabă dimpotrivă, ceea ce, desigur, trebuie pus în legătură cu imaginea superlativă ce mi-o formasem după citirea romanelor sale. Omul a demitizat, pentru mine, scriitorul. Mi s-a părut excesiv de interesat de faptul dacă e tradus la noi. Mi-a pus chiar vreo 2—3 intrebări in acest sens.

Lucid și prevăzut mereu cu spirit critic, Valeriu Râpeanu nu-și adulează interlocutorii sau autorii de care se ocupă. Fără a cădea in divulgări indiscrete, evitind ispita de a-și pigmenta textul cu viața intimă a celor comentați (cite nu i-ar fi oferit atîtea penibile momente ale vieții lui Montherlant!) momind astfel cititorul, făcindu-l cu ochiul, autorul culegerii de față nu evită să surprindă, „en passant", cu fină maliție, omenești inadvertențe ale idolilor. Fiindcă a venit vorba de Montherlant: **„Pe poarta nemuririi scriitorul — ce trăia de peste trei decenii cu voluptatea izolării, părînd insensibil la recunoașterile contemporanilor (deși a protestat împotriva judecăților critice care i se păreau nedrepte), disprețuind gloria și onorurile, pe care nu le-a refuzat... neavînd în ultimii 30 de ani nici disponibilitățile cetățenești ale lui Malraux, Mauriac sau Sartre, nici pe cele mondene ale lui Cocteau sau Maurois — nu a intrat fără zgomot".** Scrisă firesc, colocvial, fără fasoane calofile (autorul ei nefăcînd parte din categoria celor care confundă obscuritatea cu adincimea, precum simpaticul ipistat Nae Ipingescu, de care nu ducem nici astăzi lipsă), noua carte, jubiliară, a lui Valeriu Râpeanu, se citește cu indiscutabil profit intelectual.

Pompiliu Marcea

*) **Valeriu Râpeanu: „Tărîmul unde nu ajungi niciodată", Editura Sport-Turism, 1982.**

PEDEAPSA

Urmare din pag. 1

ce aminte de insul cu salopetă și cu cîinii aceia fioroși și dacă știe ce mai face.

— A murit, mi-a răspuns simplu omul cu cicatrice.

L-am mai întrebat de ce-l pindea și ce era cu el și cu plimbările sale de seară și cu cîinii aceia și cu strigătele pe care insul le scotea.

Omul cu cicatrice a dat din mînă ca și cum ar șterge o amintire neplăcută apoi a zis cu ton egal și neutru.

— Insul cu salopetă, cum zici dumneata, a fost bătăuș de inchisoare. Era mut și surd și avea misiunea să bată și te rog să mă crezi că o făcea ca nimeni altul. După un timp s-a pensionat sau l-au dat afară, nu mai știu. A trăit încă jumătate din viață înconjurat de cîinii pe care i-ai văzut, apoi de alții, știind la ce se poate aștepta. Eu am vrut să mă răzbun de cîteva ori, pentru ce mi-a făcut, (a arătat spre cicatricea urîtă), am avut ocazia, puteam să-i otrăvesc cîinii dar mi-a fost milă. Puteam să-i dau foc la casă, insfîrșit, să-l impușc, dar nu sînt un criminal. Și atunci eu și alții ca mine pe care i-a bătut am hotărît **să-l inchidem** in libertate fiind pentru restul vieții obligindu-l să circule numai in zona in care l-ați văzut. El știa asta și n-a ieșit niciodată mai departe de locul impus. De altfel, dragă domnule, aici a și murit, probabil de inimă, eu am asistat și am văzut cum s-a prăbușit la pămint ca fulgerat și cei doi cîini, alții mai tineri, dar de aceeași rasă și la fel de devotați l-au tirit spre casa lui care se afla undeva pe acolo, in locul acelor blocuri. Vreau să-ți mai spun că am anunțat autoritățile, știam că e singur și că nu are pe nimeni și am incercat să intrăm in curtea imprejmuită cu zid să-l luăm și să-l îngropăm creștinește. Nu ne-am putut apropia timp de două zile din pricina cîinilor care-l păzeau și urlau a moarte. În cele din urmă un vinător a impușcat cîinii. Nu-ți mai spun că eu și încă trei prieteni care-i jurasem răzbunare cumplită am fost și la inmormîntare. Ni s-a făcut milă văzind sicriul neinsoțit de nimeni și chiar și preotul l-am plătit noi să-i facă o slujbă specială de iertare a păcatelor.

Și, dacă vrei să știi, domnule, am scăpat și o lacrimă, așa cum face românul la morți... Asta e...

atelier literar

poșta redacției

DAN MANOLE : Un început promițător, în pagini încă șovăitoare, inegale. Cele mai bune : „Apocalipsă“, „Brahms“, „Toamna, lumina“, „Imagine răsturnată“.

B. MARIAN : Aveți deplină dreptate, din păcate, lucrurile sînt așa cum sînt (inclusiv anomalia redacțională la care vă referiți și pe care, desigur, cu un mic efort, o veți descifra și singur !...) și nu întrezărim, cu toată părerea de rău, nici o altă cale, mai operativă, mai eficientă, în afara celor de care însăvă pomeniți în scrisoare. Firește, un contact direct oferă cel puțin avantajul de a scurta așteptările (oare ?)... Dar, poate e nevoie de mai multă îndrăzneală (nu agresivitate !) și, parcă, și de un dram de noroc... Sperăm să ne dați vestea cea bună, la urma urmelor ! (Ultimul plic cu versuri, în nota obișnuită).

D. IONAND : Să fie-ntr-un ceas bun ! Felicitări și mulțumiri cordiale !

FELICIA : Ne-a bucurat mult revenirea, ca și, încercările de cucerire a unui echilibru, de recuperare creatoare a timpului pierdut (ultimele vești în acest sens sînt de bun augur și par să anunțe ieșirea dintr-o prelungită copilărie !...). Și în versuri se ivesc, parcă, accente noi, unele tentative de ieșire la lumină, de restabilire a **comunicării** („Elegie de buzunar“, „Sinucidere“, „Bal mascat“ — doar ultimele cinci versuri, foarte frumoase — și altele). Majoritatea paginilor, însă, par mai vechi sau, în orice caz, aparțin (din păcate) perioadei de infantilism obstinat, pe care sînt semne, cum spuneam, că sînteți pe cale de a o depăși. Dintre ele, sînt de menționat cîteva în care talentul dv. (pe care l-ați tratat cu atîta vitregie) își semnalează chinuita supraviețuire : „Putere“, „Vocația naivității“, „Puterea de evocare“, „Interior“, „Palindrom 4“, etc. Vă dorim mult succes în acest demers salvator și sperăm să primim cît de curînd vești frumoase, limpezi, consistente.

I. MOCANU : Nu vă putem satisface dorința (textul nu e nici măcar „nostim“, cum îl considerați dv.).

V. MILESCU : O pasă bună de inspirație, cu mai multă spontaneitate și prospețime, mai puțin „studiată“ și literaturizată, un demers substanțial, de bune făgăduieli, spre maturitatea decisivă a lirei („Lucrare“, „E atîta dor“, „Sînt“, „Și septembrie“, „În septembrie“, „Păduri în vară“, „Relicvă“ — încă nepatinată, cam grunțoasă).

D. BARBU : Cîteva pagini mai bune, în primul plic („Oglinda magică“, „Vin ai noștri“, „După insomnie“). În al doilea, multe surprize ! Nu vă putem răspunde, firește, amănunțit, aici, la toate întrebările, atît de naive și atît de desperate. Dar, parafrazînd titlul dv., sîntem înclinați să credem că „păgubașul cîștigă tot“ ! (și, în primul rînd, libertatea, dreptul la vis și puritate, despărțirea de obtuzitate și egoism, și multe altele...). Veți trece cu bine, sîntem siguri, și acest impas (mai bine mai devreme !...) care, oricît ar părea de ciudat, vă va îmbogăți în multiple sensuri. Cît despre acel „nu știu dacă voi mai putea scrie poezie“, el este dezmințit întru totul de cele mai multe din ultimele pagini trimise, care marchează un cert progres al profunzimii și tensiunii lirice. Vă dorim succes și curaj și așteptăm veștile bune.

I. S. MOISA : Între faptul divers anecdotic, pedestru („Scrisoarea către Natașa“) și suprarealismul regizat, artificial, fastidios, din aproape toate celelalte, n-am prea mai regăsit bunele promisiuni inițiale.

T. DINUȚ : Lucrurile reușesc mai bine cînd linia rămîne simplă, curată, firească, fără podoabe excesive (greoaie, sofisticate, în „ghirlande“, etc. ca, bunaoară, în „Proscrisul“, „Lacrimoșii“, etc.), fără cuvinte „căutate“, „rare“, prețioase. Adică, în : „Remember“, „T'en vas“, „În zori“.

CONSTANȚA PĂDURARU : E prea puțin, ca să ne putem face o părere. Reveniți.

ION VIOREL : Sînt unele semne că promisiunea dv. („la viitoarea scrisoare veți citi poemele unui adevărat poet“...) s-ar putea îndeplini. Fie chiar și cu unele amînări...

EȚETERA : Ceva mai bine, în „Autoportret de poet“ (...dar n-am „detestat“ nimic la dv., nici măcar „niște gînduri pline de înțelepciune“... Vreți să spuneți, desigur, că le-am **detectat**, dar e oarecare diferență !...).

EM. CHELARU : Puține lucruri demne de atenție („Sete“, „Una din convingeri“). Mai multe, paginile de joacă hazardată și facilă, cu o mai veche toleranță față de incongruențe și anomalii, de metafore artificiale, nefirești, îndoelnice (de p., „cupă de ciocîrlii“, „sînii ierbii“, etc., etc.).

V. DOBOȘ : Confirmări și, parcă, mai mult decît atît. Mai interesante, „Somn ușor“, „Cîinele cuvintelor“, „Stația“ (încă nefinisată) și, mai ales, „Girafa în flăcări“, cu un suflu deosebit, dar și cu surplusuri discursive.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Peisaj metafizic

Nici ziuă, nici noapte, doar seară
Cît văzu-ntre gene cuprinde,
Coboară păduri de pe dealuri
În satul oprit sub o stea,

Prin fineți aromate pășește
Un cal ca un zeu singuratic,
Rețele de greieri vibrează
Dînd formă de liră amurgului,

Particule fine din cer
Alunecă în ochiul poetului,
Abia perceptibil departe
Motoarele vremii vuiesc.

VIOREL FLOROIU

Simburele

Simburele
ascuns
în oroganța
trandafirie
a cămii parfumate
își pune
întrebări
Visătoare
frunzele
cedează
vîntului
Rădăcina trudește.

A. VALONI

Somn ușor

M-afund în lîna zăpezii —
primul contact
cu „a nu fi“

cineva îmi întinde cămașa de forță

pe mine nu mă înnebunește
moartea
cînd va veni
o voi primi ca pe orice musafir
cu dulceață și apă
de la frigider,
ba chiar ne vom culca
în același așternut
și ne vom spune :
„somn ușor“ —
asta e tot ce vom face
pînă a doua zi

VASILIAN DOBOȘ

Desen de Elena Constantinescu

E atîta dor

E atîta dor
în oasele gutuii
ce-a putrezit nestrînsă de pe ram
lumina-n jurul ei se face moale
în zare dealuri sub frunziș
mai scad
e-atîta dor
în fructa putrezită
de așteptarea mîinii tremurate
ce-a rupt mătăsea lacrimei
din ochiul
ce-o dezmierda în fața ta, oroare,
e-atîta dor
în fructa nenuntită
de gura ta
copil cu ochiul mare...

VICTORIA MILESCU

Veghere

Soarele este amestecat cu foc,
acolo pasc caii imaginației mele.
Cerul este alcătuit din păsări,
dar nici ele nu-s libere.
Pe pămînt mișună mecanisme
făurite din trecătorii-oameni.
Trupul meu este făcut din ochi.

DELIA ELIAD

Acest arbore

Acest arbore e
cîntecul cerului
Fumegă-a toamnă iarba
sub talpa mea desculță...
Furnicile m-apleacă
în hora lor nebună
Albinele zoresc
în stupul dintr-o prună.
...Și nimenea nu știe unde sînt
numai lumina acestui soare blînd
și-un șoim zburînd
în rotocoale line
stăpîn peste grădină,
peste mine.

MARCELA MARINICĂ

Poem

Pe munți se sprijină cerul
Obosit de propriu-i necuprins,
Ochiul lui veșnic deschis deasupra noastră ;
Lada cu zestre de care ne legărăm religiile
Disputată ca un joc de noroc,
Matematică rigidă —
Curbe și axe mereu imaginare,
Tăindu-ne felii existența...
Pe munți se sprijină cerul
Animal obosit de mister,
Rumegîndu-ne anii !

ADRIANA LĂSCĂU

Pînă și șoapta

Pînă și șoapta
e înghițită
pînă și urma
lăsată se șterge
dintre toți trandafirii pămîntului
nici unul nu-și leapădă
pentru tine, spinii
din toate clipele ierbii auguste
nici una nu-ți spune
iubire, rămîi
în căptușeala dulce
în ochiul tristeții
în adîncitura
de răcoare a serii
ca o diră
ascunsă în palmă
și cu pumnul închis
te-ndepărtezi
rămasă în umbră
ca o ghindă, inima ta,
ca o ghindă.

IRMA SANDU

Critica și actualitatea literară

Urmare din pag. 1

pseudovalorilor, criticul, indiferent de zona literară asupra căreia se aplică, are dreptul și datoria de a se opune oricărei forme a imposturii, prevenind astfel apariția și, apoi, posibila consolidare, prin perseverență, a falselor prestigii, neacoperite în caratele talentului. Este aceasta **funcția profilactică** a criticii, care se exercită, desigur, în spațiul actualității și care ține de obligativitatea judecății de valoare. „Diagnosticul“ operei nu trebuie amînat sau eludat din actul critic, mai cu seamă în epocile de efervescență creatoare. În România contemporană, literatura se află într-un astfel de moment. În proză, în poezie, în critica românească au apărut în ultimul timp nu doar opere **numeroase**, dar, în primul rînd, opere **valoroase**. Se scrie în toate genurile și registrele stilistice, se scriu romane, nuvele, schițe, se scrie, cînd se scrie, poezie patriotică de calitate, poezie de meditație filosofică, poezie ludică, poezie minimă, poezie ironică, se cultivă, deopotrivă, eseul, foiletonul critic, monografia, studiul. În fața acestei realități literare multiforme criticul se va arăta interesat, desigur, de axiologia estetică, pentru că, fiind contemporan cu opera, îi revine lui, de această dată, rolul de a alcătui o ierarhie cît mai aprope de adevăr, oferind-o, apoi, spre confruntare, generațiilor viitoare, adică, în fond, Timpului.

Dar, tot acum, o altă funcție a criticii se impune ca dominantă. Am numit astfel **funcția de intermediere**, pe care criticul și-o asumă cu orgoliu și nu ca pe o obligație sisiitoare. Cititor avizat, specializat, criticul trebuie să inlesnească accesul cititorului obișnuit la opera literară, să o decodifice semantic, să o analizeze stilistic, să-i sublinieze mesajul. Procedînd astfel, chiar riscînd didacticismul, criticul nu ignoră capacitatea cititorului de a se orienta singur în hățișul literaturii moderne, ci i se oferă doar ca o călăuză ce-i poate fi oricînd prețioasă. Cu condiția ca limbajul său să nu devină, fără voie, prin ermetism, un obstacol în calea lecturii. Marile adevăruri dintotdeauna au fost spuse simplu și, ca iubitoare de adevăr, critica nu-și poate refuza limbajul esențial al simplității.

În raport direct cu angajarea în prezentul literaturii, critica își poate exercita și **funcția anticipatoare**. Sprijinită pe tradiție și cunoscînd în amănunt actualitatea, critica aproximează direcțiile de dezvoltare ale unui creator sau altuia, dar și pe cele ale unei întregi literaturi. Este limpede că aici, în domeniul previziunii, riscul de a greși apare sporit, în „calcul“ intrînd factori pe care criticul nu-i poate controla. Dar satisfacția de a se vedea confirmat rămîne o tentație pe care puțini critici autentici o pot ignora.

Critica românească actuală, prin reprezentanții ei de valoare, își asumă toate aceste funcții, nu fără orgoliul magistraturii dar, înainte de orice, cu convingerea că, acționînd astfel, contribuie la propășirea literaturii române. Aceasta este, dealtfel, funcția ei esențială.

MIRESELE CĂRȚILOR

Urmare din pag. I

tîlmăcire care mult obligă : să se știe ce se vinde, ce se cumpără, să se cunoască, de tot omul care-și scoate pîinea cea de toate zilele, din negoțul de carte, curat.

Am aflat și nume ; s-au spus și s-au mai scris; Lucreția Lascu, pe-ale căreia mîini, cărțile noastre se află, spre mîinile cetitorului, Anghel Filipescu, pe-ale căruia mînuri, poemele noastre, Maria Petrusca, Takacs Felicia, pe-ale căror palme, romanele, aceste oglinzi ale lumii, în care ne uităm învățînd să fim și noi pe lumea noastră, cum se cuvine ; Ileana Șipoș, Elena Giura, Olimpia Florea, Csibi Iosif, Muntean Mariana, librărese, librari, pe-ale cărora mese de muncă umblă numele noastre, cărțile noastre... ca banii cei peste tot umblători...

Și precum viețile lumii și-ale oamenilor noștri, se preschimbă în pîinea cea de toate zilele, a poetului, tot astfel cărțile noastre se fac pîinea celor dedați comerțului cinstit cu munca noastră — întrucît cu toții, noi și ei, și ele, ne nutrim din pîinea cea de peste zi și veacuri, a duratei în ideie și-n simțiri.

Urmă că după ceremonia cărții, s-au pus masa ceremonioasă, cină lumească, nici prea zgomotoasă, nici în amușteală ; au fost și autori la paharul de vorbă a omului cu om, cum au fost și cele și șase zeci și peste...

Și cu noi, poetul de meserie librar, Gheorghe Dăncilă, și-n fața noastră, și la dreapta mult, Margareta Baic, Livia Ciobata, dar la stînga era gazda, directoarea Centrului de Librării, Victoria Cristea.

Și mi-a arătat cununa ; în lăcașul cinei cărturarilor și cărturăreselor, coroniță de mireasă ; de unde venea murmur de flaut, antic, ai fi zis, însă cîntec de orchestră actuală, de chitare, drept să spun. De-asupra perdelelor în falduri neclintite — cununa, gățeală de mireasă.

Am primit lămuriri : fusese nuntă mai nainte cu trei zile : aleasa își uitase cununa, au și-o lăsase drept ceva, de-acum incolo altfel ; au fost ziceri de toate felurile, însă eu, la unul înțelesul următor mă uit : cărturari, cărturărese, de librărie negutitori cinstiți, ce sînteți voi în Cetatea Soarelui Apullum, Alba Iulia ? Mirii cărților, miresele poemelor noastre : cununa vieții celei de toate zilele, pe frunți vi s-a pus, pe creștete vi s-a lăsat, cu tot greul încoronării. Legați pe munca noastră capitală, cununați ai cărților de toată ziua și-ai cărților pe toată viața. Precum zis-a Doamna Cărților, Victoria Cristea, într-un cuvînt de gazetă : una e să vinzi chibrituri sau plăcinte, și altceva este să vinzi cărți... și nu-i vorba de-un dispreț asupra altora, cît o zicere de-nvățătură ce insuflă anume prețuire, demnitate a profesiei acesteia, de librar, de librăreasă — cărturari, cărturărese...

Am văzut cununa pe viață cu viața cărților, am văzut și steagul muncii, și diploma acelei nunți...

Cum zic reporterii ?

În anul 1981, Centrul de Librării Alba obține locul întîi în întrecerea socialistă, Drapelul și Diploma de unitate fruntașă pe țară.

Acestea sînt cuvintele de-a dreptul despre fapte adevărate ; am putea aduce multe cifre, lungi numere, am putea aduce procente, valori contabile, sute peste sute, referiri la ceea ce s-a plăsmuit, față de ceea ce fapta așează-n scripte de control și evidență. Și eu purtam odată ziceri de-a dreptul, cifre neoglindite : oțel în șarje, munții de cărți, alți munți, de pămînt, excavați pe șantierele barajelor, munți peste munți de grîne, de lînă, cotele fluviilor de lapte ; am cuprins cu mintea mea de tînăr reporter fierbinte, palpitînd de viața de zi cu zi a poporului meu, și-acele toate cote s-au transformat, iată, într-o foame de carte, într-o sete de lectură cum acest al meu popor nicicînd n-a petrecut.

Și încă mă tulbură cifra de-mi ard ochii, inima se pune pe bătăi mai multe, în fața culmilor de cărți citite, de cărți cumpărate — vîrfuri ale abundenței de spirit, ale civilizației și eliberării omului de către sine și prin carte — însă consecințele majore ale comerțului cu litere, belșugul negoțului cel curat al columbelor purtătoare de învățături, științe și trezii ale minții și sufletului, se bagă de seamă în timp lung, în formele și-n fondul ce se așează din generație în generație, încît inestimabilă este lucrarea celui ce își petrece viața la masa comerțului cel de carte.

Constatarea mea este că nici unul dintre slujitorii cărții de la scriitor, tipograf, bibliotecar, și pînă la librar, librăreasă, nu se poate plăti de către nimeni pe deplin ; căci deplinul muncii noastre crește, crește și tot crește ca un aluat fabulos, din om în om, din generație în generație ; și ferice de acel și ferice de aceea, cărturar, cărturăreasă, care ne-au pus nouă în mînă o carte, odată și-odată...

Unde merg astfel gîndurile, cu semn mare ?

La Alba Iulia, Cetatea de carte esențială a istoriei, c-o istorie hrănindu-ne toate cărțile esențiale, și-mi șade bun augur într-ale timpilor că în fruntea muncitorilor cu știința și darul de-a comerțui cartea curat, se află librăresele, librarii de la Alba, teritoriul luminii celei dintîi, și-al Unirii Unirilor noastre de patrie, precum în cuget și-n simțiri...

Văd într-acest fapt însuși o răsplată a muncii și-a suferințelor noastre etnice și de clasă, o răzbunare superioară cu imperialismul beznelor similar cu beznele imperialismului de-atunci și pînă azi.

Carte, multă carte românească unde țăranii martiri fostau în lanțuri de fiare legați, fără să fi fost fiare, în temnițe de răufăcători zvîrliți, ca și cum ei ar fi fost inventat răul și hoțiile toate ;

Unde cei trei martiri ai țărănimii și mucenici ai neamului, au fost pe puntea torturilor răstigniți, zdrobiți os cu os, călcați de roata răfuielii pe tot viul trupului — carte multă românească ;

Multă carte românească în preajma Lăcașului acela, unde Unirea Patrici se-ncoronă și-nții și-a doua oară, din proprie putere și voință și ofrandă de sînge și lacrime, a fiilor ei din toate trei părțile — încît eu cred că atunci cînd Principele și-a-ncins fruntea de către aurul coroanei, era însuși Întîiul Voievod în Ziua pohtei ce-au pohtit, încît eu sigur sînt că-n ziua regăsirii Țărilor cele trei de-un neam, de limbă, la Alba Iulia nu se întregeau numai țările Țării — cît părțile din trupul lui Horia omul tăiat, spîntecat ca vita în măcelărie, restituite de către fiarele timpului de către gadina istoriei se făceau la loc un trup.

Că atunci, la Încoronare, lepădat-au jivinele ; care mîinile ce-au înghițit, care picioarele țăranilor martiri zdrobiți de-au fost Horia în chipul Transilvaniei, și Cloșca-n chipul Valahiei și Crișan a fost Moldova — drept inși crescuți de către Octoihuri, Evanghelii cu învățături, și alte cărți — Cărări pe scurt spre fapte bune îndreptătoare ; tăriile în suferințe și însetarea întru adevăr din tiparnițele sacre ale Albei Iulia li s-au tras plătind cu viața întru pururi pomenirea lor.

Slăvită dar sămînța cărților cele mai vechi, slăvite semănăturile cărților noi, iar muncitorilor cărții, comerțuitorilor cinstiți, de carte, un cuvînt de bine de la cel care, alături de alții, și-a pus viața întru carte și acest muncitor ce se numește

În curînd:

ALMANAHUL «LUCEAFĂRUL» 1983

REPERE

O carte de referință (II)

Există, desigur, o anumită monotonie în poezia arabă. Motivele restrînse, precum și monorima dau cititorului străin impresia **pustiului** pe care-l străbați în acorduri egale, realizate prin structuri convenționale, „lipsite de umbre și introspecții“, cum ar spune un comentator avizat. Îți trebuie o educație poetică adecvată, pentru a realiza bogăția ritmică și caracterul variat al imagisticii tradiționale arabe, sinonimia bogată, atît de greu de transpus într-o altă limbă. De altfel, toți cercetătorii evidențiază acordul perfect al vocabularului cu varietatea măsurilor poetice. În acest sens, efortul celor doi traducători de a echivala bogăția interioară a poeziei arabe se cuvine prețuit în mod particular. De asemenea, redarea într-un limbaj poetic actual a registrului tradițional trebuia întreprinsă cu multă grijă, pentru a evita modernizările forțate și, în același timp, pentru a păstra parfumul arhaic al versurilor. Atîtea dificultăți, o dată trecute, particularizează însă această antologie, și este interesant de depistat direcția osebită a poetei Grete Tartler față de rigurosul Nicolae Dobrișan, autor, în urmă cu un an, și al unei culegeri de nuvele arabe. Grete Tartler încearcă să realizeze în românește corespondențele dintre vocabular și ritmica interioară a poeziei, pentru a depăși efectul obositor al rimelor arabe. Traducerile sale fac de asemenea apel la un vocabular mai disonant și se bucură de imaginația artistului autentic. Predilecția sa pentru poeții de aleasă stirpe mărturisește, de asemenea, frumoasa ambiție de a-și încerca instrumentele lingvistice pe partituri dificile. Iată, de pildă, cum îl transpune pe același Imru 'al-Quays într-un poem ce glorifică virtuțile tribului : „Maestru sînt, din neam de maeștri ; peste ceas / și timp și viața-ntreagă, doar versul mi-e popas ! / Rapsodul meu, mai vrednic e decît toți rapsozii, / și peste mii de glasuri în veci îmi sună glas ! / mă trag din neamul Kinta, stăpîni peste pustie, / vechi nobili, primitori — ocară nu le las, / și singele-l plătesc, pe prinși îi scap de lanțuri, / oștenii îi înfrunt, opresc dușmanul pas. / Mă-nalț învingător, alung nedrepte cereri — / spre Kinta, lancea, spada și — Allah n-aduc pricas !“ Luxuriança imaginativă a poeților arabi este disonată față de sărăcia motivelor. De-ar fi să credem comentatorii, această împrejurare se datorează resurselor lingvistice, cu bogata sinonimie a idiomurilor arabe. Este totuși surprinzător că poeții aceștia ce contemplă oceanul fără de sfîrșit al deșertului nu au dezvoltat nesațul metafizic, ca să-i spunem așa, dorința de a umple necuprinsul, de a răsturna arămiul lucitor al nisipului în azurul unui cer fremătător. Obsesia senzualității și evocarea predilectă a trăirilor imediate explică și goana istorică, în epoca medievală, dorința de extensie pe orizontală. Ea reflectă o exasperare tipică a popoarelor ce-și alunecă privirile pe un nemărginit terestru, unde ochiul nu se poate agăța de nimic și nu poate să se înalțe pe verticalitate. De aceea, probabil, monotonia din poezia arabă își ajunge sieși, iar această literatură pare totalmente lipsită de metafizică. În asemenea condiții, frumusețea este într-adevăr „trecătoare“, ea nu edifică omul în substanța lui eternă. Frumusețea este cu desăvîrșire senzuală, și ține tot atît cît serbările sau împrejurările solemne la care erau recitate versurile, reuniunile clanurilor și triburilor, împrejurul unui foc sau pe o dună, fără urme, pentru că ele erau imediat spulberate de vînturile nisipurilor. Lectura intensă a poeziilor din antologia la care ne referim reține imagini minunate din care vom spicui unele cu străluciri aparte, dar care constituie, cu toate acestea, altceva decît forța interioară și propensiunea spirituală cu care ne-a obișnuit poezia europeană tradițională.

Aurel-Dragoș Munteanu

Victoria lui Still

„O fiară apocaliptică se plimbă liberă și nestingherită prin marele nostru oraș cu unicul scop de a sădi teamă și teroare în sufletele semenilor noștri, și care nu se dă în lături de la cele mai perfecte și odioase crime“. Astfel își începu discursul, Simion Still, în fața Consiliului municipal ce avu loc a doua zi după întoarcerea lui Gherman. „Acest sol al celor mai satanice gînduri, acest spion al vieții de zi cu zi a cinstitelor noastre familii, n-a ezitat nici o clipă să reteze avîntul, bucuria de a trăi, tinerețea și sănătatea unui tînăr medic, atunci cînd l-a împins de la o mansardă (situată la mai bine de zece metri înălțime) provocîndu-i trei fracturi ale coloanei, nenorocindu-l pentru tot restul vieții. Iar pentru că unul din cei mai probi contemporani ai noștri a văzut și a condamnat în public fapta aceasta, nu peste multă vreme a fost ucis mișelește în timp ce dormea. După cum știe toată lumea e vorba de vecinul meu, Grefierul, cel decedat în somn. Mulți dintre dumneavoastră poate nu cunosc faptul că această fiară înregistrează tot ce se petrece în viața de familie a fiecăruia dintre noi, că pentru a stîrni opinia publică împotriva celor mai cinstiți colegi ai noștri, fiara se insinuează, în chip de motan, în orice casă, memorînd și transmițînd apoi în cel mai denigrator sens cu putință tot ceea ce a ascultat sau a văzut. Acest motan scîrbos are putere de a se transforma în tigru, da, nu fiți mirați, într-un tigru fioros. Ceea ce este însă și mai îngrijorător pentru oricine l-ar vedea, este faptul că el se poate transforma și în om. Există mulți martori care l-au văzut metamorfozîndu-se într-un tînăr înalt cu plete lungi cum poartă cîte un prăpădit de poet, cu fața palidă și ochii verzi, moment în care devine seducător în fața tuturor femeilor. Deși a apărut de o bună bucată de vreme în orașul nostru, nimeni nu știe încă dacă acest criminal fără pereche este om sau animal. Nici pe cei mai cumpliți dușmani ai noștri nu cred că i-ar lăsa inima să ne trimită pe cap un șarlatan de talia acestuia. Onoarea de a trăi liberi în viitor ne obligă să luăm cele mai drastice măsuri împotriva fiarei, pentru a o izola mai întîi și pentru a-i aplica apoi pedeapsa cuvenită. Cu toată cifra impunătoare a furtului întîmplat nu demult la Banca națională, propun ca în cazul în care sumele sustrase vor fi descoperite, ele să constituie premiul Consiliului nostru pentru prinderea și predarea acestui criminal numit Maciste. Numele și persoanele martorilor, care pot dovedi adevărul spuselor mele, vă stau la dispoziție oricînd. Chiar și acum dacă doriți“.

La sfîrșitul ședinței Consiliul hotărî în unanimitate acordarea unui premiu uriaș pentru prinderea lui Maciste, indiferent dacă banii furați se vor descoperi sau nu. Tatăl Norei fusese mai mult decît convingător.

★

Simion Still sosi acasă vesel ca niciodată.

— Dragele mele, sunt frînt de oboseală și totuși mă simt atît de bine, cum nu mi s-a mai întîmplat din tinerețe. Vă iubesc pe amîndouă ca pe lumina ochilor mei, declară el, trîntindu-se într-un fotoliu. Nu vă mirați ! Mîine se va da publicității în toate ziarele Hotărîrea municipalității prin care se arată că toți cetățenii sînt obligați să participe la descoperirea și prinderea lui Maciste ; un premiu fără precedent se va înmîna celor care-l vor preda în mîna organelor de ordine. Ei, ce spuneți ?

— Era și cazul, răspunse doamna Still, să se termine odată cu circul acesta.

— Ce-ar fi să-l prind și să-l predau chiar eu, Maiorului, întrebă Nora. N-ar cleveti lumea în fel și chip, cum a fost posibil ca o fată slăbuță cum sînt eu, să cuteze a se apropia de un animal atît de periculos ?

— N-ai nevoie de o asemenea publicitate, spuse tatăl Norei. Îți interzic orice amestec în această afacere periculoasă.

— Dar banii, adică premiul ce mi-ar reveni în cazul unei reușite, întrebă Nora.

— E adevărat că oricine ar fi tentat de o asemenea sumă, dar nu vreau ca numele meu să fie amestecat în astfel de treburi. Nu doresc nici să-ți periclitezi viața în preajma unui animal-șarlatan ca Maciste. Cea mai mare plăcere sau victorie pentru mine, adăugă tatăl Norei, ar fi ca Ion-Publicistul, Gherman și Vasile să fie chiar cei care-și vor trăda protejatul, pentru că ei sînt vinovați de aducerea motanului pe strada Salvării. Chiar te-aș ruga să treci pe la ei și să-i încurajezi în acest scop. De acord ?

— Papa, dacă ți-au dat dreptate oameni atît de importanți cum sînt cei o sută din Consiliu, cum o să mă opun tocmai eu hotărîrii tale. Am să fac așa cum crezi tu că e mai bine.

★

Nora ieși din casă pe la orele 18.00. Se întunecase cînd intră în Magazinul de la barieră, unde cumpără pîine, cîrnăciori, pastramă și o sticlă de lapte. Apoi ajunse cu un taxi în fața catedralei, urcă pînă pe terasa din turlă și prin palmele făcute pîlnie îl strigă pe Maciste. Cerul era înnorat și prin întunericul compact dintre clopotniță și turnul castelului nu se zărea nimic, de aceea, repetă minute în șir chemarea peste zgomotul obișnuit al străzii. Furată de stopurile roșii ale mașinilor care înaintînd încet adînceau orașul, mai așteptă încă vreo zece minute și se gîndea să coboare, cînd Maciste apăru pe terasă. Nora scoase din sacoșă un prosop peste care depuse mîncarea ce i-o adusese. Maciste abia dacă se atinse de hrana ce i se oferea și dînd semne de nerăbdare părăsi primul terasa, coborînd urmărit de pașii mărunți ai Norei pînă în stradă. O luară apoi spre stînga și urcară în autobuzul 3000 care ajunse destul de rapid la barieră. În mijlocul străzii Salvării, între casa lui Gherman și a Grefierului, Maciste rămase nehotărît, ascultînd minute în șir vorbele ce se rosteau dincolo de ușa stăpînului său. Nora își arătă la un moment dat intenția de a intra la Gherman, dar Maciste o luă în partea opusă, sări gardul, apoi se pierdu printre pomii pitici din fața intrării. Printre jaluzelele de la fereastra pustie a Grefierului străbătu imediat după aceea o lumină slabă de tot. Sperînd că Maciste va reveni curînd, Nora se îndreptă spre vilă pentru a se debarasa de sacoșă. Vila era cufundată în întuneric, semn că părinții ei, ori se culcaseră, ori plecaseră într-o vizită. După ce intră, aprinse lumina în hol, după aceea coborî pe scara de serviciu în curte și observă garajul deschis, fără mașină. Ai ei plecaseră, deci putea să meargă și ea să mai stea de vorbă la Gherman acasă. Ajunsă în camera ei se răzgîndi și, după ce deschise fereastra, se întinse pe pat cu mîinile sub ceafă. Nu-și mai dădea seama cîtă vreme trecuse de cînd se așezase pe pat, în clipa cînd se trezi cu lumina stinsă și alături de o ființă care se părea că doarme respirînd egal ca un copil. Cînd apăsă pe butonul veiozei, Maciste sări brusc în picioare. Nora întinse brațele spre el ca pentru a-l îmbrățișa, dar Maciste se apropie de fereastră și dispăru în noapte. Într-o fată de pernă așezată la picioare, Nora descoperi banii care dispăruseră din casa lui Gherman. Deasupra bancnotelor era un plic pe care fiica lui Still îl ascunse în sîn, apoi urcă scările pînă la mansardă, unde fața de pernă cu uriașa sumă fu acoperită cu un maldăr de ziare vechi. După ce încuie ușa, luă cheia și peste un minut o vîri sub una din dalele aleii din curte, apoi se grăbi să ajungă în camera ei. Tocmai voia să citească scrisoarea la lumina slabă a veiozei, cînd auzi ușa de la intrare și abia mai avu timp să ascundă plicul sub pernă.

Gheorghe Pituț

Dreptul la azil

Urmare din pag. a 8-a

prietenia seculară dintre cele două popoare, despre buna înțelegere ce există acum în acest prag al unei prosperități pentru ambele țări ; despre măreția trecută a ambelor popoare ; despre frăția ce exista între ambele țări și despre cea care va exista și mai mult de-acum înainte, și despre alte lucruri cam în felul acesta. Noul ambasador răspunse în același termeni de „prosperitate“, „prietenie“, „înțelegere“, „frați“, „America noastră“, „continentul viitorului“, „soluția a treia adusă la conflictele ideologice ale epocii de către guvernele prudente ale Lumii Noi“, și tot ce se aude în ocazii asemănătoare. Două cupe de șampanie închinate pentru prosperitatea ambelor popoare. Și o puternică strîngere de mîini în timpul căreia Generalul îi șopti noului Ambasador: „Nu am chemat fotografii. Ar fi fost dificil. Voi trimite o notă de presă prin care se va crede că este vorba de un omonim“. „Socotesc că e bine așa, domnule General“. Și Generalul, coborînd și mai mult glasul: „Ești un mic țap, Ricardo“. „Și ce mai fac femeile europene, elegante, rafinate și în stare de a susține o conversație plăcută domnule General ?“. „Du-te la dracu!“. Șeful Protocolului se apropie pentru a da de înțeles că vizita diplomatică luase sfîrșit. Noul Ambasador se retrase cu spatele pînă la ușă, făcînd o reverență la fiecare pas.

Cînd s-a aflat afară, a întredeschis perdeaua, a introdus capul, și a spus : „Salutare, Felipe“.

Doamna Ambasadoare mă aștepta veselă și cu un prinz deosebit și vinuri alese. Nu lipseau castraveții rusești, în saramură, care îmi plac atît de mult, și nici salata din fructul mango cu care se armonizează oarecum, nici fructele capere franțuzești care se potrivesc atît de bine cu rachiul brazilian. Rața Donald, rănită, fusese înlocuită de o alta, neatinsă. Figura sa însă nu se mai asocia acum, pentru mine, ideii de eternitate. Așa cum nici becurile Edison de la fierăria-marchitănie a Fraților Gomez nu mai ardeau atît de mult pe Menlo-Park, precum făceau ieri. Am curățit calendarul de toate filele depășite, pînă la ziua de 28 iunie. Începeau vremuri mai bune. Și cînd, acum cu țandăra sărită din cauza citorva păhărele de rachiu luate pe nerăsuflate, începu în sufragerie latinescul de :

Dum esset Rex in accubitu suo,
mardus mea dedit odorem suavitatis

l-am potolit cu trompeta lui Armstrong aflată pe radio. În ziua următoare, mi-a fost destul de greu să mă gîndesc că trăiam într-o zi de miercuri, și că miercurea își avea obligațiile sale. De joi însă au revenit zilele, cu numele lor adevărate, să se fixeze înlăuntrul timpului oferit omului. Și au început muncile și zilele.

Sfîrșit

m a p a m o n d

O conștiință a epocii

Academia suedeză i-a atribuit cunoscutului scriitor columbian Gabriel Garcia Marquez **Premiul Nobel** pentru literatură pe anul 1982. Născut în 1928 în satul Aracataca (evocat sub numele de Macondo în „O sută de ani de singurătate"), Marquez a practicat mai multe meserii, pînă să se oprească la gazetărie. Ca ziarist, a publicat zeci de articole în reviste și ziare din țara sa, înainte de a se profesionaliza ca scriitor. A început să scrie, după cum mărturisește, „din întîmplare" și a aflat că „scrisul devine o suferință și o tortură". Gazetăria a lăsat urme serioase în literatura columbianului. De altfel, scriitorul afirmă într-unul din multele interviuri pe care le-a dat în ultimii ani că nu ar exista o mare diferență între literatură și gazetărie : „Informațiile adunate de un ziarist sau de un scriitor sînt identice. Din aceleași date poate ieși un reportaj sau un roman". Totuși „Scriitorul, în creația literară, își îngăduie o libertate necunoscută ziaristicii, care rămîne o activitate conservatoare... Ceea ce se poate scrie la ziar e limitat :

eu însuși nu-mi iau nici o libertate față de fapte, atunci cînd sînt ziarist..." Scrierile sale se bazează pe fapte reale. „Nu am scris niciodată o povestire sau un roman în care fiecare rînd, fiecare episod să nu conțină un dram de adevăr". Dar arta lui Garcia Marquez are aceea și unică de a îmbina fantasticul și realul într-o construcție barocă, metaforică, în care se amestecă închipuirea cu adevărul, memoria cu iluzia și cu profeția. Particularitățile operei acestui scriitor atît de elogiat în ultima vreme i-au îndemnat pe mulți dintre exegeți să-l considere drept cel mai autentic reprezentant al „realismului magic". Capodopera sa, „O sută de ani de singurătate", se află pe lista celor mai citite cărți din ultimii ani. Un adevărat „best-seller", ea a fost tradusă în zeci de limbi și publicată de edituri din toată lumea. Multe din celelalte cărți au cunoscut deasemeni o răspîndire puțin obișnuită : „Colonelului nu are cine să-i scrie", 1961, „Funeraliile Mamei Mari", 1962, „Toamna patriarhului", 1975, „Cronica unei morți anunțate" ca și primul dintre cele trei volume de „Opere ziaristice", apărut anul trecut.

Cifra ridicată a tirajelor fac din laureatul din acest an al Premiului Nobel unul dintre cei mai populari scriitori incununați, cel puțin în ultima perioadă, cu această prestigioasă distincție. El este al patrulea sud-american, după Gabriela Mistral, 1945, Miguel Angel Asturias, 1967 și Pablo Neruda, 1971 căruia i s-a decernat Premiul Nobel.

Conștiință a epocii, luptător activ pentru libertate, militant de stînga, Garcia Marquez a fost amenințat nu o dată cu moartea de grupările reacționare.

M.C.

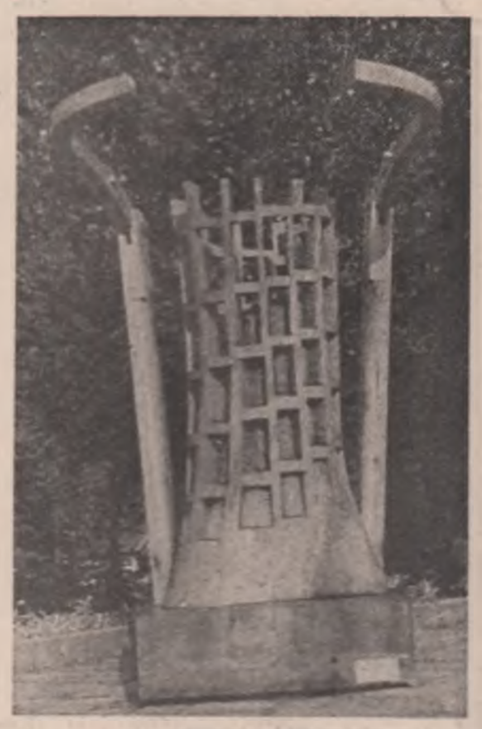

Marele premiu pentru Marele Semn

La Triavna, în Bulgaria, s-a desfășurat în acest an, mai exact spus între 26 iulie — 30 august, prima ediție a unui foarte important Simpozion internațional de sculptură în lemn. Precizînd că respectivul simpozion se va desfășura anual, iar din cinci în cinci ani — la edițiile jubiliare, deci — se va acorda, pe lîngă obișnuitele premii I, II și III, inclusiv mențiunile de rigoare, și mult rîvnitul Marele Premiu. Să constatăm cu satisfacția cuvenită, că, la această primă ediție, Marele Premiu a fost cucerit de tînărul sculptor român Sava Stoianov, a cărui lucrare, Marele Semn (titlu parcă predestinat laurilor supremi!) a întrunit sufragiile unanime ale juriului. Realizată dintr-un trunchi masiv de stejar, înalt de aproape 4 metri și avînd și două brațe mobile, apte să execute o sumedenie de mișcări în spațiu, lucrarea se impune nu numai privirii, ci și gîndurilor celui ce se află în fața ei. Dar, am spune noi, ceea ce cucerește la această lucrare, din prima clipă, este strădania sculptorului de a ne sugera ideea că, între inima unui stejar și inima însăși a omului nu este o altă deosebire decît aceea că stejarul, iată, este pe de-a-ntregul o inimă, o uriașă inimă în tainele căreia tînărul sculptor Sava Stoianov a reușit să intre și să ne invite, totodată, și pe noi.

Victor Niță

Ming: în căutarea timpului trecut

SPECTACOLUL LUMII văzut de Ioan Grigorescu

Poate că enigma nopților orientale sălășluiește în noi doar ca o reminiscență literară, dar aici, pe pămîntul Chinei, simt cerul mai aproape, stelele parcă mai mari și mai strălucitoare, deși același firmament, cunoscut de acasă, își desenează constelațiile pe bolta întunecată. Miroase a santal, a lemn de cedru lăcuit, a smirnă fumegătoare și a clorofilă putredă. Mai mult decît Calea Lactee de pe cer mă fascinează „drumul mătăsii" de pe pămînt, și mă visez însoțindu-l pe spătarul Milescu în năzuința sa către fabuloasele promisiuni ale Imperiului Celest...

Mă trezesc în zori, învelit cu harta pe care am privit-o îndelung, înainte de culcare, și nu mă mai întreb de ce aromele violente din vis au luat iz de cerneală tipografică și de clei.

Mă așteaptă o zi fabuloasă. O incursiune în evul medieval al Chinei. O expediție în căutarea timpului trecut.

Șansa de a vizita China egalează cu privilegiul de a cunoaște o cincime din omenire. A putea investiga trecutul acestei țări înseamnă a merge la unele din primele surse ale civilizației umane. Inventînd busola, strămoșii chinezilor de azi n-au pus în mîna omului doar un instrument de orientare în cardinalele Terrei, ci, totodată, un procedeu de a face ordine în univers evitînd rătăcirea. Fără busolă, omul n-ar fi putut zbura niciodată în Cosmos. Inventînd hîrtia și tiparul, chinezii din vechime au dat omenirii nu numai suportul material pentru susținerea spiritului uman, ci vectorul perpetuării gîndului și al cuvîntului, slova scrisă și imprimată fiind sinonimă cu o esențială etapă a civilizației omenești pe acest pămînt.

La nord de Beijing, cale de numai un ceas cu mașina, se află treisprezece „palate subterane" datînd din evul mediu. Sînt celebrele mausolee ale dinastiei Ming, descoperite în 1959, la mai bine de patru secole de la construirea și punerea lor sub pecetea tainei. Numai legendele cunoșteau locul. Șoapta lor sacră era respectată după porunca ce impunea stima față de memoria înaintașilor. Cultul strămoșilor este atît de înrădăcinat în cugetul acestui popor încît, de-a lungul veacurilor, nimeni nu a căutat să profaneze fabuloasele morminte ce ascundeau comori inestimabile, putindu-le concura pe cele faraonice. De altfel, lucrul nici nu ar fi fost prea lesne, deoarece marea necropolă nu lăsa la suprafață nici un indiciu al prezenței ei în adîncuri. Cele treisprezece morminte subterane nu se află concentrate la un loc, ci dispersate pe o suprafață de circa 40 de kilometri pătrați, între munții Dragonului (Lun-șani) și munții Tigrului (Hu-șani). Nici pînă în zilele noastre nu a fost dezvelit decît un singur mormînt, cel al împăratului Ciu I-tzing, construit către sfîrșitul dinastiei Ming. Celelalte douăsprezece mausolee subterane, localizate cu exactitate, sînt încă neumblate, rămînînd ferecate în taina lor inițială.

Este și aceasta una din caracteristicile sufletului chinez : proverbiala răbdare a omului izvorîtă din înțelepciunea ce pare a contesta vechiul dicton „Panta rei" — totu-i trecător. Se confirmă însă o altă expresie a anticilor : „Ars longa, vita brevis". Cine, pe alte meleaguri, ar avea răbdarea de a cruța o fabuloasă necropolă, mulțumindu-se doar cu investigarea unui singur mausoleu, cînd alte douăsprezece, poate și mai fantastice prin bogățiile lor așteaptă sub țărînă ?

Mai întîi, pe drumul ce duce la palatul subteran desferecat de sub obrocul tainei, călătorul este întîmpinat de un arc triumfal chinezesc, din marmură albă, împodobit cu basoreliefuri florale. Un kilometru mai departe drumul este zăgăzuit de marile porți roșii ale intrării în domeniul propriu-zis al necropolei subterane. Dincolo de aceste porți drumul continuă încă în linie dreaptă, străjuit de o parte și de alta de 24 de sculpturi monolitice, înfățișînd animale — lei, cămile, elefanți, inorogi, cai și „secini" (întruchipări într-un bestiar fantastic întocmit parcă de un Cantemir al chinezilor) —, fiecare dintre ele în cîte patru exemplare. Acestea sînt însoțite de douăsprezece sculpturi reprezentînd curteni — militari, civili și scribi ai curții —, tot cîte patru din fiecare grad.

Este o uluitoare paradă a unei lumi încremenită într-o sacerdotală mutenie, deschizînd calea spre alte porți, Lin-sin-mini (poarta dragonului) și Lun-fen-mini (poarta fenixului), abia după care se zărește printre pini și chiparoși intrarea în mormîntul subteran. Ea este marcată de un hram închinat cultului legendarei păsări reîntrupată din propria-i cenușă, clădire înălțată pe un piedestal triplu de piatră albă, cu plafonul susținut de cîteva zeci de coloane din trunchiuri de cedru, înalte de zece metri și atît de groase încît doi oameni cu brațele desfăcute abia de le pot cuprinde.

În spatele hramului — un turn ca de cetate zidit din cărămidă. Dincolo de acest turn se înalță un gorgan împădurit, cu o circumferință de aproximativ un kilometru. Sub acest gorgan, ridicat de mîna omului, se află „palatul subteran", în care își doarme somnul de veci împăratul Ciu I-tziung, însoțit de cele două soții ale sale — Siao-Duan și Siao-Tzin. Ciu era cel de al XIV-lea descendent al dinastiei Ming, și a domnit 48 de ani, fiind urcat pe tron la vîrsta de 10 ani. Construirea mausoleului a început cînd împăratul avea 22 de ani. S-a lucrat la el mai bine de un sfert de veac. Nu se știe cîți lucrători, cîți iscusiți meșteri, cîți artiști anonimi...

O scară de piatră coboară în adîncuri. Porți grele de marmură, cu fiecare foaie dintr-o placă întreagă, sînt prinse în puternice balamale de aramă. Închiderea lor s-a făcut pe dinăuntru. De către cine oare ? Destul, pentru a-ți putea imagina un film de groază. Ca în toate construcțiile de acest gen s-au descoperit intrări secrete, porți-capcană, culoare oarbe. Un labirint...

Trei săli succesive, flancate de alte două, legate de încăperea din mijloc în care se află trei tronuri de marmură. În fața lor, o candelă cu flacără ce trebuia să fie veșnică, un sfeșnic, vase de porțelan străveziu pentru ofrande. Ultima sală adăpostește sarcofagele imperiale. Aici s-au descoperit nu mai puțin de 23 de sipete pline cu podoabe de aur, coroane imperiale bătute cu nestemate și decorate cu ornamentații din fulgi multicolori, veșminte sărbătorești țesute cu fir, vase de jad și malahit, de alabastru și lapis-lazuli. Totul constituind un neprețuit tezaur capabil să rivalizeze prin rafinament și bogăție cu cele mai mari comori ascunse de necropolele lumii.

DIN POEZIA TÎNĂRĂ TURCĂ

● Poezia turcă continuă de mai multă vreme acel spirit mistuitor de căutare perpetuă datorat unor tinere condee. Și alături de consacrați, printre care Fazil Husnu Daglarca, Orhan Veli Kanik, Melih Cevdet Anday, Attila Ilhan, Ömer Faruk Toprak, Tahsin Saraç, deceniul al 8-lea, mai cu seamă, a cunoscut un număr mai mare de nume tinere, printre care trebuie să-i amintim datorită consacrării sale pe **Ismail Uyaroglu** a cărui biografie poetică impresionează.

Tînărul poet a fost socotit încă în 1974 de către revista „Milliyet-Sanat" printre poeții tineri cei mai dotați. Talent multilateral, a primit în 1977 premiul de dramaturgie la Festivalul de artă al orașului Antalya, iar în 1978 premiul pentru proză la Yakacik, ca de altfel și premiul Societății de limbă turcă la secțiunea literatura pentru copii pentru cartea sa **„Copilul și poezia"**. Anul 1979 îi aduce premiul pentru volumul de proză **„Două zile ale unei lire turcești"** iar în 1981 primește premiul pentru poezie al editurii și revistei literare **„Yazko Edebiyat"** din Istanbul, recunoscută a avea mari merite în descoperirea de talente.

După cum mărturisește Ismail Uyaroglu în interviul acordat revistei „Yazko Edebiyat" cu ocazia primirii premiului pentru poezie pe anul 1981, începuturile creației sale pot fi căutate încă prin anii 1966-1967. A avut marea șansă de a-l avea ca profesor la Institutul pedagogic din Istanbul pe cunoscutul poet turc Behcet Necatigil, un erudit dublat de un caracter deosebit. Îndemnat de Necatigil, care-i îndrumă pașii în literatură, a publicat primele sale poezii în revistele „Papirus" și „Yordam".

Confesiunile sale surprind procesul formării unui talent : „În anii studenției citeam numeroase culegeri de poezii ale lui Turgut Uyar, Cemal Süreyya, Ülku Tamer care mi-au indicat un drum. Mai tîrziu, cînd l-am descoperit pe marele Nazim Hikmet am înțeles sensurile mai adînci ale poeziei militante sociale. De atunci mă aflu pe un făgaș nou. Deci, m-am apropiat mai întîi de poezie prin sentiment, apoi prin conștiință".

Presa turcă a apreciat îndeosebi culegerea de versuri a tînărului poet intitulată „**Poezii care întîmpină viața**" premiată de revista „Yazko Edebiyat". Volumul cuprinde versuri scrise în perioada ultimilor trei ani ai deceniului trecut.

La întrebarea **cum consideră poezia actuală, îndeosebi poezia tînără turcă**, Ismail Uyaroglu a răspuns : „Poezia actuală, mai cu seamă cea tînără este deosebit de fertilă. Cred că putem enumera multe nume de poeți talentați. Și aproape jumătate dintre poeți au trecut deja de multișor de perioada ucenicieI și au devenit semnături marcînd propriul lor drum în poezie. Fără exagerare, poezia noastră își continuă afirmarea deoarece face parte intrinsecă din viața cetății".

Sînt cuvinte ce indică deopotrivă un crez artistic.

ISMAIL UYAROGLU

Petale de trandafir

Fiecare poezie scrisă
E o petală de trandafir
Aruncată în mare
Trecînd peste valurile timpului
Fără să-și piardă mireasma.
Oare cîte ajung la mal ?

Chiar dacă răzbate
În ce mîini vitrege
Insensibile
Va nimeri.
Cine știe ?

Călătorie

Copilule, copilule
Unde te duci ?
În mînă ai o floare
Pe umăr, o pasăre
În fața ta
Un deal, curcubeul

Flăcăule, flăcăule
Ai trecut de deal ?
Floarea a devenit căluș
În locul păsării
Coborît-a moartea
Pe umărul tău.
Te miri, de ce ?

În așteptarea cititorului

O pasăre delicată, caldă
Desenată pe cer
Așteaptă să fie înțeleasă
Doar o privire s-o atingă
Și ea zborul să-l înceapă.

Cu ochi de tăciune

Nimeni nu poate privi
Ca poetul
Trist, îndurerat
Dar viu, neofilit
Spre malul suferinței
Scrutînd parcă zările
Cu ochi ca tăciunele

Chiar dacă e noapte

Nimic nu-i mai puternic
Decît pasiunea
Unui poet
Dornic de dimineți.
Chiar dacă e noapte
Pentru el
Apar zorile
Și se luminează...

Cerul și poezia

Vine un cuvînt
Mă atinge, mă încearcă
Îmi dau seama :
E vestitor de poezie.
Las totul baltă
Ies pe stradă
Și privesc.
Poezia care îmi dă ghes
Zile și nopți
Stă acolo
Sub cerul infinit
Ale cărui valuri
Îmi strecoară inspirația
Și mă umple de fericire.

Prezentare și traducere de Melike Erem Roman

REVISTA STRAINĂ

● **CELEBRUL** scriitor de origine indiană, V.S. Naipaul, unul dintre cei mai citiți romancieri din țările de limbă engleză, a fost remarcat de critica literară pentru inspirația sa universalistă, ca să-i spunem așa. Plecînd de la subiecte inspirate din India natală, trecînd apoi în Orientul Apropiat, în romanul **Amurg deasupra islamului**, în ultima sa carte se oprește în Africa. Eroul său, pe nume Salim, de origine indiană, realizează un fel de odisee modernă în cartea **La cotul fluviului**. Iată cum definește criticul Bernard Genies cartea lui Naipaul : „Sub condeiul său, țara din centrul continentului, a cărei natură o descrie în pagini superbe, pare a fi un vapor străvechi, în derivă pe apele unui fluviu mocirlos, invadat de flori albe".

● Un frumos succes de librărie și de critică cunoaște în Franța traducerea romanului lui Heinrich Mann, **Der Untertan**, apărut în franceză cu titlul „Supusul împăratului". Echivalența semnată de Paul Boudry este considerată de Jean Louis de Rumbures a însemna un jalon în efortul editorilor francezi de a repune în circulație texte literare clasice care răspund unor întrebări contemporane : „Traducerea romanului «Supusul împăratului» constituie un veritabil florilegiu de germanisme și de incongruități (...). Este vorba, se pare, de o traducere (datînd din 1928) revizuită. Ce putea ea să însemne înainte de recenta sa apariție ?"

● **ULTIMUL** roman al lui Jean-Pierre Chabrol, „Leul a murit asară", este primit de critica franceză în termeni superlativi, cele mai bune nume de comentatori din presa de mare tiraj întrecîndu-se în elogii, evidențiind caracterul acut al stilului, structura disonantă a construcției, stilul radical. Iată cîteva din aceste opinii : Pierre Macaigne : „Este un Chabrol pînă la vîrful perilor din barba sa" ; Jerome Garcid : „Un roman adevărat, cu un suspence lent, prelungit și puternic" ; Andre Wurmser : „Așa este Chabrol : vesel, gălăgios, furios și bun..."

● **O INTERESANTĂ** cercetare publică Annick Gwenael, referitoare la cîteva probleme dominante ale societății americane contemporane. Titlul său, **Americanii iubesc singurătatea și luptă împotriva ei**, este semnificativ pentru conținutul analizelor sale. Iată încheierea amplelor considerații din ziarul **Le Monde** : „Anii '80 par să perpetueze această tendință către izolare. De asemenea, ei vor continua lupta împotriva izolării lor, prin multiplicarea cluburilor de celibatari din ce în ce mai specializate, prin cărți cu tiraj mare, de tipul „Cum să trăiești singur și fericit", prin reviste pentru celibatari (una dintre ele se vinde în 100 000 de exemplare) prin servicii „videodating", avatariile electronice ale vechilor agenții matrimoniale".

● **APARIȚIA** ediției complete a scrierilor lui Turgheniev în limba rusă, în 30 de volume, sub egida Academiei de științe a U.R.S.S., a condus la recenta apariție în **Pleiade**, a traducerii în trei tomuri masive a întregii opere literare a marelui scriitor. Editura rusă avea 15 volume de corespondență, care se așteaptă de asemenea să fie pusă în circulație pentru cititorul străin. Un articol semnat de Nicole Zand poartă subtitlul : „Trei «Pleiade» pentru cel mai francez dintre scriitorii ruși" : „Curios destin se află în celebritatea postumă a celui care, în timpul vieții sale, era calificat, în Franța, drept «ilustrul Turgheniev», iar multiplele sale ediții de mare tiraj apăreau în mod simultan în franceză și în rusă, dar după moarte a fost nu uitat, ci depreciat, șters, denigrat, redus la rolul unui companion literar. (...). Totul concură însă a face din el un clasic : limba sa de-o bogăție infinită și o rară muzicalitate, arta sa de povestitor melancolic, poezia descrierilor naturii rusești, finețea și cruzimea, în același timp, a felului cum pictează dragostea..."

● **30 DE SCRIITORI** au răspuns la o întrebare provocatoare : „Țineți un jurnal intim ?" Între ei se aflau unii dintre cei mai interesanți romancieri contemporani, din care extragem : „N-am scris niciodată un jurnal intim și nu știu precis de ce s-a întîmplat așa. Poate că frica de-a fi citit de către cellalți m-a îndemnat să nu țin un jurnal. Te ascunzi mai bine în spatele operei de ficțiune sau, pentru a zice lucrurilor într-o formă mai onorabilă, te uiți mai bine pe tine însuți vorbind de cellalți, vorbind despre lume, în timp ce întărești de fapt, acea parte din tine însuți care nu există decît în creația literară" (J.M.G. Le Clezio) ; „Am fost întotdeauna îndepărtat de la practica scrierii unui jurnal intim prin dorința de-a păstra pentru lucrarea la care munceam (și se află întotdeauna una pe masa mea, de 30 de ani încoace), de a salva în acest fel resursele condeiului meu, căruia îi cunosc prea bine limitele" (Pierre Gascar).

BALCANICE

VITO MARKOVICI

Uciderea singurătății

Ai un loc al tău
Ești legat de el
Înteit înarmat
Pentru uciderea singurătății

Cinți
Joci
Dansezi

Deodată din pustiu
Se arată vînătorul

În mîna stîngă poartă foc
În cea dreaptă ține spada

Îl întrebi :
Cine ești ?

El îți răspunde :
Sînt moartea

Vin de departe
Viața ta s-o risipim împreună.

În românește de Dumitru M. Ion

Alejo Carpentier: DREPTUL LA AZIL

Urmare din numărul trecut

VII SPRE O ZI DE MARȚI

Cînd sosi anotimpul ploilor, relațiile diplomatice ale acestei țări cu cea de la hotare se înrăutățiseră. Disputa de frontieră se aprinsese și, odată cu ea, spiritele. Însă acum Generalul Mabillán mobiliză toate corpurile și oficiile de propagandă și de cenzură, pentru a reduce orice cutezanță războinică. Avînd nevoie de o armată represivă internă pentru a dizolva manifestațiile și defilările, a stăvili grevele, a face să se respecte menținerea orelor de stingere a luminilor, a inlătura case și întreprinderi, a patrula pe străzi, etc., etc., nu credea că este necesar, în adevăr, să trimeată cîteva divizii la frontiera sălbatecă, lăsînd descoperit frontul intern. Pentru același motiv, aroganța sa de odinioară față de Țara Vecină se transformase într-o politică de toleranță și de cooperare. „Nu avem nici un fel de probleme de ordin internațional", spunea. Și mai ales acum cînd Statele Unite dobîndiseră mari concesii miniere în teritoriul în litigiu. Situația era atît de confuză încît Domnul Ambasador a fost chemat de Ministerul său de Externe pentru a da informații în mod personal. Va fi o călătorie de cel mult cincisprezece zile. Doamna Ambasador îi pregăti cu o dragoste deosebită geamantanele și, a doua zi, îl conduse la aeroport, observînd, cu satisfacție, că avionul era de un model vechi, cu toate aparențele de a se prăbuși : era același pe care muncitorii de la întreținere îl desemnau cu numele de „sicriul zburător".

În ziua următoare, Consulul venise să mă viziteze. „Ești compatriotul meu", spune, îmbrățișîndu-mă, și întinzîndu-mi actele noii mele naționalități. De acum înainte, stema mea va fi — o văd reprodusă în toate documentele oferite — cea a doi tigri străjeri, adormiți peste catetele unui triunghi aurit, de origină evident masonică, dacă ne gîndim că cel mai mare Erou pentru Libertate al noii mele țări fusese în Europa, Prințul Kadosh al Lojei Cavalerilor Raționali. „Însă nu asta este totul", începu să zică Consulul pe un ton care prin mlădierea vocii, prin ritmul cuvintului, diferă mult de cel anterior. Vorbea încet : „În timpul acestor ani am informat Ministerul meu de Externe cu privire la activitățile **dumitale**. Disputa de frontieră, intensificarea comerțului, schimburi fructuoase de produse, etc., etc. Sînt informați de tot ce dumneata ai făcut pentru țara noastră, care totuși nu era a ta. Imbecilul acesta (arăta fotoliul Ambasadorului) nu a fost niciodată bun pentru ceva. Ei știu lucrul acesta. De aceea (îngroșînd glasul) dumneata vei fi numit ambasador al țării mele, în locul lui". În fața protestelor mele, Domnul Consul mi-a făcut cunoscut că în țara lui — „țara noastră" — însărcinările de ambasadori nu se dădeau, în general, la diplomați de carieră, ci unor bărbați străluciți sau capabili : scriitori, financiari, figuri mondene, gazetari. Afară de aceasta, folosirea în diplomație și în corpul didactic de figuri aparținînd altor națiuni continentale era tradițională în America. Puteau fi străini : au existat cubanezi în America Centrală ; venezueleanul Andres Bello a fost Rector al Universității din Chile. Reamintesc pe... Am întrerupt enumerarea prevăzută : „Însă... nu-mi vor acorda niciodată **agrementul**". „Cu dispoziția pe care o are Mabillán de a se avea bine cu țara noastră, acum cînd dorește să obțină o sută cincizeci de milioane de dolari de la Alianța pentru Progres, va da **agrementul** lui Jack Spintecătorul". (Risete). „Însă, Ambasadorul, Ambasadoarea...?". „Ambasadorul a fost rechemat, într-adevăr, pentru a fi mutat la Gotemburg, ca simplu agent consular. În ce privește Ambasadoarea, **dacă ea nu se opune la aceasta**, va putea rămîne aici în calitate de Secretară de Ambasadă".

Agrementul a fost acordat fără întîrziere. Și marțea următoare Azilatul ieși pentru a-și prezenta scrisorile de acreditare, Generalului Mabillán. Santinelele de la poartă, în ultima lor zi de gardă, i-au prezentat armele. Redingota Domnului Ambasador i se potrivea destul de bine. Jobenului a fost necesar ca mașina să-i fie umplută cu hîrtie de ziar. Mănușile de culoarea untului trebuiau ținute cu mîna stîngă, ca un mănunchi de sparanghel, din cauza micimii lor. Însă astăzi totul este magnific ; automobilul Ministerului de Externe, conversația anostă a șefului protocolului. Astăzi este marți. Marți, marți, marți! Marți, 28 iunie, 28 iunie! Un nume care sună a plăji, a spații întinse... Întovărășit de șeful protocolului, ex azilatul sosi la Palatul Miramontes. Nu răspunse la privirea implorătoare, îndurerată a sergentului Ratón care o căuta pe a sa. I s-au prezentat onorurile militare și pătrunse în cabinetul Generalului Mabillán. A fost o primire foarte cordială și Generalul juca amabila comedie de a citi scrisorile sale de acreditare care, pentru toate cazurile și țările, erau redactate aproape la fel. Apoi gazda pronunță un mic discurs în care vorbi despre

În românește de Esdra Alhasid

Continuare în pag. a 7-a

SPORT

Bucuroși de oaspeți fermecători

Ziua de miercuri, pe care unii o consideră a fi fost neagră din zare-n zare, pentru mine s-a dovedit o curte a miracolelor. Spun asta, fiindcă n-am văzut de mulți ani un meci atît de frumos ca acela dintre Corvinul Hunedoara — FC Sarajevo și niciodată, la București, o echipă de club ca Aston Villa — un unsprezece necruțător, făcut pentru biruință, care schimbă pelinul în zahăr și atrage de partea sa tobele și cîntările dușmanilor.

Corbul cel negru și albastru de la Hunedoara a îndrăznit o nesperată rotire de boltă, muindu-și aripa în iuțile dureri ale norilor, acolo unde se nasc zăpezile și ia ființă neuitarea. Echipa Hunedoarei, mușcată de norocul tinereții dar nu și de demonul ei, s-a speriat, la început, de numele adversarului și a primit două goluri aiurea, pe care eu sînt dispus să le pun nu în seama portarului sau a soarelui care-l orbea, ci în spinarea nedeșelată de griji a unui Gică Popescu și Ștefan Covaci care, timp de două decenii — primul, din ignoranță, al doilea, din viclenie — au instituit și apoi au transformat în cremene ideea că fotbalul nostru n-a avut, nu are și nu va avea puterea să se sprijine cu mîna pe gardul zimbrilor. Vrem nu vrem, ghiuleaua ne-a rămas legată de picior și explodează cu precizie matematică în momentele cruciale. Coșmarul prostiei cazono-bucolice, parfumat cu fum de havane... Și, pentru că purtăm cămașă cu altiță, n-am pierdut ocazia să-i innobilăm pe cei doi cu titlul de antrenor emerit. Dar să revenim la Corvinul. Cînd s-au văzut cu jungherul la gît, Andone și Dumitrache și-au adus aminte că sînt o stea care urcă și o stea lingă luceafăr, s-au deslegat din blesteme și au țesut, umăr la umăr cu oaspeții, o poveste de vis scinteietor. Mărgelele astea ne-ar place să le sunăm mereu și mereu să le lustruim între degete. De la 0—2, corbii și-au virit ghearele în albia lui 4—2, apoi — virtejuri aspre, scufundări aurii — iar au luat calea suferinței. Vinovat pentru căderea lor în burniță e Mircea Lucescu. Inspirat ca o iesle din staul, antrenorul naționalei (de unde și pînă unde se fiția el pe marginea terenului ca o florăreasă în Piața Mare !?, parcă altcineva răspunde de conducerea echipei, nu ?). Lucescu l-a introdus în teren pe Klein, primul lui favorit, se spune, și Klein a nimicit expresia jocului, ne-a vîndut bucuria și poate și destinul echipei sale, căci, să batem în lemn, greu va mai fi vreodată Corvinul la un pas de a sparge urechile lumii. Nu pricep ce vrea să mai ia Lucescu de la Hunedoara — poate vreun furnal, cine știe ? — bine-ar face să-și vadă de treburile naționalei și bine-ar fi făcut, pentru el ca antrenor al naționalei și pentru națională, să fi stat la București și să ia parte la marea lecție de fotbal pe care ne-a dat-o Aston Villa. Deplasîndu-se la Hunedoara, a pierdut meciul — căci meciul Corvinului a fost pierdut de pe margine — și ne-a confirmat bănuielile că nu-l preocupă pînă la lacrimi și pînă dincolo de speranță și dezastru sarcina ce i-a fost încredințată. Și pe deasupra se mai și crede prigonit ! Vreau să-i anunț pe hunedoreni (și n-o fac cu obrazul în batistă) cum că știu pozitiv că echipa Steaua, care-a încercat în doi ani mai bine de șaizeci de jucători, neizbutind totuși să alcătuiască o echipă, îl va chema foarte curînd în rîndurile ei pe Andone. Ce ziceți de cărarea asta, făcută cu foarfecele de vie în pletele voinicului ?

Am dat-o pe după Ursa mare ca să întîrzii să vorbesc despre Dinamo. Sînt unul dintre spectatorii care strigă : luptă, luptă, CFR ! (duminică dimineața) și : luptă, luptă, Dinamo ! (sîmbătă după amiază). Am strigat și miercuri seara : luptă, Dinamo, iar dinamoviștii mi-au răspuns în cor : cu ce, măi frate, că n-avem Bazuca. Totuși, eu mă simt dator să-i mulțumesc echipei Dinamo pentru seara de miercuri. Îi mulțumesc, fiindcă a căzut la sorți cu Aston Villa. Pe urmă vreau să-i mulțumesc arbitrului că nu ne-a acordat vreun penalti închipuit (oaspeților nu le-a acordat unul perfect valabil), căci n-ar fi avut cine să-l execute. Privit din acest unghi, declar că e primul arbitru ce și-ar merita pe deplin carpetele, bașca alte obiecte cu motive folclorice. Și cel mai mult le mulțumesc jucătorilor lui Aston Villa, pentru că ne-au învățat diferența dintre fotbal și tabinet, ne-au depănat un basm după care inima noastră plîngea, ne-au deschis ușa spre o lume feerică și mai cu seamă i-au învățat pe dinamoviști că o echipă campioană, ca să rămînă în dragostea publicului, trebuie să muncească, zi de zi, pînă la epuizare, în spatele cortinei, acolo unde se pregătesc marile surprize și marile deraieri din teren. Prezenți la stînga și la dreapta mea, actorii Ștefan Bănică și Nicu Constantin îmi suflă la ureche alegorii : mușchi de vacă, mușchi de nutria. Scutur din mezanin, fiindcă nu înțeleg ce vor să spună și mă gîndesc că nu prea am prins cheag nici în toamna asta. Știu cu prisosință, acum, că reprezentanții perfidului Albion se retrag în cețuri, iar Dinamo se întoarce în Balcani. Trag nădejde că măcar Universitatea Craiova ne va răzbuna. Dar despre asta în numărul viitor ; secretarul de redacție trimite revista la tipar.

Fănuș Neagu

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la : COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII